

memleket mevzuat

aylık yerel yönetim dergisi

Ağustos 2009

Cilt:5 Sayı:50

ISSN: 1305-9092

DOSYA

İL ÖZEL İDARELERİ

17 AĞUSTOS DEPREMİNİN
10. YILDÖNÜMÜNDE...

FRANSA VE TÜRKİYE'DE
ADEMİ MERKEZİLEŞME VE
İL ÖZEL İDARELERİ

İL ÖZEL İDARESİNİN TARİHİ

İL GENEL MECLİSLERİ:
MEVZUAT VE FİİLİYAT

İL ÖZEL İDARELERİ MALİYESİ

VAN İL ÖZEL YÖNETİMİ HAKKINDA
BİR İNCELEME

KAMU HİZMETİ BAKIMINDAN
AYDIN İL ÖZEL İDARESİ'NİN
UYGULAMALARI

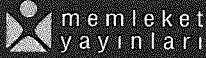
TÜRKİYE'DEKİ İL ÖZEL İDARELERİ
WEB SİTELERİNİN İŞLEVSELLİĞİ

RÖPORTAJ: EROL EKİCİ

www.yayed.org.tr

YAYED YEREL YÖNETİM ARAŞTIRMA YARDIM VE EĞİTİM DERNEĞİ

YAYED

adına, sahibi
Genel Yayın Yönetmeni
Birgül Ayman Güler
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Av. Zühal Sirkecioğlu Dönmez

Yazı İşleri Müdürü
Sibel Yıldırım

YAYIN KURULU

İsmail Bingöl (Editör)
Rıdvan Aras
A. Müfit Bayram
Hüseyin Çağatay
İlyas Osmanağaoğlu
Alparslan Parlak
Serhat Salıhoğlu
Engin Tural
Sibel Yıldırım

DANIŞMA KURULU

Doç. Dr. Argun Akdoğan (TODAE)
Dr. Süheyla Suzan Alica (Gazi Üniv.)
Prof. Dr. Doğan Canıman (TODAE)
Doç. Dr. Kübra C. Çamur (Gazi Üniv.)
Tevfik Çavdar
Prof. Dr. Oya Çitçi (TODAE)
Doç. Dr. Tayfun Çınar (Ank. Üniv.)
Ziya Çoker
Doç. Dr. Seyhan Erdoğan (Ank. Üniv.)
Prof. Dr. Cevat Geray (Ank. Üniv.)
Prof. Dr. Atilla Göktürk (Muğla Üniv.)
Prof. Dr. Birgül A. Güler (Ank. Üniv.)
Metin Mutaf
Tayfun Orçun
Prof. Dr. Oğuz Oyan
Prof. Dr. Tayfur Özgen (Aramızda)
Doç. Dr. Yeşim E. Şahin (Dokuz Eylül Üniv.)
Yrd. Doç. Dr. Menaf Turan (Yüzüncü Yıl Üniv.)
Doç. Dr. Birkân Uysal (TODAE)
Belma Üstünişik
A. Dursun Yılmaz
Ali Rıza Yücel

İşletme Genel Yönetmeni
Kemal Düzal

Kapak Fotoğraf
Ahmet Müfit BAYRAM

ISSN: 1305-9092

Baskı Tarihi: 15.08.2009

YAYED

Yönetim Yeri:

Ziya Gökalp Cad. 30/17
06420 Kolej-ANKARA
Tel: 0312 430 35 60, 430 62 90
Faks: 0312 430 62 90
www.yayed.org.tr
merkez@yayed.org

Baskı: Kârdelen Ofset Ltd. Şti.
İncesu Caddesi 96'lar Apt. No: 6/Y Kolej-ANKARA
Tel/Faks: 0312 432 13 79 / 432 23 79

Bu sayımızda

MEMLEKET MEVZUATTAN

2

GÖZÜME ÇARPANLAR:

17 AĞUSTOS'UN

**10. YILDÖNÜMÜNDE DAHA BÜYÜK
YIKIMLARA TAM GAZ GİDERKEN
KONUŞMADIKLARIMIZ**

Ahmet Müfit BAYRAM

3

**FRANSA VE TÜRKİYE'DE
ADEMİ MERKEZİLEŞME VE
İL ÖZEL İDARELERİ**

A. Argun AKDOĞAN

5

İL ÖZEL İDARESİNİN TARİHİ

Nuray E. KESKİN

8

**İL GENEL MECLİSLERİ:
MEVZUAT VE FİİLİYAT**

Hacı KURT
S. Ulaş BAYRAKTAR

15

İL ÖZEL İDARELERİ MALİYESİ

Ali Tamer ÖZDEMİR

22

**VAN İL ÖZEL YÖNETİMİ HAKKINDA
BİR İNCELEME**

Menaf TURAN

33

**KAMU HİZMETİ BAKIMINDAN
AYDIN İL ÖZEL İDARESİ'NİN
UYGULAMALARI**

Sultan Kavili ARAP

42

**TÜRKİYE'DEKİ İL ÖZEL İDARELERİ
WEB SİTELERİNİN İŞLEVSELLİĞİ**

Uysal KERMAN
Mehmet AKTEL
Yakup ALTAN
Oğuzhan ÖZALTIN
Yasemin SARAÇBAŞI
Hatice AKDONĞAN
Canan ÇAKIR

49

RÖPORTAJ: EROL EKİCİ

Tekin AVANER

58

BASINDAN SEÇMELER

Özgün MİLLİOĞULLARI

63

DEĞİŞEN MEVZUAT

İsmail BİNGÖL

70

Köşe Yazıları...

DAVRANIŞ BİÇİMLERİ

Sokaklarda

Leziz ONARAN

7

MEMLEKETİMDEN HUKUK MANZARALARI

Ah Bir Ataş Ver Cigaramı Yakayım

Zühal DÖNMEZ

21

Yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir. Yayımlanan yazılardan kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz. Genel Yayın Yönetmeninin yazılı izni olmadan tanıtım amaçlı kısa alıntılar dışında dergide yer alan yazılar hiçbir yolla çoğaltılamaz, dağıtılamaz.

Dergi abone bedeli :

Yıllık (1 adet) abone bedeli (KDV dahil) 300 TL
Yıllık (2 ve daha çok) abone bedeli (KDV dahil) 240 TL

Hesap No :

YAYED İktisadi İşletmesi
T.C. Ziraat Bankası 1262 Mithatpaşa Şb. 43436143-5001
Posta Çeki: 5066311

Elinizdeki sayı, 50. Sayımız...

Memleket Mevzuat (MM) ilk sayısını Temmuz 2005'te çıkardı. Elinizdeki MM 50. Sayımız ve beşinci yılımıza girdik. MM çalışmasına emek ve destek veren tüm yazarlarımızı, fotoğraf sanatçılarımızı, dizgi ve baskıya emek verenleri kutluyor, her birine içten teşekkürlerimizi sunuyoruz.

MM'nin elli sayısını YAYED internet sitesinden inceleyebilirsiniz:

http://www.yayed.org.tr/yayinlar/dergi_listele.php?dergi=1

Bu sayımızda dikkatimizi il özel idarelerinde yoğunlaştırmaya gayret ettik. İl özel idaresi, yerel yönetim sisteminde belediye ve köyler ile birlikte üç türden biri. İl özel idaresi, doğuş süreci 1840 yılında başlayan; 1864 ve 1913 yılında yeniden yapılandırılan; 1913 yapısı bazı değişikliklerle birlikte günümüze dek geçerli kalan; kapsamlı değişikliklere 1947 ve 1987 yıllarında konu olan; ama topluca yeni bir yasayla yeniden düzenlenişi 2005 yılında gerçekleştirilen bir yerel yönetim türü. Oluşum aşamasını da dahil edersek, elimizdeki kurum bir Tanzimat – Islahat – Meşrutiyet dönemlerini taşımış bir kurum.

İl özel idaresinin kurucu yasası 1913 tarihli bir kanun hükmünde kararnamedir; bu kararname 1987 yılına kadar geçerli kaldı. 1987 yılında bazı maddelerinde değişikliklerin yanı sıra, kanun hükmünde kararname Cumhuriyet ulusal meclisinde görüşülüp “kanun” oldu ve 3360 sayısı aldı. Ama “kanun”un ömrü kısa oldu. 2005 yılında topluca yürürlükten kaldırıldı; bu kez 5302 sayısı verilen yeni bir yasa ile yeniden düzenlendi.

5302 sayılı yasanın önemi birkaç noktada toplanır: (1) İl genel meclisi başkanlığı validen alınmış, meclis üyelerinin kendi içinden seçeceği bir siyasetçiye verilmiştir. (2) İl genel meclisi asli organ haline getirilmiş, yılda iki kez toplanması yerine her ayın ilk haftası toplanan görece sürekli bir organa dönüştürülmüştür. Meclis üyeleri, her ayın kalan haftalarını “komisyon üyeliği” ile doldurur hale gelmişlerdir. Meclis artık “danışma organı” değil “karar organı”dır. (3) İdarenin profesyonel yönetimi “müdür”den alınıp “genel sekreter”e verilmiştir. (4) İdarenin başında yine vali vardır ama, artık yardımcılar (vali yardımcılar) yoktur. Yardımcısı olan makam, daha önceden tek başına olan müdürden farklı olarak, genel sekreterdir. Dolayısıyla vali meclisten uzaklaştırıldığı gibi, idarenin yürütme organı olarak da zayıflamıştır. Mülki idare sınıfı kimselerin yardımcılığıyla idarenin her noktasına hakimken, şimdi seçiminde hem meclisin hem İçişleri Bakanlığı'nın etkisi olan genel sekreter aracılığıyla çalışmaya bağlanmıştır.

Yapı gibi görevler de değişmiş ve genişlemiştir. Önceden görevler sayılıp sınırlandırılmışken, şimdiki sayma genel görevlendirme gibidir. 5302, “asgari merkez – azami yerel” politikası güden siyasal iktidarın ürünüdür. Başka bir deyişle bu yasayı yaratan politikanın özü, “merkezi yönetim genel – yerel yönetim özel (=mahalli-sınırlı) yetkilidir” felsefesinin reddidir. Politikanın özünde, merkezi yönetimin yetkilerini sayıp sınırlandırmak buna karşılık yerel yönetimleri genel yetkili saymaktır. Bu yeni işbölümü, 2003-2005 yıllarında çıkarılmaya çalışılan “Kamu Yönetimi Temel Kanunu” ile yapılmak istenmişti; toplum bunu reddedince olmadı. Yapılmak istenen şeyin engeli Anayasa idi. Siyasal iktidar istediği şeyi, ancak anayasayı değiştirirse yapabilir; bu nedenle 5302'de görevler tuhaf bir yapı sergilemektedir. Görevler öyle belirlenmiştir ki, sayılı gibi yapılmış ama sayma iş iş değil alan alan yapılmıştır. Şimdi her kesim biliyor ki, eğer siyasal iktidar anayasayı değiştirebilirse, merkezi yönetime (1) savunma, (2) dışişleri, (3) maliye alanları kalacak; bunun dışındaki tüm devlet hizmetleri il özel idarelerine (bir kısmı da belediyelere) devredilmek istenecektir.

Böyle bir görev değişikliği, Türkiye'de bakanlıklar sisteminin adeta ortadan kalkması anlamına gelir; bu nedenle böyle bir değişiklik yalnızca yerel dünyayı değil aynı zamanda ulusal dünyayı da doğrudan etkiler. Somut bir deyişle, eğitim, sağlık, ulaştırma, sanayi-ticaret, tarım, bayındırlık, kültür-turizm işleri il özel idaresi ve belediyelere devredilirse, şimdi vali ve kaymakamlık yönetimindeki il ve ilçe müdürlükleri (il milli eğitim müdürlüğü, il sağlık müdürlüğü, vb...) kapatılacak, yerel yönetimlere devredilecektir. Yani, ülkedeki 750.000 öğretmen, 250.000 devlet hastanesi, sağlık evi-ocağı çalışanı hekim, ... o zaman merkezi yönetim memuru değil yerel yönetim memuru olacaktır. Böylece merkez asgari işlerle ilgili özel-küçük dünya olurken, yerel yönetimler genel-büyük birimler olacaktır.

Yerel yönetimlerin genel görevli olması demek, “idari federalizm”e geçmek demektir. Böyle bir idare, siyasal üniterliği beslemek bakımından yetersizdir. Böyle bir değişiklik (1) valinin seçimle gelmesi, (2) yerel vergilendirme sisteminin asıl hale getirilmesi, (3) yargıda da bölge mahkemeleri inşası ile siyasal federalizme açılmak demektir.

İl özel idaresi, bugünden çok geleceği bakımından üzerinde durulması gereken bir yerel yönetim türüdür. Memleket Mevzuat, 50. sayısını geleceği öngörebilmek için gerekli böyle önemli bir konuya ayırmış bulunmaktadır.

İlgilerinize sunuyoruz, sevgi ve selamlarımızla.

17 AĞUSTOS'UN 10. YILDÖNÜMÜNDE DAHA BÜYÜK YIKIMLARA TAM GAZ GİDERKEN KONUŞMADIKLARIMIZ

Ahmet Müfit BAYRAM

17 Ağustos depreminin 10. yıl dönümünde yine aynı şeyi yapıyor, deprem bahanesiyle halkın sırtına yüklenen ve birçoğu halen süren katmerli vergilerin akıbetini, hala güçlendirilmesi yapılmayan okulları, hastaneleri, köprü ve tünelleri, deprem sonrası yapılan yapıların dahi nasıl oluyor da yaklaşık % 60'ının ruhsatsız veya ruhsat eki projelere aykırı olduğunu konuşmuyoruz.

Bir çok belediyede parayı verenin plan ve projeye aykırı dolayısıyla güvenli olup olmadığı tartışmalı binasına iskan alabildiği gerçeğini, deprem sonrası sözde daha güvenli binaların yapılmasına güvence oluşturacağı söylenerek oluşturulan özel yapı denetimi kuruluşlarının bırakın güvenli yapıların yapılmasını sağlamayı, yolsuzlukları engellemeyi, niçin bir çok yerde yanlışlıkların ve yolsuzlukların parçası haline geldiğini de konuşmuyoruz.

İmar faaliyetleri ile ilgili olarak doğrudan belediye başkanlarının da içinde yer aldığı ayyuka çıkan yolsuzluk ve rüşvet söylentilerini/haberlerini, insanların mülklerini ellerinden alan haksız parselasyon planlarını, kentsel dönüşüm adı altında yürütülen sözde imar uygulamaları sonucu evi başına yıkılarak yaşadığı yerden, komşularından koparılıp sokağa atılan dar gelirli toplum kesimlerinin barınma sorunlarını, deprem konutlarının yapımı ve dağıtımında yaşa-

nan ihmalleri, haksızlıkları ve yolsuzlukları da konuşmuyoruz. Konuşmak bir yana, bal tutan parmağını yalar deyişi ile olumluyoruz adete.

Bunları konuşmuyoruz. Peki her yıl tekrarlanan hamaset nutukları bir yana, neleri konuşuyoruz 17 Ağustosların yıldönümünde.

Mimarisiyle, çevre düzenlemesiyle, ismiyle çirkin, uydurma ve özenti olan, birçoğu ucuza kapatılan kamu arazileri üzerinde, vergi ve harç avantajları sağlanarak, yandaş belediye meclislerinden çıkarılan ballı imar haklarıyla, yandaş şirketlerce yapılan sözde lüks konutların maliyetinin üç beş katı fiyatlarla ve dünyanın en pahalı konut kredisiyle vatandaşa nasıl pazarlandığını, vatandaşın nasıl bir kez de deprem korkusu bahanesiyle soyulduğunu mu konuşuyoruz?

En ballı vergisiz kazanç olan kentsel rantın siyaset, tarikat ve beden dilinden anlayan bürokrat işbirliği içerisinde nasıl iç edildiğini, bu yolla siyasetin çıkar üzerinde yeniden inşa edilmesinin cumhuriyetimiz ve demokrasimiz açısından taşıdığı tehlikeleri, yabancı emlak şirketleri ve gayrimenkul yatırım ortaklıklarının ülkemize olan aşırı ilgilerini, emlak piyasasında şişirilen fiyatlar nedeniyle elde edilen dev karları mı konuşuyoruz yoksa?

En ballı vergisiz kazanç olan kentsel rantın siyaset, tarikat ve beden dilinden anlayan bürokrat işbirliği içerisinde nasıl iç edildiğini, bu yolla siyasetin çıkar üzerinde yeniden inşa edilmesinin cumhuriyetimiz ve demokrasimiz açısından taşıdığı tehlikeleri mi konuşuyoruz yoksa?

Hayır, bunlardan da konuşmuyoruz.

Konut stokunun yenilenmesi bahanesiyle, çoğu yasal dayanaktan yoksun olarak, kamu gücü yasa dışı şekilde baskı amaçlı kullanılarak uygulamaya konulan kentsel dönüşüm adı altındaki vahşetten,

Uluslararası finans kuruluşlarından borç alabilmek için, konut kredisi alan vatandaşın konutunun "Mortgage" adı altında uluslararası sermayeye rehin verildiğinden, konut kredi taksitini iki ay ödemese borcu verenlerce evinin hemencecik elinden alınabilmesi için yeni yasalar çıkarıldığından, bütün bunların vatandaşla "kira öder gibi konut" yalanıyla yutturulduğundan da konuşmuyoruz.

Biz bunları konuşmadığımız için, tüm birikimlerimize, uzun yıllar boyunca ödeyeceğimiz kredi borçlarını da ekleyerek aldığımız sözde lüks konutlar gelecekteki depremlerde de başımıza yıkılmaya, aileler parçalanmaya, çocuklar öksüz kalmaya, analar evlat acısı yaşamaya devam edecek.

Biz bunları konuşmadığımız için, yasa dışı yollarla birileri zengin olacak, belediyeler, kamu kuruluşları rüşvetin, yolsuzluğun gözde mekanı olmaya devam edecek, vatandaşın devlete güveni kalmayacak,

güçlüler kamu imkanlarıyla palazlanmaya, güçsüzler sorunlarına çözüm bulmak amacıyla tanrıya yakarmaya devam edecek.

Biz bunları konuşmadığımız için, bu gün deprem bahanesiyle alınan haksız vergiler yarın başka sebepler uydurularak alınmaya, rantiyeden alınmayan vergi vatandaşın sırtına yüklenmeye devam edecek.

Biz bunları konuşmadığımız için, depremde hasar görmüş, yıkılma tehdidi altındaki binalar, işsizliğin, düşük ücretli ve güvencesiz işlerin kıskacındaki dar gelirli ailelere, devlete ait yurtlar yetersiz olduğu için üniversite öğrencilerine ucuz "yuva" olmaya devam edecek.

Bazı sözde ve saygın büyük müteahhitler, nasıl çürük bina yapıp, nasıl malzemeden çaldıklarını ve sağlam bina imiş gibi vatandaşları kandırarak sattıklarını utanmadan, hatta gururla anlatırken bizler bu durumun gerçek nedenlerini konuşmadığımız sürece bu yağmaların, bu insanlık dışı katliamın sorumluları utanmaz bir şekilde gazetelere demeç vermeye, devletin gözüne içine baka baka Uludağ milli parkının içine ruhsata aykırı binalar yapmaya devam edecek.

Biz bunları konuşmadığımız sürece, kendi para hırslarından dolayı konut görünümünde mezar yaptığını açıklamaktan dolayı bırakın utanmayı en ufak bir vicdan azabı dahi duymayan sözde insanlar kendi yaptıkları çürük binaları gerekçe göstererek, belediyelerle iş birliği içerisinde "kentsel dönüşüm" adı altında vatandaşın malı üzerinde yeni çürük binalar yapıp, vatandaşın malını vatandaşla ikinci kez satmanın yollarını arayacak.

Biz bunları konuşmadığımız için bu ülkenin toprakları yabancıya eline geçecek.

Suçlular güçlü, suçsuzlar güçsüz olmaya devam edecek.

Sorumlu kim sizce? _____

Biz bunları konuşmadığımız için, yasa dışı yollarla birileri zengin olacak, belediyeler, kamu kuruluşları rüşvetin, yolsuzluğun gözde mekanı olmaya devam edecek, vatandaşın devlete güveni kalmayacak, güçlüler kamu imkanlarıyla palazlanmaya, güçsüzler sorunlarına çözüm bulmak amacıyla tanrıya yakarmaya devam edecek.

FRANSA VE TÜRKİYE'DE ADEMİ MERKEZİLEŞME VE İL ÖZEL İDARELERİ

A. Argun AKDOĞAN

On dokuzuncu yüzyıldan bu yana birçok alanda olduğu gibi Türk idari sistemi büyük ölçüde Fransa'dan etkilenmiş; Fransız idari yapı, işleyiş ve usulleri yirminci yüzyılda da esin kaynağı olmuştur. Türk ve Fransız idari sistemleri arasındaki paralellik 1982 ve 2003'de Fransa'daki Anayasa değişiklikleri ile azalmıştır. 2005 yılında Türkiye'de yerel yönetim yasalarıyla birlikte bu iki idari sistem arasındaki benzerlikler yeniden artmıştır. AKP hükümetince hazırlanan Anayasa taslağı ve Kamu Yönetimi Temel Kanun (KYTK) Tasarısı dikkate alındığında, Türk yönetim yapısının Fransa modeline dönüştürülmeye başlandığı söylenebilir. Fransa, Anayasa değişikliğinden sonra yerel yönetim yasalarında değişiklikler gerçekleştirmesine rağmen, Türkiye'de ise yasalar değiştirildikten sonra Anayasa değişikliği gündeme getirilmektedir. Rahmetli genel sekreterimiz Deniz Sayın'ın bir makalesinde vurguladığı gibi Anayasa yasalara uygun hale getirilmeye çalışılmaktadır. Fransız Anayasasında yapılan değişiklik ve bunların özellikle il özel idareleri boyutundaki yansımalarının incelenmesi, Türkiye'de il özel idarelerinin yaşadığı ve yaşayacağı dönüşüm ile ilgili önemli ipuçları verebilir.

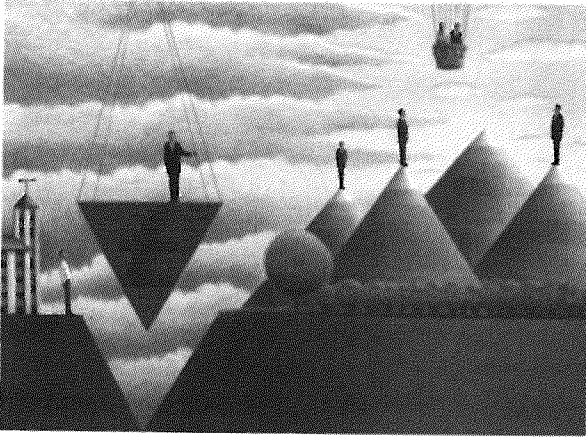
2003 yılında yapılan Anayasa değişikliği ile Fransız Anayasa'nın birinci maddesine Fransa'nın örgütlenmesinin ademi merkezi olduğu ibaresi eklenmiştir. Anayasa'nın diğer maddelerine yapılan eklemelerle yerel yönetimlerin, kendi ölçeklerinde daha iyi yaşama geçirebilecekleri yetkilerin kullanımı için karar almalarına izin verilmiş, bir başka deyişle sübsidiarite ilke-

si kabul edilmiştir. Anayasa değişikliği ile yerel yönetim (collectivités locale)" yerine alan yönetimi (collectivités territoriale) adı verilen komün, belediye, il meclisleri ve bölge meclislerine geniş mali özerklik tanınmıştır. Fransız Anayasasına eklenen en önemli maddelerden biri de yerel yönetimlere deney hakkının tanınmasıdır. Bu yetki yerel yönetimlerin belli bir süre için merkezden onay almak kaydı ile kendilerine özgü bir hukuksal yapı oluşturmalarına olanak sağlamaktadır. Deney sonuçlarının merkezi idarece olumlu değerlendirilmesi durumunda uygulama diğer yerel yönetimlere genişletilmektedir. Bu çerçevede bölge demiryollarının işletmesi öncelikli olarak Fransa'nın 26 bölgesinde bir tanesinde (bu bölgelerden dört tanesi deniz aşırı coğrafyada bulunmaktadır) denenmiş, daha sonra diğer tüm bölgelerde uygulanmaya başlamıştır.

Fransa'da dördü deniz aşırı coğrafyada olmak üzere toplam 100 il bulunmaktadır. Bu illerin tümünde merkezi hükümet tarafından atanmış bir vali bulunmaktadır. Fransa'da yapılan bu Anayasa değişiklikleri sonucunda valilerin kamu düzeninin sağlanması dışındaki tüm yetki, sorumluluk ve görevleri il özel idaresi başkanına geçmiştir.

Fransa'da il özel idaresi üzerinde valinin herhangi bir tasarrufu bulunmamaktadır. Fransız il özel idaresi başkanı sağlık, eğitim, sosyal yardımlar, vb. birçok konuda yasa ile tanınan yetkileri il özel idaresi meclisi ile birlikte kullanmaktadır. Fransa'da il özel idaresinin sorumluluk alanlarının anlaşılması için birkaç faali-

Fransa'dakinin aksine merkezi idarenin taşra teşkilatlarının ortadan kaldırılması, Türkiye'deki yerel yönetimlerin kendilerine aktarılan görev ve yetkilerini sınırsız ve sorumsuzca kullanabilmelerinin önünü açacaktır.

yet alanı ile ilgili örnek verilebilir. Fransa'da eğitim müfredatı Milli Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenmekte ancak okulların yapım ve yönetimi yerel yönetimlere bırakılmış durumdadır. İlkokullardan komün ve belediye yönetimleri, ortaokul ve liselerden il yönetimleri ve üniversitelerden de bölge yönetimleri sorumludur.

Fransa'daki yerel yönetimler bu hizmetlerin giderlerinin yaklaşık yarısını özgelirlerinden, diğer yarısını da merkezi hükümet mali transferlerinden karşılamaktadır.

Fransa'da il özel idaresi başkanı, yerel seçimle göreve gelmektedir. Kamu düzeni hariç il yönetiminin tamamı il özel idaresi başkanının sorumluluğundadır. İl özel idaresi kararlarının tümü yasalık denetimi için valiye gönderilir. Valinin, il özel idaresi kararı hakkında inceleme hakkı bulunmaktadır. Valinin, Türkiye'de yapılan değişikliğe benzer bir şekilde vesayet yetkisi yoktur. Valinin alınan kararın yasal olmadığı uyarısına rağmen il özel idaresi kararında ısrar ederse, vali kararı idari mahkemeye götürebilir. Reformlardan sonra valilere giden karar sayısında % 40, valilerin bu kararlara yazdıkları yorum yazıları % 22 ve valiler tarafından mahkemeye götürülen karar sayısında % 11,5 artış olmuştur.

Fransa'daki yerel yönetim sistemindeki değişikliklerin birçoğu Türkiye'de gerçekleşmiş durumdadır. Türkiye'de Kamu Yönetimi Temel Kanunu tasarısı yürürlüğe girmedigi için yerel düzeyde hizmetler merkezi hükümetin taşra örgütleri aracılığıyla sağlanmaya devam etmektedir. Fransa'dakinin aksine Türkiye'de vali, il özel idaresinin başıdır.

Bununla birlikte, AKP hükümetinin hedefi KYTK'da görüldüğü gibi Fransa'daki gibi genel

nitelikteki tüm kamu hizmetlerini yerel yönetimlere aktarmaktır. Bu aktarımın gerçekleşmesi durumunda valinin yerine Fransa'daki gibi il özel idaresi başkanının yürütme sorumluluğu üstlenmesi beklenebilir.

Bu değişikliklerin gerçekleşmesi durumunda Türkiye'yi, Fransa'dan farklılaştıracak olan en önemli unsur, Fransa'nın aksine Türkiye'de merkezi hükümetin taşra teşkilatının ortadan kaldırılacak olmasıdır. Fransa, yerel yönetimlere büyük ölçüde görev, sorumluluk ve yetki aktarmasına rağmen, merkezi yönetimin taşra teşkilatını korumuştur. Fransa'da her ilde, farklı bakanlıklara bağlı yirmi adet teşkilat bulunmaktadır. Türkiye'deki il müdürlüklerine benzetilebilecek bu yapı aracılığıyla Fransız devleti, yerel yönetimlerin işlem, eylem ve faaliyetleri için strateji belirlemekte ve bunların yasal çerçevesinde gerçekleştirip gerçekleştirmediklerini denetlemektedir. Merkezi idarenin taşra teşkilatları aracılığıyla strateji belirleme ve denetim fonksiyonu o kadar güçlüdür ki, Fransa'da yaşanan süreci kimileri ademi-merkezileşme değil, yetki genişliği olarak tanımlamaktadır. Merkezi idare birçok görevi yerel yönetimlere aktarmış, ancak, merkezi idare yerel yönetimlerin bu görevleri yerine getirme şekil ve usullerini sıkı bir düzenleme ve denetim mekanizması ile sınırlandırmıştır. Türkiye'de KYTK'da öngörüldüğü gibi merkezi idarenin taşra teşkilatının ortadan kaldırılması durumunda merkezi idare yerel yönetimlere rehberlik etme ve denetleme gibi asli fonksiyonlarını bile yerine getiremeyecektir.

Türkiye ile Fransa'yı farklılaştıran bir başka unsur da merkezi idare ile yerel yönetimler arasındaki tarihsel ilişkilerdir. Fransa, Galiler döneminde ademi merkezi, Romalılar döneminde merkezi, Germanler döneminde ademi merkezi, Fransız devrimi sonrası merkezi bir idari yapı ile yönetilirken, Türk tarihinde Anadolu Selçuklu Devleti'nin yıkılmasından Osmanlı İmparatorluğu'nun kurulmasına kadar olan kısa bir süre hariç sürekli bir merkezi idare hakim olmuştur. Fransa'daki en az merkezi gelenek kadar güçlü ademi merkezi geleneğin de etkisiyle Fransa'daki yerel yönetimler yerel kimliklerini ifade etmektedirler. Fransa'daki birçok il özel idare ve bölge yönetimi kendi bayrak ve flamalarını kullanmaktadırlar. Bununla birlikte, Fransız vatandaşlığının özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrası güçlenmesiyle yerel kimliklerin kendilerini ifadesi sembolik

Sokaklarda

Yıllar önce Kemal Bey adındaki bir dostumuz, başından geçen bir olayı anlatmıştı. Günün birinde, arabasıyla giderken, Çankaya'da, gösterişli bir araba ile birbirlerine dokunmuşlar. Öbür sürücü açık sarı saçlı, beyaz tenli bir adam. Bizimki, onun bir yabancı olduğunu düşünüyor. İnip arabalarını gözden geçiriyorlar, birbirleriyle İngilizce atışmaya başlıyorlar. Kemal Bey, dış ülkelerde uzun süreler kalmış, ticari ataşelik yapmış biri. Ana dili gibi konuşuyor İngilizce'yi. Tartışma uzuyor. Sonunda "Çattık yahu" diye söyleniyor. Öbürü de birden onun Türkçe konuştuğunu duyunca Türkçe konuşmaya başlamaz mı? Meğer o da koyu esmerliğini görünce, onu Afganistanlı, Pakistanlı falan sanmış. İki de kısa bir şaşkınlıktan sonra bu rastlantıya gülüp geçiyorlar; kavgı da böylece bitiyor. Bu olayı hep anımsadım. Yollarda karşılaştığımız insanlar, belki tanışmak olanağını bile bulamadığımız akrabamız olamaz mı?

Tıbbiye'de iç hastalıkları stajımızı yaparken, grubumuzda geçen bir söyleşiye de hiç unutmadım. O zaman doçent olan Dr. Cihat Abaoğlu öğrencilerle çok yakından ilgilenir, her sıkıntılarında, hastalıklarında yanlarında olurdu. Her konuya da değinirdi. Bir gün kliniğin kitaplığında hep birlikte konuşurken ortaya bir soru attı. Evlenmeniz nasıl olsun istersiniz, konuşup anlaşarak mı, arkadaşlık yapmadan mı? Kızların da, erkeklerin de yanıtları, kendi içlerinde birörnekti. Kızlar arkadaşlık yaparak evlenmek istiyorlardı; ama adlarının çıkmasından çekiniyorlardı. Erkeklerle gelince, onlar da arkadaşlık etmek istiyorlardı, ama başkalarıyla arkadaşlık yapmamış olan kızlarla evlenmek. Bense şöyle konuştuğumu biliyorum: "Dünya'da aldatan da olacak, aldanan da. Ben aldatan olmaktansa aldanan olmayı yeğlerim. Ama, arkadaşlık edip de anlaşılmamak aldatmak sayılmaz ki!" Bu, elli beş yıl önce geçmiş bir konuşmaydı. Bugün de böyle düşünüyorum.

Bir de kızlara laf atan, sarkıntılık yapanlar vardır. Bizim yetişme çağımızda genellikle farkına varmamış olmak öğütlenirdi böyle durumlarda. Ben, büyüdüğümde bu düşünce biçiminden uzaklaştım. Tepkisel karşılıklar verdim: Pazaryerinde yeni yetmelik birini tokatladım. Darca bir kaldırımda, hiç beklemediğim biçimde omzuma çarpan birinin sırtına yumruğumu yerleştirdim. Geniş bir kaldırımda, çarpacağı on metre uzaktan anlaşılan biri, omuzu boşta kalıp sendeleyince, ona ben laf attım: "Şükret ki bir de çelme takmadım!" Başka sataşan da olmadı, anımsamıyorum.

Bir de bir taksi sürücüsüyle bir serüvenim var. Acele bir yere gidip dönecektim. Çalışma saatleri içinde hastanenin önünden geçen bir taksiye atladım. Sürücü, gideceğim yerin kalabalık olduğunu, bekleyemeyeceğini söyledi. "Duruma göre gereğini yaparız" diye diretince de "Hastanede doktorlar senin asabını bozmuş" diye yorumda bulundu. "Niye?" "Bugün git, yarın gel demişlerdir." "Ben kendim doktorum. İşte hastalarımı yetiştirmek için acele ediyorum" Laf bitti. Biraz sonra, daha yolumuzun başlarında çakmağın düşmesine bastı. Hemen, sigara yakmamasını, beni rahatsız ettiğini söyledim. "Yasak değil!" Daha sigara yasağı konmamıştı. Başka bir şey demedi. Ama çakmak ısınınca sigarasını yaktı. Elim kapıda, "Çek kenara" dedim. Çekti, arabadan indim. Yanımda arabayı sürüyor, durmadan da "Paramı ver" diyordu. "Beni istediğim yere götürmedin ki. Şimdi yeniden bir taksiye bineceğim; taksimetresi açılacak. Sana para ödemem." "Ver paramı" "Vermem." Beş on adım yan yana yürüdük. Kesin bir biçimde "Söndür sigaranı bineyim. İnce parayı veririm" "Biner misin?" "Niye binmeye-yim? Sigaran yüzünden indim." Hemen sigarasını söndürdü. Tekrar bindim. Dayanamadı: "Ne cazgır kadınmışsın!" "Evet, sizin gibilerle baş etmek için cazgır olmak gerek." İşte yaşamımın unutulmayacak sokak öykülerinden biri daha. Hoşça kalın.

düzeyde kalmaktadır. Korsika gibi ayrılıkçı akımların görüldüğü yerel yönetimlerde bile yerel seçimlerde ayrılıkçı partiler en fazla % 3 oranında oy alabilmektedir. Bröttonya bölgesinde kimlikle ilgili yapılan bir ankete katılanların yalnızca % 2'si kendini yalnızca Bröton olarak tanımlamıştır.

Ankete katılanların % 15'i kendini önce Bröton sonra Fransız, % 57'si hem Bröton, hem Fransız, % 17'si de önce Fransız sonra Bröton olarak tanımlamıştır. Türkiye'de etnik kimlik temelli ayrılıkçı siyasi akımların temsilcilerinin ağırlıklı olduğu belediye ve il özel idareleri de bayrak ve flama kullanma talepleri dile getirmektedir.

"Her bölge ve özerk birimin kendi renkleriyle ve sembollerıyla" temsil edilmesini savunan bu taleplerin yalnızca sembolik anlam taşıdığını ileri sürmek zordur.

Fransa'dakinin aksine merkezi idarenin taşra teşkilatlarının ortadan kaldırılması, Türkiye'deki yerel yönetimlerin kendilerine aktarılan görev ve yetkilerini sınırsız ve sorumsuzca kullanabilmelerinin önünü açacaktır. Yerel yönetim faaliyetlerinin merkezi devletin planlaması ve denetimi dışında sürdürülmesi yalnızca yargı mekanizmaları yoluyla çözülemeyecek kadar büyük sorunlara yol açacaktır.

Türkiye'deki etnik ayrımcı siyasal akımların Türk vatandaşlığı konusundaki tutumları dikkate alındığında, yerel yönetimlere aktarılan yetkilerin nasıl kullanılacağıyla ilgili endişeleri daha da artırmaktadır.

Fransızlar kendi deyimiyle anayasa değişiklileriyle merkezi yönetimin yetkilerini yerel yönetimlere aktarmış ve böylece "devletin çekicinin uzun sapı kısaltılmıştır." Türkiye'de AKP hükümetinin öngördüğü değişiklikler ise "devletin çekicinin sapını kısaltmak değil, bu çekici yerel yönetimlerin eline vermek" olarak tanımlanabilir. Bu çekicinin yerel yönetimler tarafından nasıl kullanılacağı Anayasa değişikliğinin gerçekleştirilmesi ve KYTK'nın yürürlüğe girmesi durumunda daha açık bir şekilde gözlemlenebilecektir.

İL ÖZEL İDARESİNİN TARİHİ

Nuray E. KESKİN

Osmanlı toplum düzeninde 'ayan' olarak adlandırılan yerel egemenlerin gücü, 19. yüzyılın başında doruğa ulaşmıştı. Pek çok bölgede merkezi yönetimden bağımsız olarak davranan bu güçler, geniş toprakların fiili denetimini ellerinde tutuyor ve vergi gelirlerinin büyük kısmına el koyuyordu.

İl özel idaresi, Osmanlı devleti döneminde 19. yüzyılda ortaya çıkmış bir yerel yönetim türüdür. Başlangıcı 1840 yılından itibaren "muhassıllık meclisleri", "büyük meclis-küçük meclis", "memleket meclisleri", "eyalet meclisi-sancak meclisi" adlarıyla uygulamaya girmiş olan yerel meclis sistemine dayanır. Yerel meclislerin yapısı, üye seçimi, toplantı süresi, görev ve yetkileri 1864-1871 tarihli iki nizamname ile düzenlenmiş; il özel idaresi 20. yüzyıl boyunca koruyacağı yapısına temel oluşturacak son halini 1913 yılında almıştır.

İl özel idaresi, birden fazla yerleşmeyi ve yerleşme olmamış boş toprakları içine alan bir alan yönetimidir. Belirlenen alan, Osmanlıca deyişle "vilayet", Türkçe deyişle "il" alanıdır. Vilayet-il alanı Osmanlı döneminde daha geniş bir coğrafi ölçeğe denk düşerken, milli mücadele döneminde bu alan daraltılmıştır. Osmanlı vilayetleri, her biri bugünkü iller büyüklüğünde üç veya dört livadan/sancaktan meydana gelmektedir. Örneğin, 1864 düzenlemesinden sonra Osmanlı devletinin Asya, Avrupa ve Kuzey Afrika'daki toprakları 26 vilayet, 123 livaya bölünmüştü. Ayrıcalıklı eyaletler ile İstanbul bu bölünüşün dışında tutulmuştu. 1920 yılına gelindiğinde (yaklaşık) bugünkü sınırlar içinde 15 vilayet, 53 liva, 302 kaza ve 679 nahiyeden oluşan dört basamaklı bir yönetim kademelenmesi bulunuyordu. Meclis hükümeti döneminde vilayetler ile livalar "vilayet" adı altında tek kademe olarak örgütlenmiş, yönetsel bölünüş vilayet-kaza-nahiyeden oluşan üç kademeye indirilmiş ve 74 vilayetli yeni bir yapı oluşturulmuştur. Yönetsel bölünüşün ilk kademesi olan il, hem merkezi yönetimin taşra uzantısı hem de tüzel kişiliğe sahip bir yerel yönetim birimi olarak örgütlenmiştir.

Yeni bir il kurulduğu zaman, il özel idaresi de kendiliğinden kurulmuş olmaktadır.

Bu yazı, il yerel yönetimlerinin 1840-2005 yılları arasındaki evrimini sürecin temel uğraklarına odaklanarak ortaya koymaya çalışmaktadır.

1840: Merkezileşmenin Aracı Yerel Meclis Sistemi

Türkiye açısından yerel yönetimler, Avrupa ülkelerinde de olduğu gibi, modern devletin inşa sürecinde ortaya çıkmıştır. Osmanlı feodalizmi yerel yönetim işlerini görmek üzere şeyhlik, subaşılık ve tekke-zaviye vakıflarına çeşitli yönetim ayrıcalıkları vermişti. Bu feodal ayrıcalıklar, modern devletin kuruluş sürecinde ortadan kaldırılmış; bunların görev ve yetkileri modern yerel yönetim örgütlenmesine devredilmiştir. Bir başka deyişle eski yöresel egemenlikleri yok etmek için mevcut yerel yönetsel kurumlar – bireysel ayrıcalıklar kaldırılıp, yerine yeni yönetimler kurulmuştur.

Osmanlı toplum düzeninde 'ayan' olarak adlandırılan yerel egemenlerin gücü, 19. yüzyılın başında doruğa ulaşmıştı. Pek çok bölgede merkezi yönetimden bağımsız olarak davranan bu güçler, geniş toprakların fiili denetimini ellerinde tutuyor ve vergi gelirlerinin büyük kısmına el koyuyordu. II. Mahmut döneminde, ayanın devlet adına vergi toplayabilme yetkisinden kaynaklanan iktisadi gücünü kırmaya yönelik çeşitli önlemler alınmıştı. Merkezi bürokrasi, miri topraklar üzerindeki fiili mülkiyeti sınırlandırmak, ayanın elindeki çiftliklerin bir bölümünü müsadere etmek gibi girişimlerde bulunmuştu.

Ayanın iktisadi güç kaynaklarını daraltma ve İstanbul'a ulaşan vergi gelirlerini artır-

ma çabaları, Tanzimat Fermanı'nın ilanıyla yeni bir evreye girmiştir. Taşradan merkeze doğru gelir akışını güvence altına almayla çalışan Osmanlı yönetimi, iltizam adı verilen eski düzeni kaldırarak tüm vergileri kendi memurları aracılığıyla toplamaya başlamıştır. Bu çerçevede sancak düzeyinde "muhasıllı emval" adıyla birer mali görevli atanmıştır. Meclisi Vala tarafından 25 Ocak 1840'da hazırlanan nizamname ile muhasılların atanma ve çalışma usulleri belirlenmiştir. Buna göre, muhasılların atandıkları sancak merkezlerinde birer meclis -*Muhasıllık Meclisleri*- oluşturulması kararlaştırılmıştır. Mali reform gereğince vergiye esas olacak emlak ve nüfusun sayımının yapılması, çeşitli adlarla alınan vergiler yerine herkesin gücüne göre belirli ölçüde tek bir vergi ödemesi öngörülmektedir. Bundan sonra her türlü gelir, doğrudan doğruya merkezi hazine adına toplanacak ve giderler de buradan karşılanacaktı. Muhasıllık meclislerinin haftada iki üç gün toplanarak, vergilerle diğer bölge sorunlarını belirli kurallara göre tartışıp karara bağlaması ve uygulamaya koyması öngörülmektedir. Bu meclisler muhasıl başkanlığında iki katip, kadı, müftü, subay ve yöre ileri gelenlerinden dört kişi olmak üzere toplam on üyeden oluşmaktaydı. Yerel meclislere üye seçilebilme koşulu bölgenin "tanınmış, emlak sahibi, memleket ahvaline vakıf" kişilerinden olmaktadır. Bölgede gayri müslimler varsa, onları temsilen metropolit ve kocabaş gibi din adamlarından iki kişi mecliste yer alacaktı.

Vergi toplama işinin merkezden atanmış muhasıllara bırakılması, teorik olarak pek çok soruna çözüm olacak gibi görünmekle birlikte, uygulamada başarısız olmuştur. Muhasılların göreve başladığı 1840-1841 yıllarında, hazine gelirlerinde büyük azalma görüldüğü, hatta hâsılâtın miktarının dahi tam olarak saptanamadığı söylenmektedir. Nitekim 1842 yılında muhasıllık kaldırılarak, vergi toplamada yeniden eski usule dönmüştür. Eyaletlerin mali sorumluluğu, valilere yeniden verilmeyerek, bu

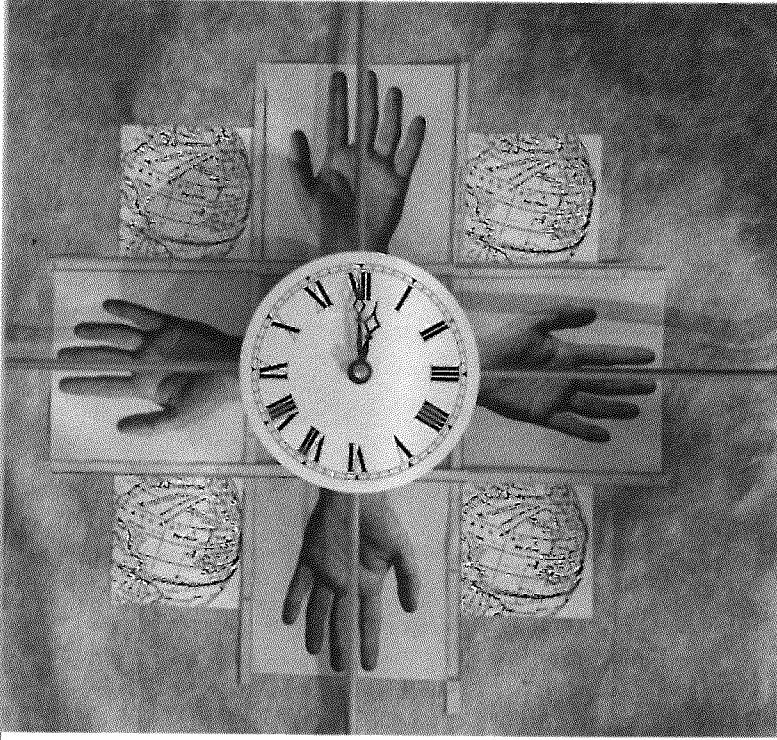
iş *defterdarlara* bırakılırken, sancaklarda mali işler kaymakamlara verilmiştir. Bu tarihten sonra sancak meclislerinin adı -*Küçük Meclis*- olarak değiştirilirken, eyalet merkezinde kurulan meclislere -*Büyük Meclis*- adı verilmiştir. Her iki meclis de bir arada genel olarak "*Memleket Meclisleri*" olarak anılmaya başlanmış, ancak yapı ve işleyişlerinde önemli bir değişikliğe gidilmemiştir. Vergi toplanmasında yolsuzlukların devam etmesi, valilerin görev ve yetkilerinde yapılan değişikliklere rağmen eski sorunların sürmesi, meclislerle ilgili şikayetler nedeniyle, Tanzimat'tan on yıl sonra ülke yönetiminde yeni bir düzenlemeye gidilmiştir. Bu düzenleme ile büyük meclisin adı -*Eyalet Meclisi*- olarak değiştirilmiş, küçük meclislerin adı ise -*Sancak Meclisi*- olmuştur.

Tanzimat'la birlikte gündeme gelen yeni bir mali sistemin uygulama aracı olarak doğan yerel meclisler, kısa süre sonra mevcut yönetim sistemine entegre olmuştur. Önceki dönemde padişah beratı ile tek tek bireylere (mültezim, voyvoda, mütesellim, vb) dağıtılan yerel egemenlik, bu kez meclisler içinde bir sınıf tarafından kullanılmak üzere verilmiştir. Büyük toprak sahipleri ile tefeci-tüccar-sarraflar yerel meclis üyesi olarak bütçeyi denetleme ve yerel halka vergi salma yetkisini kullanmışlardır. Böylece feodal rantın merkezi feodal beyler ile yerel feodal beyler arasında yeniden bölüştürülmesi sağlanmış; yerel meclisler de bu değişimin kurumsal araçları olarak geliştirilmiştir.

1864: Vilayetin Hususi İşleri ve Vilayet Umumi Meclisi

Osmanlı devletinin dış baskı altında piyasa sistemine geçiş sürecinin en önemli ürünlerinden biri 1864 tarihli vilayet nizamnamesidir. Osmanlı toprakları üzerinde yeni sınırlar ile bu sınırlarda özerkleştirilmiş vilayetler sistemini ortaya çıkaran bu düzenleme, ülkeyi kalın çizgilerle vilayet, liva, kaza ve köy kademelerine bölmüştür. Kademelerin her birinde bir idare

Önceki dönemde padişah beratı ile tek tek bireylere dağıtılan yerel egemenlik, bu kez meclisler içinde bir sınıf tarafından kullanılmak üzere verilmiştir. Büyük toprak sahipleri ile tefeci-tüccar-sarraflar yerel meclis üyesi olarak bütçeyi denetleme ve yerel halka vergi salma yetkisini kullanmışlardır. Böylece feodal rantın merkezi feodal beyler ile yerel feodal beyler arasında yeniden bölüştürülmesi sağlanmış; yerel meclisler de bu değişimin kurumsal araçları olarak geliştirilmiştir.

meclisi kurulması öngörülmüştür. *Vilayet İdare Meclisi*, merkezden atanan valinin başkanlığı altında şeri işler müdürü, defterdar, mektupçu, hariciye müdürü gibi taşra bürokratları ile müslim ve gayri müslim halk arasından seçilen ikişer üyeden oluşmaktadır. Bununla birlikte vilayetlerde bir de *Vilayet Umumi Meclisi* toplanacaktır. Nizamnamede “vilayetin hususi işleri” başlıklı bir bölüm düzenlenmiş ve bu bölümde vilayetin yerel işleri ile vilayet umumi meclisi arasında bir bağlantı kurulmuştur. Bu meclis, her liva tarafından ikisi müslim ikisi gayri müslim olmak üzere seçilen üyelerden oluşacak ve valinin başkanlığında toplanacaktır. Seçim yoluyla vilayet meclislerine girebilmek için devlete yılda en az 500 kuruş vergi vermek, itibar sahibi ve okuryazar olmak gerekmektedir.

Vilayet genel meclisi, vilayet sınırları içindeki yolların düzeltilmesi ve bakımı, resmi binaların yapımı ve korunması, tarım ve ticaretin kolaylaştırılması - geliştirilmesi ile vergi işleri konusunda görüş bildirecekti. Çalışma süresi yılda bir kez ve kırk günü aşmayacak şekilde düzenlenen meclislerin kendi gündemini oluşturmalarına izin

verilmemişti. Livalardan gelen temsilciler, bölgelerinin sorunlarını valinin huzuruna taşıyacak ve valinin uygun göreceği konular mecliste görüşülecekti. Meclis kararları, mazbatalar halinde vali tarafından İstanbul’a gönderilerek, hükümet iradesi alındığı (onaylandığı) takdirde uygulanacaktı.

1871: Umumi Meclislerin Görev ve Yetkilerinde Genişleme

Taşrada görevli memurların ve yerel meclislerin yetkilerini daha açık hale getirerek, 1864 Nizamnamesi’nin bazı eksikliklerini gidermek üzere 1871 yılında yeni bir vilayet nizamnamesi çıkarılmıştır. Kırkiki yıl uygulamada kalacak olan bu düzenleme, 1864 tarihli nizamnameyi yürürlükten kaldırmamış, bazı noktalarda onu tamamlamıştır. Örneğin, 1871 nizamnamesinde yerel meclislerin üye yapısı ve seçim yöntemine ilişkin hüküm yoktur. 1864 Nizamnamesi’nin bu iki konuya ilişkin hükümleri, 1871 sonrasında da yürürlükte kalmıştır. Bununla birlikte vilayet umumi meclisinin görüşeceği işler vilayet sınırları içinde eğitimin yaygınlaştırılması, sanayinin geliştirilmesi, yol ve köprülerin yapım ve onarımı, hastane ve ıslahhanelerin yenilenmesi ve bunların yönetimi, tahıl tohumunun ve hayvan cinslerinin ıslahı, meydan-çayır-mesire gibi kamu mallarının alım ve satımı, vergi oranlarının saptanması gibi eklerle genişletilmiştir. Genel meclis vilayetin yıllık vergilerinin bölüşümü ve kamu mallarına ilişkin olarak liva idare meclislerinden gelen kararları, vergi oranları artırıldığında yapılan zammın bölüşümü konusunda hükümet tarafından gönderilen emirleri de görüşmektedir.

1871 nizamnamesi vilayetteki çeşitli milletlerin özel işlerinin genel meclisten ayrı hususi kurullarda görüşülebileceğine ilişkin bir hüküm de getirmiştir. Ancak, bunlara vali veya vali tarafından atanacak resmi bir görevlinin başkanlık etmesi şart koşulmuştur. Vilayet genel meclisleri toplanma zamanlarını kendileri için en uygun

iklim şartlarına göre belirleyecektir. 1871 düzenlemesi, yerel halk sağlığı, bayındırlık hizmetleri ve benzeri sorunlarla ilgilenmek üzere belediye örgütü kurmuş; ancak yasanın bu bölümü uygulamaya geçmemiştir.

1876: Vilayetlerin Yönetiminde Özerklik

12 Ekim 1876 tarihinde Saffet Paşa, Avrupa devletlerinin elçilerine bir genelge göndermiştir. Genelgede, yaklaşık on yıl önce uygulamaya konulan vilayet teşkilatının, bütün vatandaşların hükümet işlerine katılmaları ilkesini getirmekle birlikte, beklenen sonuçları gerçekleştirmediği belirtilmiştir. Saffet Paşa, kamu hizmetlerindeki kararsızlık ve bütün vilayetlerde yaşanmakta olan karışıklıkların merkezi yönetimin özel durumundan kaynaklandığını söylemiştir. Bu nedenle, vilayetlerde ve başkentte halk tarafından seçilecek üyelerden oluşan genel bir meclisin her yıl İstanbul'da toplanarak, devletin kanunlarını, vergilerini ve bütçesini görüşmesine karar verildiğini açıklamıştır. Bu genelgenin ardından, 23 Aralık 1876'da Osmanlı devletinin ilk anayasası *Kanuni Esasi* ilan edilmiştir.

Kanuni Esasi'nin 108. maddesinde vilayetlerin yönetimi tevsi mezuniyet ve tefriki vezaif [yetki genişliği ve görevler ayrılığı] ilkelerine bağlanmıştır. Avrupa devletlerinin yerel özerklik talebi, Mithat Paşa'nın da özerklikten yana olması nedeniyle Kanuni Esasi'de vilayet yönetimine bir bölüm ayrıldığı, bu bölümün de anahtar maddesinin 108. madde olduğu ileri sürülmektedir. Kanuni Esasi ile birlikte vilayetlerdeki kurul tipli idare meclisi yetki genişliği kavramının, genel meclis ise görevler ayrılığı kavramının organları olarak biçimlenmiştir. Tevsi genişletmeyi, mezuniyet ise bir konuda salahiyyet sahibi olmayı, yetkili bulunmayı anlatmaktadır. Bu nedenle tevsi mezuniyetin karşılığı olarak *yetki genişliği* terimi kullanılmaktadır. Günümüzde 'yetki genişliği', merkeziyet sistemi içinde, bu sistemin sakıncalarını azaltan bir usul iken, 19. yüzyılın son çeyreğinde ve 20. yüzyılın

başlarında 'tevsi mezuniyet' ademi merkeziyetle eş anlamlı olarak kullanılmıştır. *Görevler ayrılığı* anlamına gelen 'tefriki vezaif' ilkesi ise, merkezi yönetim ile yerel yönetim arasında görevlerin paylaşılması esasına dayanmaktadır. Her iki kavram birlikte ademi merkeziyet anlamı taşımaktadır. Kanuni Esasi'nin Fransızca metninde de bu iki ilkenin karşılığı olarak decentralisation/ ademi merkeziyet sözcüğü kullanılmıştır.

109. maddede Osmanlı ülkesinin mülki idare bölümleri vilayet, liva ve kaza şeklinde sıralanmış; bu birimlerde seçimle oluşan idare meclislerinin ve yılda bir kez toplanan vilayet umumi meclisinin bulunduğu belirtilmiştir. Anayasa'nın 110. maddesinde vilayet umumi meclislerinin görevleri sayılmıştır. Buna göre genel meclisler bayındırlık, sanayi, eğitim, ticaret ve mali konularda görüşmeler yapma ve görüşlerini ilgili makamlara bildirme yetkisine sahiptir. Umumi meclislere seçilme ilkeleri ile bu meclislere verilecek görevlerin özel yasalarla düzenleneceği belirtilmiştir.

19 Mart 1877 tarihinde Meclisi Mebusan'ın açılış töreninde, II. Abdülhamit adına mabeyn başkatibi Sait Bey tarafından okunan nutukta, vilayetler ve nahiyeler idaresi ile belediye dairelerini düzenleyen yasa tasarılarının kısa sürede meclis gündemine getirileceği bildirilmiştir. 101 maddeden oluşan Teşkilî Vilayat Kanunu, Mebusan Meclisi'nde görüşülmüş ve kabul edilmiştir. Ancak hükümet tarafından meclise iade edilen tasarı, meclisin 13 Şubat 1878 tarihinde süresiz tatil edilmesi ve bir daha açılmaması nedeniyle yasalasamamıştır.

1913: İl Özel İdaresi Tüzel Kişiliği

II. Abdülhamit'in Kanunu Esasi'yi uygulamadan kaldırarak mutlak monarşîye dönmesi üzerine, Jöntürk hareketi bu rejimin yıkılması için faaliyet göstermeye başlamıştı. Jöntürkler yıkmak istedikleri rejim yerine nasıl bir yönetim sistemi getirileceği konusunda iki farklı gruba ayrılmıştı: Ahmet Rıza Bey liderliğindeki *Terakki ve İttihad Cemiyeti* ile Prens Sabahattin

Saffet Paşa, kamu hizmetlerindeki kararsızlık ve bütün vilayetlerde yaşanmakta olan karışıklıkların merkezi yönetimin özel durumundan kaynaklandığını söylemiştir. Bu nedenle, vilayetlerde ve başkentte halk tarafından seçilecek üyelerden oluşan genel bir meclisin her yıl İstanbul'da toplanarak, devletin kanunlarını, vergilerini ve bütçesini görüşmesine karar verildiğini açıklamıştır.

liderliğindeki *Teşebbüs Şahsi ve Ademimerkeziyet Cemiyeti*. İttihatçılar, Osmanlı toplumunu oluşturan bütün unsurların birleşmesini ve birleşik kalmasını sağlamak için yönetimde merkezîyetçiliği savunurken, teşebbüsü şahsîciler vilayetlerin ademi merkezîyet ilkesine göre yönetilmesinden yanaydı. Prens Sabahattin, yetkilerin merkezin taşra örgütü olan mülki sistem yerine, gücün yerel halka teslim edilmesi anlamına gelen yerel meclislere devredilmesini savunuyordu. İttihatçılar, Prens'in formülüne "vilayet yerel halkı"nın sosyolojik çözümlemesini yaparak karşı çıkıyorlardı. Buna göre vilayetlerde egemen unsur feodal beyler, Müslüman olmayan azınlıklar, şıhlik sistemi üzerine kurulu tekke örgütlenmesi, bunlarla birlikte hareket etme alışkanlığı yüksek yabancı devlet konsolosluklarından oluşan bloktu. Prens Sabahaddin'in düşünceleri özellikle Rumlar, Araplar ve Ermeniler tarafından memnuniyetle karşılanmıştı. Öte yandan Hristiyan cemaatler, yerel meclislerin yetkilerinin genişletilerek merkezi yönetimden daha bağımsız hale getirilmesi, yerel meclislere mali özerklik sağlayacak düzenlemelere gidilmesi, cemaatlere vergi salma ve toplama yetkisi verilmesi gibi önerilerini bir rapor halinde İttihat ve Terakki yöneticilerinin dikkatine sunmuşlardı.

Babialı'de Şurayı Devlet Reisi'nin başkanlığında özel bir komisyon oluşturularak, yasa hazırlıklarına başlanmıştır. Daha önceki nizamnameler ile yasa tasarılarını ve vilayetlerden alınan görüşleri değerlendiren komisyon, hazırladığı tasarımı (İdarei Umumiyei Vilayat Kanun Layihası) 6 Aralık 1910 tarihinde Meclisi Mebusan'a sunmuştur. Bu tasarımı inceleyen meclis encümeni, Kanuni Esasi'nin yetki genişliği ve görevler ayrılığı ilkeleri çerçevesinde vilayetlerin yönetimini "idarei umumiyei vilayet/il genel yönetimi" ve "idarei hususiyei vilayet/il özel idaresi" şeklinde iki bölüme ayırmıştır. Yasalaşma süreci Balkan Savaşı nedeniyle kesintiye uğramış; tasarı 13 Mart 1913 tarihli hükümet kararı ile geçici kanun olarak yürürlüğe girmiştir.

Yasanın birinci bölümünü oluşturan ilk 74 maddesi vilayetlerin genel idare kuruluşu ve işleyişine ilişkin hükümleri içermektedir. 72 maddeden oluşan ikinci bölüm ise vilayet yerel yönetimlerini düzenlemektedir. Böylece, illerde ikili yapı denebilecek bir sistem yaratılmış, bu sistem günümüze dek varlığını sürdürmüştür. 1913 düzenlemesi, umumi meclislere "Vilayet Hususi İdaresi" adıyla tüzel kişilik

vermiştir: "Vilayet menkul ve gayrimenkul malları bulunan, işbu kanunda sayılıp sınırlandırılan yerel görevlerden sorumlu bir tüzel kişiliktir (md. 75)". Her vilayette yılda bir kez 40 gün süreyle bir *umumi meclis* toplanacak; meclis üyeleri kazalar tarafından "her 12500 erkek nüfus için bir üye" kuralına göre seçilecekti. Üyeler, son milletvekili seçimlerindeki ikinci seçmenlerle kaza merkezi belediye meclisi üyelerinden oluşan bir grup tarafından seçilmekteydi. 1913 düzenlemesi vilayet umumi meclisinde temsilin müslim-gayri müslim olarak ayrılmasına son vermiştir. Her toplantı yılı sonunda vilayet genel meclisi üyeleri kendi aralarından dört üye seçecek, bunlar da vilayet encümenini oluşturacaktı. Meclise vali başkanlık edecekti. Bu tarihten sonra vilayet umumi meclisleri görev, yetki ve kaynak bakımından daha geniş olanaklara kavuşturulmuştur. Vilayet içerisindeki yolların yapımı-bakımı-onarımı, ormancılık, tarım, hayvancılık, ticaret ve sanayinin geliştirilmesiyle ilgili görevler, vilayete ait malların yönetimi ve eğitim - sağlık hizmetlerinin yönetimi vilayet tüzel kişiliğine bırakılmıştır. Yasada vilayet bütçesi adı ve olağanüstü bütçe olmak üzere ikiye ayrılmış; her iki bütçenin gelir kısmını oluşturan kaynaklar ayrıntılı bir biçimde sıralanmıştır.

1913 tarihli yasa "vilayete ait yerel hizmetler" şöyle sıralanmıştır:

Bayındırlık - Vilayet sınırları içinde liva ve kazaları birbirine bağlayan yolların inşası ve onarımı; köy içme sularını yapmak; göl ve bataklıkları kurutmak; elektrik-havagazi-içmesuyu işletmelerine imtiyaz vermek (40 seneyi geçmemek şartıyla); vilayette otomobil ve omnibüs arabaları işletme ve fabrika kurma ruhsatı vermek;

Tarım ve Hayvancılık - örnek çiftlikler, çiftçilik okulları, ziraat aletleri depoları kurmak; tarım ürünleri ve hayvancılık sergileri açmak; yarışmalar düzenlemek; ürünlerin cinsini iyileştirmek ve vilayetin iklimine uygun yeni ürünler yetiştirmek için karşılıksız tohum ve fidan dağıtmak; tarım merkezi olan yerlerde genel kullanım için zirai aletler bulundurmak; ziraat müzeleri ve ziraat yardımlaşma şirketleri kurmak; damızlık hayvan depoları kurmak,

Sanayi ve Ticaret - Vilayete özel yerli iktisat, itibar ve biriktirme sandıkları kurmak ya da açılmasına ilişkin ruhsat vermek; sanayi odaları ve sanayi okulları açmak; yarışma ve sergiler düzenlemek; yerel sanayinin ve ticaretin geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapmak; gereken yerlerde ticaret odaları ve ticaret borsaları kurmak; sınai üretim faaliyetlerinde bulunacak şirketlere ruhsat vermek,

Eğitim - İlkokulların yapım, onarım ve donatımı; ilköğretimin gelişmesi için önlemler almak; geçici kurslar düzenlemek; işçiler ve yoksullar için gece okulları yapmak; ilkokul açmak; bunları genel maarif yasasına göre yönetmek ve gözetmek,

Sağlık ve Sosyal Yardım - hastane, düşkünler yurdu, yetimler yurdu yapmak ve işletmek,

Ormanlar - Orman yetiştirmeye uygun yerlerde orman yetiştirilmesi ve yabancı ağaçların aşılanaarak iyileştirilmesi.

Vilayet malları - Vilayetin menkul ve gayrimenkullerini yönetmek.

1913 tarihli yasa, merkezi yönetimin doğal uzantısı olan taşra yönetimini değil, genel olarak vilayetler yönetimini düzenlemektedir. Vilayetleri görevleri bakımından alanlarını belirleyerek merkezi yönetim karşısında özerk kılan yasa, yönetim kaynaklarını da merkezi yönetimden bölgesel kademeye geçirmektedir. "Bu kademede ise yönetim yerel/bölgesel egemenlerin tekeline doğru kaymakta, zaten tanınmış olan cemaat ayrıcalıkları genişlemekte, sonuçta dış bağlantılarla birlikte ayrılıkçı eğilimler güçlenmektedir." Gerçekte ademi merkeziyetçiliğin temel esaslarını benimseyerek ortaya çıkan bu yasayı, çeşitli milletlerden kurulu bir imparatorluğu yaşatma çabasının ürünü olarak değerlendirmek gerekir. Osmanlı İmparatorluğu'nda vilayet özel idarelerinin doğuşu, *özerk eyaletler* ile *siyasi ademi merkeziyet* anlamında bir federasyon kurulması şeklindeki teklif ve müdahaleleri önlemek için, azınlıkların da söz sahibi olabileceği, yerel ihtiyaçların yine yerel imkanlarla giderilebileceği bir sistem oluşturma amacını karşılamaktadır. 1913 tarihli yasanın uygulanması, I. Dünya Savaşı nedeniyle kesintiye uğrayacaktır.

1913 tarihli İdarei Umumiyei Vilayat Kanunu'nun birinci bölümü ilki 1929, ikincisi 1949 yılında olmak üzere iki ayrı yasaya konu olmuştur. İl yasaları illerin genel yönetimini, merkezin doğal uzantısı olan taşra teşkilatını düzenlemiştir. İllerin yerel yönetimini düzenleyen ikinci bölüm, 2005 yılına kadar yürürlükte kalmıştır.

1921: Özerk Vilayet Şuraları

Amaç ulusal birliği sağlamak olmasına rağmen, Birinci TBMM'nin yapısı sıkı bir merkeziyetçiliğe yönelinmeyeceğini göstermiştir. Mebuslar arasında 'ademi merkeziyet'i ve 'hür teşebbüs'ü savunanların sayısı az değildir. Üstelik Anadolu kurtuluş hareketi,

büyük toprak sahipleri ile dış sömürülme bağlarını koparıp, yerli kaynakları işletmek isteyen ticari sermayenin işbirliğine dayanmaktadır. Milli mücadelenin bitimine kadar sürdürülen Halife Sultana bağlılık düşüncesi de bu dengesiz koalisyonun zorunlu sonucu olarak ortaya çıkmıştır. 1921 Anayasası da bu ortamda hazırlanmış ve kabul edilmiştir.

Merkeziyetçilik ilkesinin sınırlı, ademi merkeziyetçilik ilkesinin asli ve genel olduğu 23 maddelik anayasa metninin 14 maddesi doğrudan illerin yönetimini düzenlemektedir. Vilayetlere tüzel kişilik tanınıp özel bütçe verilmiş, il halkınca iki yıllık süre için seçilen Vilayet Şurası'nın kendi üyeleri arasından seçtiği bir başkan tarafından yönetilmesi öngörülmüştür. Meclis yılda iki ay süre ile toplanacaktır; yürütme yetkisine sahip idare heyeti ise sürekli organdır. İdare heyeti de meclis üyeleri arasından seçilecektir. 1921 Anayasası'nın yönetim sisteminde BMM'nin vekili ve temsilcisi olarak tanımlanan valiler, il meclislerinden ayrı tutulmuştur. "Vali yalnızca devletin genel görevleri ile yerel görevler arasında çatışma meydana gelmesi durumunda müdahale eder" denilmekle birlikte, bu müdahalenin kapsamına ilişkin bir açıklama da getirilmemiştir. BMM Hükümeti tarafından atanan vali ilde yalnızca genel devlet işlerinden sorumludur; vakıflar, eğitim, sağlık, ekonomi, tarım, bayındırlık ve sosyal yardım gibi alanlar il yerel yönetimlerine bırakılmıştır.

Kurtuluş Savaşı yıllarında vilayet şuraları üzerinden yönetsel kararlar alabilme ve uygulayabilme yetkisi elde eden yerel egemenlerin desteği sağlanmış; Ankara hükümeti toprak üzerindeki kuruluşunu yerele güç vererek gerçekleştirmiştir.

1924-1929-1949: İktisadi ve Toplumsal Bütünleşme İçin Merkezileşme

Cumhuriyet'in ilanından sonra kabul edilen 1924 Anayasası, 1921 Anayasası'nın ademi merkeziyetçi yönetim sistemini kaldırarak kamu gücünün doğrudan yerel geleneksel egemenlerin eline bırakılmasını önlemiştir. Böylece Cumhuriyet iktidarlarının tasfiye etmeye çalıştıkları yerel unsurların etki alanı daraltılmıştır. Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyetin kurulması aşamalarını tamamlayan yeni rejimin iktisadi, siyasi ve yönetsel bakımdan merkezileşmesi zorunludur. İktisadi ve toplumsal dengesizliklerin aşılması, cumhuriyet ideolojisinin ülke geneline yayılması, reformların hayata geçirilmesi kendi beceri ve imkanlarıyla

baş başa bırakılan yerel yönetimlerle değil, ancak merkezileşme ile sağlanabilecektir.

1929 ve 1949 tarihli İki İl İdaresi Kanunu ile il yerel yönetimi valilik kurumunun yönetimi ve denetimine çekilmiş; “merkezi yönetimin yerel egemenleri amaçlar doğrultusunda yönlendirme aracına” dönüştürülmüştür. Valiler, merkezi yönetimin yerel birimler üzerindeki denetiminin ana unsuru olarak işlev görmeye başlamıştır. Valiler bu sorumluluklarını ikili bir yapı içinde yerine getirmektedir: İl düzeyinde merkezi yönetimin (devletin ve hükümetin) temsilcisi ve il yerel yönetiminin başı. Bu yapı sayesinde, merkezi yönetim taşrada etkin bir denetim sağlayabilmiştir.

Cumhuriyet’in ilk çeyreğinde il özel idarelerinin tarım, ticaret, sağlık, sosyal yardım, bayındırlık ve eğitim alanlarındaki görev ve yetkileri hızla ilgili bakanlıklara kaydırılmıştır. İl özel idarelerinin bütçe oluşturma ve uygulama yetkileri de merkezi yönetimin denetimi altına alınmıştır. İl özel idareleri, yatırım faaliyetlerini merkezi yönetimin taşra örgütü eliyle yürütmüş; böylece bir yönüyle seçilmişler ile mülki personelin finansörü, bir yönüyle de ihaleci kuruluş olarak varlığını sürdürmüştür. 2005 yılına kadar illerin yönetiminden sorumlu valilik sistemi yanında gerek yetki gerek harcama gücü bakımından sınırlı bir role sahip olan özel idareler, kamu hizmetlerinin yerine getirilmesinde merkezi yönetimin yanında, devlet tüzel kişiliğinin bir parçası olarak faaliyet göstermişlerdir.

2005: Özerklik Temelinde Yeniden Kuruluş

İl özel idarelerinin yeni baştan düzenlenmesine yönelik yasa arayışları her zaman gündemde olmuş, pek çok taslak metin ortaya çıkmıştır. 1913 tarihli kararnamenin dört anayasal dönemi aşarak, doksaniki yıl uygulamada kalması dikkat çekicidir. 1921’den itibaren yaklaşık otuz kez değişikliğe uğrayan yasa da en kapsamlı değişiklik 1987 yılında yapılmış ve metnin adı *İl Özel İdaresi Kanunu* olarak değiştirilmiştir. Yerel yönetim sistemini değiştirme çabası, 1990’lı yılların ikinci yarısından itibaren ikişer yıllık aralarla ortaya yasa taslakları çıkmasıyla sürekli bir nitelik kazanmıştır. Seksenbeş yıl süren arayış, 2005 yılında kabul edilen 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu ile son bulmuştur. Son düzenleme il özel idarelerinin yapısını ve yönetim sistemindeki ağırlı-

ğını tümüyle değiştirmiştir. İl özel idaresi, il çapındaki işlerin genel yetkilisi haline getirilmiş ve sistem “idari ve mali özerklik” ilkesine göre yeniden tanımlanmıştır. Yeni yasayla devletin hemen tüm görevleri (dolayısıyla cari-yatırım-transfer harcamaları) il yerel yönetimlerine kaydırılırken, merkezle ilişkiyi sağlayan idari vesayet bağı da koparılmıştır. Böylece illerin yönetimi, serbest borçlanma ve şirketleşme yetkisine sahip, bütçe ve kesin hesap, örgütlenme, personel istihdamı bakımından bağımsız kılınan il özel idarelerine bırakılmıştır.

Bitirirken...

Yüzelli yılı aşan bir tarihsel süreci anlayabilmek ve doğru yorumlayabilmek için, il özel idarelerini taşra yönetimi bütünlüğü içinde değerlendirmek gerektiği açıktır. Öte yandan bir dizi nizamname, kararname ya da kanun maddesi olarak karşımıza çıkan hukuksal-mevzuata ilişkin bilginin, gerçekliğin ekonomi-politik bilgisiyle bütünleştirilerek yorumlanması gerekir. İl özel idaresinin tarihini böyle bir yaklaşım çerçevesinde ele alarak değerlendirmeye ihtiyacımız vardır.

Kaynaklar

- Çadırcı, Musa, “Osmanlı İmparatorluğu’nda Eyalet ve Sancaklarda Meclislerin Oluşturulması (1840-1864)”, *Yusuf Hikmet Bayur’a Armağan*, Ankara 1985, s. 257-277.
- Çadırcı, Musa, *Tanzimat Döneminde Anadolu Kentleri’nin Sosyal ve Ekonomik Yapıları*, TTK, Ankara 1991.
- Güler, Birgül Ayman, *Yerel Yönetimler: Liberal Açıklamalara Eleştirel Yaklaşım*, TODAİE, Ankara 1998.
- Karal, Enver Ziya, *Osmanlı Tarihi*, VI. Cilt, TTK, Ankara 1988.
- Keskin, Nuray, *Devletin Toprak Üzerinde Örgütlenmesi: Türkiye’de İllerin Yönetimi*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi SBE, Ankara 2007.
- Reyhan, Cenk, “1913 Tarihli Vilayet Genel İdaresi Geçici Kanunu”, *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 9/1, Ocak 2000, s. 129-154.
- Seyitdanlıoğlu, Mehmet, “Yerel Yönetim Metinleri: 1871 Vilayet Nizamnamesi ve Getirdikleri-II”, *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 5/6, Kasım 1996, s. 89-99.
- Tural, Erkan, “1861 Hersek İsyanı, 1863 Eyalet Teftişleri ve 1864 Vilayet Nizamnamesi”, *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 13/2, Nisan 2004, s. 93-123.
- Yayla, Yıldızhan, *Anayasalarımızda Yönetim İlkeleri, Tevsi-i Mezuniyet ve Tefrik-i Vezâif*, İ.Ü. Siyasal Bilimler Fakültesi Yayını, İstanbul 1982.

İL GENEL MECLİSLERİ: MEVZUAT VE FİİLİYAT

Hacı KURT
S. Ulaş BAYRAKTAR

2005'te gerçekleştirilen yerel yönetim reformları içinde yerel siyaset açısından en önemli gelişme il özel idarelerinin yapı, yetki ve işleyişlerinde gidilen değişikliklerdir. Özellikle, il genel meclisleri bağlamındaki yenilikler, il özel idarelerinin yerel siyasi coğrafya açısından önceki rejime göre çok daha önemli kurumlara dönüşeceğini ifade eder.

Bu yazı kapsamında biz bu dönüşümün yasal boyutuyla beraber, geçen zaman zarfındaki fiili tecrübeyi tartışıyoruz. Öncelikle, 5302 sayılı yeni İl Özel İdare Kanununun getirdiği yenilikleri kısaca özetleyecek, sonrasında da şubat 2008'den bu yana Mersin İl Genel Meclisi (MİGM) üzerine yürüttüğümüz 107K518 nolu TUBİTAK araştırması kapsamında elde ettiğimiz gözlemler ışığında yeni yasal çerçevenin uygulamaya nasıl tercüme edildiğini ele alacağız.

Yeni İl Özel İdaresi Rejimi

İllerin özel yönetimi alanında önemli değişiklikler getiren 5302 sayılı yasa, daha önce olduğu gibi her ilde, ilin kurulmasıyla birlikte il özel idaresinin de kurulacağı ve ilin kaldırılmasıyla da ortadan kalkacağı esasını benimsemiştir.

İl özel idaresinin yapabileceği görevler, belediye sınırları içinde yapabileceği ve kentsel - kırsal ayrımı yapılmaksızın bütün il sınırları içinde yapabileceği hizmetler olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Buna göre, il özel idareleri, gençlik ve spor, sağlık, tarım, sanayi ve ticaret, ilin çevre düzeni planı, bayındırlık ve iskan, toprağın korunması, erozyonun önlenmesi, kültür, sanat, turizm, sosyal hizmet ve yardımlar, yoksullara mikro kredi verilmesi, çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları, ilk ve orta öğretim kurumları-

nın arsa temini ve binalarının yapım, bakım ve onarımı ile diğer ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin hizmetleri bütün il genelinde yapabilecektir. Belediye sınırları dışında ise imar, yol, su, kanalizasyon, katı atık, çevre, acil yardım ve kurtarma; orman köylerinin desteklenmesi, ağaçlandırma, park ve bahçe tesisine ilişkin hizmetleri yapacaktır. İl özel idarelerine, belediyelerle ilgili yeni düzenlemelerde olduğu gibi, hizmetlerle ilgili olarak halkın görüş ve düşüncelerini öğrenmek amacıyla kamuoyu yoklaması ve araştırması yapabilme yetkisi verilmiştir.

5302 sayılı yasa, il özel idaresinin organları olarak il genel meclisi, il encümeni ve valiyi saymaktadır. Burada temelde 3360 sayılı yasadaki durum devam etmektedir denebilirse de önemli farklar vardır. Birinci değişiklik, il daimi encümeninin yerine il encümeninin getirilmesidir. Bu değişiklik biçimsel gibi görünmekle birlikte asıl önemli olan yapısal değişikliklerdir. Buna göre encümen, 3360'tan farklı olarak, atanmış ve seçilmişlerden oluşan bir yapıya kavuşmuştur. İl encümeninin üyelerinden beşi il genel meclisinin kendi üyeleri arasından seçeceği üyelerden, beşi de il özel idaresinin bürokratları arasından seçilen üyelerden oluşacaktır. Bu durumda eski yasaya göre, encümende atanmışların etkisi artmıştır.

İl genel meclisindeki farklılık daha da belirgindir. Yeni yasaya göre il genel meclislerine atanmış bir bürokrat olan valinin başkanlık etmesi sona ermiştir. Buna göre meclis, başkanını ve başkan vekillerini kendi üyeleri arasından seçecektir. Gündemin belirlenmesi valinin yetkisinden çıkarılmış, ancak valinin önerdiği konuların gündeme alınması zorunlu tutulmuştur. Vali, özel

Yeni yasaya göre il genel meclislerine atanmış bir bürokrat olan valinin başkanlık etmesi sona ermiştir. Buna göre meclis, başkanını ve başkan vekillerini kendi üyeleri arasından seçecektir.

5302 sayılı yasayla, il özel idaresi teşkilatı da yeniden düzenlenmiştir. Her şeyden önce il özel idaresini vali adına yönetecek kişi mülki idare amirleri arasından atanacak olan genel sekreterdir. Bu düzenlemeyle özel idare müdürlüğü sona ermiştir.

idarenin başı olmaya ve yürütme kanadını temsil etmeye devam etmekle birlikte yerel düzeyde bir güçler ayrılığı sistemine geçilmiştir ve il genel meclisleri tipik bir yerel parlamento niteliğine kavuşmuştur denebilir. İl genel meclislerinin toplantı dönemleri ve sıklığı da belediye ve büyükşehir belediyelerine paralel olarak değişmiştir. Yeni yasayla il genel meclisleri belirleyeceği bir aylık tatil dışında her ayın ilk haftası en çok beş gün ve bütçe görüşmelerinin yapıldığı ay en çok yirmi gün toplanabilecektir. Böylece yılda iki kez toplanan meclis çok daha sık toplanmaktadır.

İl genel meclislerinin yapısı ve çalışma sistemine ilişkin önemli bir yenilik de ihtisas komisyonlarıdır. Yasanın 16. maddesiyle eğitim, kültür ve sosyal hizmetler komisyonu, çevre ve sağlık komisyonu, imar ve bayındırlık komisyonu ile plan ve bütçe komisyonu zorunlu olmak üzere ihtisas komisyonları kurulabileceği öngörülmüştür. Meclisin, kendi üyeleri arasından, birer yıllık süreler için seçilecek üyelerden ve siyasi parti grupları ile bağımsız üyelerin, üye tam sayısına oranlamasına göre oluşturulacak ihtisas komisyonlarıyla TBMM'dekine benzer bir yapı ve çalışma sistemi getirilmiştir.

5302 sayılı yasanın 17. maddesinde düzenlenen denetim komisyonları ve meclisin denetim yetkisine ilişkin düzenlemeler de önemli değişikliklerdir. Meclis soru, genel görüşme ve faaliyet raporlarının değerlendirilmesi yoluyla bilgi edinebilecek ve denetim yetkisini kullanabilecektir. Faaliyet raporundaki açıklamalar, meclis üye tam sayısının dörtte üç çoğunluğuyla yeterli görülmezse, yetersizlik kararıyla birlikte görüşme tutanakları meclis başkanı tarafından İçişleri Bakanlığı'na gönderilecektir. Vali hakkındaki güvensizlik kararının nihai yaptırımının ne olacağı açık olmamakla birlikte il özel idarelerinin karar organının, yürütme organını denetlemesi bağlamında önemli bir güç olduğu da kuşkusuzdur.

Meclis üyelerinin üyeliklerinin düşmesi konusunda belediyelerle ilgili düzenlemelere benzer bir düzenleme vardır. Buna göre arka arkaya üç oturum veya yıllık toplantıların yarısına mazeretsiz olarak katılmayan üyelerin üyeliği meclis üye tam sayısının salt çoğunluğunun oyu ile düşürülebilmektedir. Bununla birlikte meclisin feshi 3360 sayılı yasaya göre zorlaştırılmış, meclisin feshini gerektiren nedenler azaltılmıştır.

5302 sayılı yasayla, il özel idaresi teşkilatı da yeniden düzenlenmiştir. Her şeyden önce il özel idaresini vali adına yönetecek kişi mülki idare amirleri arasından atanacak olan genel sekreterdir. Bu düzenlemeyle özel idare müdürlüğü sona ermiştir.

İllerin nüfus, fiziki ve coğrafi yapısı, ekonomik, sosyal ve kültürel özelliklerine göre belirlenecek norm kadroya uygun bir teşkilat yapılanması öngörülmüştür, fakat norm kadro ilke ve standartları İçişleri Bakanlığı ve Devlet Personel Başkanlığı tarafından belirlenecektir. Yine genel sekreterlik görevine atanacakları da vali teklif edecek, İçişleri Bakanlığı onayı ile atanacaktır. Kamu kurum ve kuruluşlarında çalışanların uzun süreli olarak il özel idaresinde çalışmaları da mümkün kılınmıştır. Belediyelerle ilgili düzenlemelerde olduğu gibi, sözleşmeli ve işçi statüsünde çalışanlar hariç toplam memur sayısının yüzde onunu geçmemek üzere yılda iki defa encümen kararı ile performanslarına göre ikramiye alabilmeleri öngörülmüştür.

İl Özel İdaresinin denetimiyle ilgili raporların halka duyurulması da yönetimin saydamlığı bağlamında belediyelerle ilgili düzenlemeyle paraleldir.

Yeni İl Özel İdaresi Yasasının getirdiği en önemli değişikliklerden biri belki de, il özel idarelerinin iş yapabilme kapasitesinin önemli ölçüde artırılmasıdır. Bu konuda, Köy Hizmetlerinin binaları, personeli ve makine parkıyla birlikte il özel idarelerine devredilmiş olması, tek başına bile özel idarelerin iş yapabilme kapasitesini büyük ölçüde artırmıştır.

Mersin Örneğinde Yeni Yasal Çerçevenin Uygulaması

Yasal düzenlemelerin her zaman beklendiği ya da amaçlanmadığı gibi hayata geçirilemediği, uygulama aşamasında öngörülen politikaların kapsamlı değişikliklere uğradığı özellikle kamu politikaları yazını kapsamında sık sık dile getirilen bir olgudur. Yasa ve uygulama arasındaki böylesi bir farklılığın il özel idarelerine yönelik reform kapsamında da gözlenmesi muhtemeldir. Mersin örneğinde il genel meclisinin yapısı ve işleyişindeki tartışacağımız bazı noktalar bu savı doğrular niteliktedir. Bu yüzden yazının geri kalan kısmında, 5302 sayılı kanun çerçevesinde gerçekleştirilen değişikliklerin, il genel meclisler hakkında olan boyutlarını Mersin İl Genel Meclisi örneğinde meclis başkanlığı, meclis toplantıları, ihtisas komisyonları ve meclis-idare ilişkileri bağlamında tartışacağız.

Meclis Başkanı

Reforma kadar valinin başkanlığında toplanan il genel meclislerinin artık başkanlarını kendi üyeleri arasından seçme yetkisine kavuşmaları yeni il özel idare rejiminin en önemli yeniliklerinden biri olarak sayılabilir. İl genel meclisi başkanlığının validen seçilmiş meclis üyelerine geçişi ile il özel idaresinin de siyasallaşacağı, kamu yararından çok özel çıkarlara daha yatkın olacağına dair endişelere de sebep olan bu değişikliğin somut uygulamasının Mersin örneğindeki gözlemi ilk etapta bu kuşkuyla haklı çıkaracak niteliktedir. Nitekim, Temmuz 2007’de gerçekleştirilen bir operasyonla, aralarında Mersin İl Genel Meclis Başkanı, bir genel meclis üyesi, il bayındırlık ve iskan müdürünün de bulunduğu 42 kişi kamu ihalelerinde yolsuzluk yaptıkları suçlamasıyla tutuklandı. Fakat bu tutukluluk durumu meclis üyeliğini düşürmediği için meclis başkanlığı 6 aydan uzun bir süre vekaleten yürütüldü. Bu vekalet dönemi ile ilgili olarak Mersin’de göze çarpan ve il genel meclislerinin yeni dönemdeki siyasallığı hakkında ipuçları taşıyan bir gözlemi burada kısaca tartışmak gerekir.

2005’te kendi başkanını seçmesi gereken MİGM’de hemen siyasal partiler arası pazarlıklar başlar. AKP mecliste en fazla sayıda koltuğa sahip olsa da, çoğunluğa sahip değildir. MHP ve CHP arasındaki koalisyon senaryoları konuşulurken, sürpriz bir şekilde AKP-CHP koalisyonu kurulur. Bu ortaklı-

19 Kasım 1937 - Mersin

ğa göre meclis başkanlığı 2007 yılına kadar CHP’de kalacak, daha sonrasında AKP’ye geçecektir. 1. Başkan vekilliği ve encümünde çoğunluk da, diğer partiye ait olacaktır. Partilerin çıkaracakları üye sayıları kanunla tespit edildiği için pazarlık konusu olamayan ihtisas komisyonlarının başkanlıklarından bazıları da CHP’ye bırakılır. İl özel idaresi dışında işlev gören hizmet götürme birlikleri ve insan hakları kurulları ile benzeri diğer yerel kurulların üyeliklerinde de koalisyon ortakları beraber hareket eder.

Bu koalisyonun kurulmasında meclis üyelerinin ne kadar belirleyici olduğu önemli bir sorudur ki, gözlemlerimiz pazarlıkların aslen partilerin il örgütleri tarafından yürütüldüğüne işaret eder. Parti grupları koalisyon şartları, hatta başkanın kimliği konusunda partinin yerel ve merkezi teşkilatlarının direktifleri doğrultusunda hareket eder. Bu durum aslında il genel meclislerinin parti grupları incelendiğinde pek de şaşırtıcı olmaz.

Nitekim, il genel meclisleri bünyesindeki parti grupları 5302 sayılı kanunun sadece ihtisas ve denetim komisyonlarını düzenleyen 16. ve 17. maddelerinde zikredilmekle birlikte, grupların oluşum şart ve ilkeleri hakkında herhangi bir düzenlemeye yer verilmemektedir. Kaç üye ile parti grubu kurulacağı ve bu grupların meclis çalışmalarında oynayacağı role ilişkin herhangi bir düzenleme öngörülmemiştir. Dolayısıyla, kanunda parti gruplarına ilişkin bir boşluk olduğu iddia edilebilir. Grup başkanlığı yine fiili olarak partilerin il başkanlıklarına verilir; meclis üyelerinden biri yine parti teşkilatı tarafından grup başkan vekili olarak atanır. 2009 yerel seçimlerine dair gözlemlerimiz bu başkan vekilinin resmi olmasa

Mersin

da, daha adaylık aşamasında saptandığını göstermiştir. Aynı şekilde başkanın seçimi de meclis üyelerini aşan bir karar olarak belirir. Nitekim, Mart 2009 seçimleri sonrasında Mersin il genel meclis başkanlığına seçilen üye hakkında görüşlerine başvurduğumuz aynı partinin grup başkan vekili, sorumuza “ben de bilmiyorum, kendisi ile dün tanıştım” yanıtını vermiştir.

Mersin örneğinde 2007’de meclis başkanlığı CHP’den AKP’ye geçer. Fakat seçimin üstünden birkaç ay geçmeden AKP’li başkan yukarıda bahsettiğimiz dava kapsamında tutuklanınca, meclis başkanlığı 1. başkan vekilliğine sahip CHP’li üyeye kalır. Tutukluluk süresinin uzaması sonucunda meclis içinde bir huzursuzluk baş gösterir; çünkü CHP hem fiili olarak meclis başkanlığına hem de encümende çoğunluğa sahip olmuştur. Artan huzursuzluk üzerine 1. başkan vekili ile 2. başkan vekilinin yer değiştirmesi formülü benimsenir. 1. başkan vekili istifa eder ve onun yerine 2. başkan vekili aday olup seçilir ama bu esnada da 2. başkan vekilinin istifa etmeden aday olup, olamayacağı tartışması yaşanır. Kanunda ve yönetmelikte bu duruma açıklık getirici bir madde olmadığı için tartışma fiili durumun devamı ile sonuçlanır.

Meclis başkanlığına dair bu gözlemlerimiz, il genel meclislerinin başkanlarını kendilerinin seçmelerinin onları siyaseten daha aktif kurumlar haline getirmiş oldukları fikrini pek desteklemiyor. İl genel meclislerinin siyasallaşmasından ziyade, yerel siyasetin il genel meclislerine daha belirgin bir şekilde nüfuz ettiği gözlemleniyor. Bu savı meclisin olağan işleyi-

şi bağlamında ele alarak tartışmaya devam etmekte yarar görüyoruz.

Meclis Toplantıları

Yeni yasayla aylık olarak toplanmaya başlayan Mersin İl Genel Meclisi, toplantılarını her ayın ilk pazartesi başlayacak şekilde düzenliyordu. Kanunun ilk hafta olarak koyduğu ilke (m. 12/1) ilk pazartesi şeklinde yorumlanarak beş günlük toplantı döneminin hafta sonu tatili ile kesintiye uğramaması sağlanıyordu. Burada dikkat çekici nokta her toplantı döneminin beş gün sürmesinin fiili bir kurala dönüşmüş olmasıdır. Oysa kanun (m.12/2) il genel meclislerinin toplantı süresini belirlemez, sadece bu süreye bir üst limit getirir; fakat uygulamada bu süre normal dönem için de, bütçe dönemi için de üst sınırdaki tutulur. Bunun sebebi, birçok başka uygulama ilkesinde olduğu gibi, il genel meclis üyelerinin özlük haklarını belirleyen maddelerdir.

Nitekim, meclis üyelerinin huzur hakları meclis ve komisyon toplantılarına katıldıkları gün sayısına bağlı olarak belirlendiği (m. 24/1) için toplantı sürelerinin kısa tutulması üyelerin kazançlarını hissedilir ölçüde düşürür. Bunun engellenmesi için meclis gündemi beş yarım güne bölünerek, üyelerin beş gün üzerinden huzur hakkı alması sağlanır.

Gündemin beş güne bölünmesi, haliyle toplantı sürelerinin oldukça kısa olması sonucunu doğurur. Mersin örneğinde cuma hariç her gün 14’te başlayan meclis toplantıları izlediğimiz dönem için (son yerel seçimlere kadar olan dönemde) bir saat 15 dakika ile iki buçuk saat arasında sürdü. Uzak ilçelerden gelen ve toplantı haftasını merkezde kalarak geçiren üyelerin rahatlıkla evlerine dönebilmeleri için sabah dokuzda başlayan cuma toplantılarının diğer günlere oranla daha kısa sürdüğü gözlemlendiğimiz diğer bir nokta.

Bir haftaya yayılmış oturumlar divan başkanlığının isim isim okuyarak yaptığı yoklama ile başlar. Bu yoklama meclis salonundaki hareketliliğin de başlangıcına işaret eder. Bir yandan üyeler kulisten, diğer idari birimlerden salona girerken, bir yandan da olmayan üyeler için mazeret dilekçelerinin yazımı ve başkanlığa sunulmasının trafiği yaşanır. Gelmeyen ya da gelemeyen üyeler adına yazılmaya girişilen bu mazeret dilekçelerinin önemi, arka arkaya üç birleşim gününde ya da yıllık toplantıların yarısına özürsüz ve izinsiz olarak katılmayan üyelerin, mec-

lisin salt çoğunluğu ile düşürülebileceği kuralından kaynaklanmaktadır (m.21/2).¹ Bu sebeple toplantıya katılmayan üyelerin meclis bünyesindeki yakınları kendisinin talebiyle ya da tamamen kendileri inisiyatif kullanarak o üye adına mazeret dilekçesi kaleme alıp, divana sunarlar. Bazı üyeler için birden fazla mazeret dilekçesinin sunulduğu gözlenmiştir. Yoklama sonrasında bu dilekçeler toplu olarak ve mazeretler okunmaksızın oya sunulur ve kabul edilir.

Yoklama sonrasında önceki oturuma ait tutanak özetinin okunması ve oylanmasına geçilir. Tutanak özetinin sadece ilk ve son cümlelerinin okunup, oylamaya sunulması ile geçen bu aşama tamamen bir formaliteden ibaret olma izlenimini verir.

Daha sonrasında, oturumun esas gündemine geçilir ki aslında bu süreç de çok büyük oranda komisyon raporlarının oylanması ya da yeni konuların ilgili komisyonlara havale edilmesinden ibarettir. Daha önceki oturumlarda gündeme alınıp, komisyonlara yollanan konulara dair komisyon görüşleri çok büyük oranda meclisçe de benimsenir. Komisyon raporlarının meclis tarafından tartışılması istisnaidir. Bu sebeple, meclisin yasama işlevinin temel olarak komisyonlar tarafından üstlenilmiş olduğunu iddia edebiliriz ki, bu da bizi komisyonları daha ayrıntılı incelemeye teşvik eder.

İhtisas Komisyonları

İhtisas komisyonları kanun uyarınca bir yıl için partilerin meclis içindeki ağırlıkları dikkate alınarak seçilir. Seçimlerin fiili uygulaması gözlemlendiğinde, kanunda aslında bir boşluk olduğu göze çarpmaktadır. Çünkü yasa her partiye komisyonlarda üye sayısı oranında bir koltuk tahsis etse de, komisyon üyeliklerinin genel meclis seçimi ile olmasını öngörmüştür. Mersin örneğine başvuracak olursak, seçimler her komisyona yönelik adaylarını ilan ederler ve meclis bu üyeleri oylar. Her parti idarenin belirlediği üye sayısı kadar aday gösterdiği için ve her parti sadece kendi üyesine oy verdiği için seçimler sadece

formalite icabı gerçekleştirilir; seçim adına yapılan, parti gruplarının kararlarının meclis tarafından onanmasıdır. Ama bu onamanın gerçekleşmemesi durumunda yani partililerin başka üyeleri aday gösterip onlara oy vermesi durumunda ne olacağı tam bir muammadır. Daha açık olmak gerekirse, iktidardaki parti komisyondaki üye hakkında daha fazla aday çıkarır ve onlara oy verirse, nasıl bir yol izleneceğine dair bir yasal düzenlemeye kanunda ve yönetmelikte rastlanmamıştır. Ne yazık ki, komisyonların belirlenmesindeki tek sıkıntı bu seçimdeki atama-seçim gelişkisinden ibaret değil.

İhtisas komisyonlarının üyelerinin, aslen siyasi parti grupları tarafından belirlendiğini yukarıda vurgulamıştık. Grupların üye seçimlerini nasıl yaptığı sorusuna da Mersin örneğinden hareketle verebileceğimiz cevap, grupların kendi iç dengelerini gözeterek, her zaman liyakat ilkelerine bağlı kalmaksızın üye seçiminde bulunduklarıdır. Bu durumun sebebi bizi yine meclis üyelerinin huzur hakları sorununa getirir çünkü üyelerin aylık ücretleri katıldıkları meclis ve komisyon toplantılarına göre belirlendiği için, her meclis üyesi bir ihtisas komisyonunda görev almayı arzu eder.² Özellikle, diğer komisyonların 5 günlük toplanma haklarının aksine 10 günlük toplanma hakkına sahip olan imar ve bayındırlık komisyonunun 10 günlük toplanma hakkı bu komisyonun daha büyük ilgi görmesi sonucunu doğurur.

Gerçekten de Mersin örneğinde ihtisas komisyonlarının Kasım 2007'deki üye dağılımı incelendiğinde³, 48 kişilik meclisin, 4 istisna haricindeki tüm üyelerinin 54 üye kontenjanı olan ihtisas komisyonlarında görev aldığını gözliyoruz. Bu dört üyeden birisi meclis başkanı iken diğer bir üyenin de mecliste grubu olmayan dolayısıyla komisyonlarda kontenjanı bulunmayan SHP'nin üyesi olduğunu görüyoruz.⁴ Bir üçüncüsünün de partisi ile sorunlar yaşadığını ve ilerleyen aylarda partisinden istifa edip, başka bir partiye geçtiğini biliyoruz. Bir başka deyişle sade-

¹ Mersin örneğinde uygulanmasa da, başka meclislerde mazeretli olarak toplantıya katılmayan üyelerin gündelik alabilmeleri imkanının tanınmış olması, bu yerlerde mazeret bildiriminin önemini artıran bir faktör olarak düşünülebilir.

² Hatta komisyonların ücretten mahrum kalmamak için, meclise komisyonun toplanmasını gerektirecek bir önerge verilmediği durumlarda, kendi alanlarına yönelik gündem önerdikleri yönünde bir iddianın dile getirildiğini de vurgulamalıyız.

³ Mersin İl Özel İdaresi Bülteni, Kasım 2007.

⁴ Kanunda öngörülmemiş olsa da İçişleri Bakanlığı tarafından 9/10/2005 tarihinde yayınladığı 25961 sayılı "İl Genel Meclisi Çalışma Yönetmeliği"nin 20. maddesinin üçüncü fıkrası komisyon üye kontenjanının toplam üye sayısını geçmesi halinde komisyon üyeliği hakkı bulunmayan partilere bağlı ya da bağımsız üyelerin meclis kararıyla komisyonlarda görev alabilmesi imkanını getirmiş olsa da uygulamada bu yola başvurulduğunu gözlemliyoruz.

ce bir üyenin söz konusu dönemde komisyonlarda görev almadığını ilk bakışta açıklayamıyoruz. İstisnalar dışında, komisyon üyeliklerinin belirlenmesinde parti grubu içindeki adil dağıtımın gözetilmesine çalışılarak, herkesin komisyon üyeliğine bağlı huzur hakkından faydalanmasına özen gösterildiğini belirtiriz.

Komisyon üyeliklerinin belirlenmesinde temel arayış, meclis üyelerinin üyeliğe bağlı huzur hakkından faydalanmasını sağlamak olunca, komisyonun çalışma alanına ilişkin bilgi, tecrübe veya ilginin temel belirleyici olmayabileceğini öngörebiliriz. Nitekim, Mersin örneğindeki gözlemlerimiz, komisyonların çalışmalarının genelde belli üyeler üzerinden yürüdüğünü ve komisyon toplantılarının düzenli ve etkin bir şekilde yapılamadığını göstermiştir. Genelde belli üyelerin, çoğunlukla da komisyon başkanının idare ile yürüttüğü çalışmalar ışığında şekillenen komisyon kararları daha sonra diğer üyelerden elden imza alınması şeklinde raporlaştırılmaktadır. İyi çalıştığı meclis üyeleri tarafından da sık sık ifade edilen belli başlı komisyonlar haricindeki ihtisas komisyonlarının işleyişinin kağıt üzerinde kaldığı dikkati çeken bir noktadır. Yoklama sırasındaki dilekçe trafiğine benzer bir trafik, belli komisyonların raporlarının imzalanması için de yaşanır. Komisyon üyeleri arasında imza için elden ele gezen raporların yanı sıra, komisyonun zaman zaman basına ayrılmış masanın etrafında toplanarak, imzaları tamamlamaya çalıştığı mecliste yadigarı olmayan görüntüler arasındadır.

Bu anlamda yasanın 16. maddesi dördüncü fıkrasındaki “Kaymakamlar ve ildeki kamu kuruluşlarının amirleri ve ildeki kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, üniversite ve sendikalar ile gündemdeki konularla ilgili köy ve mahalle muhtarları ile sivil toplum örgütlerinin temsilcileri, oy hakkı olmaksızın kendi görev ve faaliyet alanlarına giren konuların görüşüldüğü ihtisas komisyonu toplantılarına katılabilir ve görüş bildirebilir” ifadesinin; yani komisyonların katılımcı ve demokratik bir şekilde işlemesini öngören çerçeveye uygulamada çok da rastlanılmadığı vurgulanmalıdır. Değil ilgili muhtarlar, kamu ya da sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri, komisyonların kendi üyelerinin bile komisyon çalışmalarına çok da etkin katılmadığını gözlüyoruz.

Meclis-idare ilişkileri

Meclisteki yasama süreçlerine dayanan bu gözlemler, il özel idaresindeki yetkileri artan seçilmiş kanadın, bu haklarını çok da ciddiyetle kullanmadıklarını düşündürtebilir. Kaldı ki, iyi çalışan komisyonlarda bile il özel idare bürokratlarının etkisi küçümsenemez. Komisyonların her yıl yenilenmesi bu anlamda üyelerin yeteri kadar bilgi ve tecrübeye kavuşamamalarına dolayısıyla da bürokratik kanadın teknik konularda üstünlüklerini korumasına sebep olur.

Bu üstünlüğün en kristalleşmiş hali genel sekreterin kişiliğinde belirir. Mersin örneğinde, teknik bilgi gerektiren konulara hakimiyetinin yanında kişisel olarak da meclis üyeleri ile kurmayı başardığı samimi ilişki sayesinde tüm meclis üyelerince saygı gören ve görüşlerine değer verilen bir genel sekreter gözlüyoruz.⁵ Bu sıcak ilişki sayesinde valiliğin ve il özel idaresinin talepleri meclis tarafından çok büyük oranda kabul edilmektedir. Hatta yasal bir zorunluluk olmadığı durumlarda konular genellikle ihtisas komisyonlarına bile gönderilmeksizin mecliste karara bağlanmaktadır. İhtisas komisyonu incelemesinin kaçınılmaz olduğu -ödenek ayrılması gibi- konularda da süreç çok hızlı işletilmekte, komisyonun raporu ertesi günkü oturuma yetiştirilmektedir.

Yine de belli alanlarda seçilmişlerin bürokratik kanada daha fazla direndiği vurgulanmalıdır. Özellikle karayollarının yapım, bakım ve onarımı konusu meclis gündemine defalarca gelmiş ve çoğunlukla

⁵ Bu yazının kaleme alındığı günlerde genel sekreterin bir bakanlığın müsteşar yardımcılığına atanarak şehirden ayrılması, yeni genel sekreterle başlayacak yeni dönemi geçtiğimiz dönemle kıyaslama imkanı tanınması bakımından ilginç sonuçlara gebe.

Ah Bir Ataş Ver Cigaramı Yakayım

Başka kültürlerde nasıldır bilmem, bizim sigaralı şarkılarımız, türkülerimiz yüreğe dokunur. Dertlenince, keyiflenince bir sigara yakılır ve hatta idamlıkların son arzusudur. Benim tek dostum içkim sigaram, sigaramın dumanı yoktur yarın imanı gibi anlamlı sözlerin yerini dumansız hayat çok bayat gibi geyikler alacak.

Adı, Tütün Ürünlerinin Zararlarının Önlenmesi Ve Kontrolü Hakkında Kanun, aslında 13 yıl önce çıkarılmış ama biz 2008 yılında yapılan değişiklikler nedeniyle sigarayı yasaklayan kanun olarak bildik. Oysa aslında tütün, emme, çiğneme ya da buruna çekerek kullanılmak üzere üretilmiş, hammadde olarak tamamen veya kısmen tütün yaprağından imal edilmiş maddeleri kapsıyor. 19 Mayıs 2008 tarihinden beridir de özel hukuk kişilerine ait olan lokantalar ile kahvehane, kafeterya, birahane gibi eğlence hizmeti verilen işletmeler dışındaki her yerde uygulanıyor. Bu yerlerdeki uygulamada çok sorun çıkmadı, canı tütün çeken binanın dışına çıkıp içti. Asıl mesele eğlence mekanlarında tütün içmeden nasıl durulacaktı ve işte o gün de geldi. Soğuklar başlayana kadar fazla sorun yaşanmayacak gibi görünüyor, sonrasını bilmiyoruz.

Basında yer alan haberlere göre, Sağlık Müdürlükleri, genel kolluk görevlileri ve zabıta denetime çıkmışlar. Anlaşılan o ki, denetim ve ceza vermeye yetkili epeyce yer var.

Mevzuat incelemesi yapmadan belediyelerin denetim ve ceza yetkilerine bir göz atalım. Özel hukuk kişileri tarafından işletilen karayolu, demiryolu, denizyolu, havayolu toplu taşıma araçlarında ve taksilerde tütün mamulü tüketene (biz gene sigara içen diyelim) elli Türk Lirası para cezası var. Bu cezayı, ilk başvuru kulluk birim yetkilileri verebilecek, yani polis de yetkili zabıta da, şikayet eden önce kimi görürse o yetkili. Özel hukuk kişilerine ait olan ve herkesin girebileceği binaların kapalı alanlarında, 'tütün mamullerinin tüketilmesi yasaktır' işaretine rağmen sigara içene verilecek ceza ve yetkilisi de aynı.

Belediye encümeni yasakların uygulanması ve tedbirlerin alınması ile ilgili yükümlülüklerini yerine getirmeyen işletme sorumlularına ceza verebilecek. Encümenin beşyüz Türk Lirasından beşbin Türk Lirasına kadar idarî para cezası belirleme yetkisi var. Ama önce işletme sorumlusunun uyarılması ve uyarının mutlaka tebliğ edilmesi gerekiyor. Aksi halde verilen cezaya karşı yargıya gidilirse iptal olur.

Gene belediye encümeninin, tütün ürünlerine benzeyecek veya markasını çağrıştıracak şekilde üretilen, dağıtılan, satılan ürünler nedeniyle yirmibin Türk Lirasından yüzbin Türk Lirasına kadar idarî para cezası verme yetkisi var.

Tütün ürünleriyle ilgili izmarit, paket, ağırlık, kağıt ve benzeri atıkları çevreye atana belediye zabıta görevlileri tarafından 20 lira ceza verilebilecek. Sağlık, eğitim ve öğretim, kültür ve spor hizmeti verilen yerlerde tütün ürünlerinin satışı yapılırsa belediye encümeni, bin Türk Lirası idarî para cezası vermeye yetkili.

Kısaca belediye sınırları içinde kalan yerlerde belediler sigaradan para kazanabilecek.

16 Temmuzda Tütün Ürünlerinin Zararlarının Önlenmesi ve Kontrolü Hakkında Kanunun Uygulanması ile ilgili 2009/13 Sayılı Başbakanlık Genelgesi de yayınlandı. Genelge kapalı alanı tanımladı. Sabit veya seyyar bir tavanı veya çatısı (çadır, güneşlik vb. dahil) olan, kapıları, pencereleri ve giriş yolları dışında bütün yan yüzeyleri geçici veya kalıcı olarak tamamen kapatılmış alanlar ile aynı şekilde tavanı veya çatısı olup yan yüzeylerinin yarısından fazlası kapalı bulunan yerler "kapalı alan" olarak değerlendirilecek. Bu tanımla ilgili tartışma yaşanacağı açık. Kanunda tanımlanmamış. Lokantanın bahçesinde bir şemsiyenin altında sigara içmek yasak mı? Değil tabii ki. Ama uygulamada yasak bölgeleri belirleyecek olan kolluk yetkilisi karar verecek. Bu arada tasarımcılara epey iş düşüyor. Kapalı alan tanımına girmeyecek, yaz kış kullanılabilir mekanlar yaratmaya başlarlar.

Kötü olan dumanın tümünün havaya salınması, havayı kirletiyoruz.

bir sonuca ulaşamamıştır. İlgili idari amirin ve genel sekreterin köy yol ağında olmayan karayollarına dair herhangi bir işlem yapamayacaklarına dair sayısız uyarısına rağmen meclis üyeleri bu konuda önerge vermeye ısrarla devam etmiştir. Meclisten ya da komisyondan geçmeyeceğini bile bile verilen bu önergelerin seçmene yönelik popülist bir hamle olduğu rahatlıkla ifade edilebilir.

Benzer bir popülizmi meclisin yetki alanına girmeyen konularda alınan kararlarda gözlüyoruz. Diğer kamu kurumlarının yetki ve sorumluluk alanlarına giren sorun ve talepleri tavsiye kararı ile meclisten çıkarma uygulamasına sadece Mersin'de değil, diğer illerde de sıklıkla başvurulduğu bilinmektedir. Hatta bu tür kararların sayısının hızla artması sonucunda İçişleri Bakanlığı 13.05.2008 tarihinde 2008/36 sayılı bir genelge yayınlayarak bu tür kararların yasadışı olduğu, hatta il özel idaresine verilen görevlerle ilgisi olmayan siyasi kararlar alınması bakımından bir fesih sebebi olduğu özellikle belirtilmiştir. Ağır bir ultimatom niteliğindeki bu genelge Mersin İl Genel Meclisinde büyük tepkiyle karşılanmış olsa da benzer karar alma teşebbüslerine daha sonraki süreçte de rastlanılmıştır.

Sonuç olarak, yeni yasanın seçilmişlere *de jure* sağladığı olanakların *de facto* olarak yeteri kadar kullanılamadığı ve il özel idaresinin bürokratik kanadının kurum içindeki ağırlığının devam ettiğini iddia edebiliriz. Yine de unutmamak gerekir ki, reformun üzerinden, yeniliklerin oturması ve kurumsallaşması için yeteri kadar zamanın geçtiğini söylemek pek mümkün değil. Özellikle, reformdan sonraki ilk yerel seçimin Mart 2009'da yapılmış olması yani il özel idaresi ve il genel meclislerinin yeni yetki ve kaynaklarının bilincinde olarak seçilmiş üyelerin ilk defa görev başına gelmiş olması, önümüzdeki dönemde daha farklı bir tablonun ortaya çıkabileceğini düşündürülebilir. Bu ihtimalin ne derece gerçekleşeceğini, devam eden araştırmamızın yeni döneme dair bulguları gösterecektir. ✎

İL ÖZEL İDARELERİ MALİYESİ

Ali Tamer ÖZDEMİR

5018 Sayılı Kanun uyarınca, program bütçe uygulaması yerine analitik esaslı bütçe uygulamasıyla hazırlanan il özel idare bütçesi, stratejik planlar ile orta ve uzun vadeli hedeflere uygun olarak hazırlanan ve özel idare hizmetleri için gerekli ödeneklerin tahsis edildiği yerleri gösteren önemli bir belgedir.

İl özel idarelerinin varlığının bile tartışıldığı bir dönemde yapılan çalışmalarla ortaya konan sorunlara çözüm bulmak, il özel idarelerini yeniden canlandırmak amacıyla ve Avrupa Birliğine tam üyelik çalışmalarını doğrultusunda yeni bir kamu yönetimi reformu gündeme gelmiş; dört kanun tasarısının yasalaşmasını hedefleyen bu reform hareketi sonucu 5302 sayılı İl Özel İdare Kanunu, 5393 sayılı Belediye Kanunu, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu tasarıları yasalaşırken 5227 sayılı Kamu Yönetiminin Temel İlkeleri ve Yeniden Yapılandırılması Hakkında Kanun Tasarısı yürürlük kazanamamıştır.

Yapılan bu çalışmalar doğrultusunda, Avrupa Birliği'ne tam üyelik sürecinde ve 1991 yılında bazı maddelerine çekince konularak onaylanan Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı uyarınca ortaya çıkan yerelleşme eğilimleri doğrultusunda; 5302 sayılı İl Özel İdare Kanunu yürürlük kazanmıştır.

Sonuçta Türkiye'nin yerel yönetim sisteminin bir parçası olan il özel idareleri, kamu yönetimi reformu çabaları kapsamında önemli bir değişim geçirmiştir. 1913 tarihinden bu yana uygulamada kalan 3360 sayılı İl Özel İdare Kanunu yürürlükten kaldırılarak, yerini 5302 sayılı İl Özel İdare Kanununa bırakmıştır. Gerçekleştirilen bu hukuki düzenlemenin belki de en önemli yanı, Türk kamu yönetiminde hayata geçirilmeye çalışılan idari uygulamaları ve düşünsel değişimi de bünyesinde barındırmasıdır.

Çalışmanın ilk bölümünde il özel idarelerinin bütçesi, gelirleri ve giderleri çok genel hatlarıyla ele alınacaktır.

İkinci bölümde ise yaşanan büyük dönüşümün yerel bazdaki ürünlerinden olan 5302 sayılı İl Özel İdare Kanununun, il özel idaresi maliyesi üzerine getirdiği değişiklikler, 3360 sayılı İl Özel İdare Kanunu ile karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

İL ÖZEL İDARELERİ MALİYESİ

İl özel idareleri maliyesi, genel anlamda bu kurumların gelirleri, giderleri ve bütçesinden oluşmaktadır.

İl Özel İdarelerinin Bütçesi

5018 Sayılı Kanun uyarınca, program bütçe uygulaması yerine analitik esaslı bütçe uygulamasıyla hazırlanan il özel idare bütçesi, stratejik planlar ile orta ve uzun vadeli hedeflere uygun olarak hazırlanan ve özel idare hizmetleri için gerekli ödeneklerin tahsis edildiği yerleri gösteren önemli bir belgedir. Ayrıca, bütçe, özel idarelerde meclis denetimini sağlama yollarından birisidir. Bütçenin görüşülmesi ve kabulü aşamasında meclis özel idareyi denetleme imkanı bulmaktadır.

İlin stratejik planına uygun olarak hazırlanan bütçe, il özel idaresinin mali yıl ve izleyen iki yıl içindeki gelir ve gider tahminlerini gösterir, gelirlerin toplanmasına ve harcamaların yapılmasına izin verir.

Bütçeye ayrıntılı harcama programları ile finansman programları eklenir. Bütçe yılı Devlet mali yılı ile aynıdır. Bütçe dışı harcama yapılamaz. Vali ve harcama yetkisi verilen diğer görevliler, bütçe ödeneklerinin verimli, tutumlu ve yerinde harcanmasından sorumludur.

Vali tarafından hazırlanan bütçe tasarısı eylül ayı başında il encümenine sunulur. Encümen, bütçeyi inceleyerek görüşüyle

birlikte kasım ayının birinci gününden önce il genel meclisine sunar.

İl genel meclisi bütçe tasarısını yılbaşından önce aynen veya değiştirerek kabul eder. Ancak, meclis bütçe denkliliğini bozacak biçimde gider artırıcı ve gelir azaltıcı değişiklikler yapamaz.

İl özel idaresi bütçesiyle ödenek tahsis edilen her bir harcama biriminin en üst yöneticisi harcama yetkilisidir. İlçelerde bu yetki kaymakam tarafından kullanılır.

İlçelere gönderilecek ödeneklerin, il özel idaresi malî kontrol yetkilisi tarafından vize edilmesi yeterlidir. Bu ödeneklerin harcanması sırasında ayrıca harcama öncesi kontrol işlemi yapılmaz.

Her yıl bütçesinin kesin hesabı, vali tarafından hesap döneminin bitiminden sonra gelen mart ayı içinde encümene sunulur. Kesin hesap il genel meclisinin mayıs ayı toplantısında görüşülerek karara bağlanır.

Kesin hesabın görüşülmesi ve kesinleşmesinde, bütçeye ilişkin hükümler uygulanır. İl özel idaresi bütçesi ile muhasebe işlemlerine ilişkin esas ve usuller Maliye Bakanlığının görüşü alınarak içişleri Bakanlığı tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

Herhangi bir nedenle yeni yıl bütçesi kesinleşmemiş ise yeni bütçenin kesinleşmesine kadar geçen yıl bütçesi uygulanır. Bütçenin kabulüne kadar yapılan işlemler yeni yıl bütçesine göre yapılmış sayılır.

İl Özel İdarelerinin Gelirleri

5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, il özel idaresi gelirlerine yönelik kapsamlı bir değişiklik öngörmekle beraber, il özel idaresinin borçlanmasına ilişkin hususlarda önemli düzenlemelere yer vermektedir.

Daha önce de belirtildiği gibi; 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nun 42. maddesinde çeşitli gelir kalemleri sayılmaktaysa da il özel idarelerin temel gelirleri, genel bütçeli vergi gelirlerinden ve emlak vergisinden bunlara verilen pay ile 5177 sayılı Maden Kanunu uyarınca aktarılan devlet katkısından oluşmaktadır.

İl özel idarelerine geri verilen görevleri, daha geniş teşkilat yapısı ve istihdam edilecek personeli ele alın-

dığında, il özel idarelerinin mali yapısının güçlendirilmesi gerekmektedir. Aksi halde il özel idarelerinin üstlendikleri görevleri yerine getirebilecekleri gelirlere sahip olamayacaklardır. Bu durum Anayasanın 127. maddesinin son fıkrasıyla da çelişmektedir.

5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nda Yer Alan Gelirler

1913 tarihli İl Özel İdaresi Kanunu'na paralel şekilde düzenlenen il özel idaresinin gelirleri, 5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nun 42. maddesinde 9 bent halinde sayılmaktadır:

- Kanunlarla gösterilen il özel idaresi vergi, resim, harç ve katılma payları,
- Genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan paylar,
- Genel ve özel bütçeli idarelerden yapılacak ödemeler,
- Taşınır ve taşınmaz malların kira, satış ve başka suretle değerlendirilmesinden elde edilecek gelirler,
- İl genel meclisi tarafından belirlenecek tarifelere göre tahsil edilecek hizmet karşılığı ücretler.
- Faiz ve ceza gelirleri,
- Bağışlar,
- Her türlü girişim, iştirak ve faaliyetler karşılığı sağlanacak gelirler,
- Diğer gelirler.

* Eski dönemde Sağlık Bakanlığınca belediye sınırları dışındaki gayri sıhhi müesseseler ile umuma açık istirahat ve eğlence yerlerine verilen ruhsatların 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nun 7/g maddesi uyarınca il özel idareleri tarafından verilmeye başlanması ile yeni bir gelir de elde edilmeye başlanmıştır.

Genel Bütçeden Ayrılan Paylar

1913 tarihli İl Özel İdaresi Kanunu döneminde olduğu gibi halen 02.02.1981 gün ve 2380 sayılı Belediyelere ve İl Özel İdarelerine Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanunun 21.02.2001 gün ve 4629 sayılı Kanunun 3. maddesiyle değişik 1. maddesine göre, genel bütçe vergi gelirleri tahsilatı toplamı üzerinden belediyelere % 6, il özel idarelerine % 1,12 nispetinde pay verilmektedir.

02.02.1981 gün ve 2380 sayılı Kanunun ilk şeklinde il özel idarelerine verilecek pay oranı, % 2,30 idi.

Bu oran, 04.12.1985 gün ve 3239 sayılı Kanunla % 1,70'e; 22.01.2001 gün ve 4629 sayılı Kanunla da % 1,12'ye düşürülmüştür.

Bu konudaki son düzenleme 15.07.2008 tarihinde yayımlanan "5779 Sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun'la" yapılmıştır. 5779 Sayılı Kanun'un "Payların Hesaplanması ve Oranı" başlıklı 2.maddesinde "İl özel idareleri ve belediyelere genel bütçe vergi gelirleri tahsilatı toplamı üzerinden pay verilir. Pay, genel bütçe vergi gelirleri tahsilatı toplamından, vergi iadeleri düşüldükten sonra kalan net tutar üzerinden hesaplanır" denmekte ve "Genel bütçe vergi gelirleri tahsilatı toplamının; yüzde 2,85'i büyükşehir dışındaki belediyelere, yüzde 2,50'si büyükşehir ilçe belediyelerine ve yüzde 1,15'i il özel idarelerine ayrılır." hükmünü içermektedir.

Yine aynı Kanunun "İl Özel İdare Paylarının Tahsisine İlişkin Esaslar" başlıklı 4. maddesine göre, belirtilen orana göre ayrılmış bulunan il özel idare payının;

- Yüzde 50'lik kısmı illerin nüfusuna,
- Yüzde 10'luk kısmı illerin yüzölçümüne,
- Yüzde 10'luk kısmı illerin köy sayısına,
- Yüzde 15'lik kısmı illerin kırsal alan nüfusuna,
- Yüzde 15'lik kısmı illerin gelişmişlik endeksine, göre İller Bankası tarafından dağıtılacaktır.

Emlak Vergisinden Ayrılan Paylar

1913 tarihli İl Özel İdaresi Kanunu döneminde de emlak vergisinden ayrılan paylar, il özel idarelerinin gelirleri arasında yer almaktaydı. Halen 29.07.1970 gün ve 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanununun 04.12.1985 gün ve 3239 sayılı Kanunla değişik mükerrer 38. maddesine göre, belediyeler tarafından tahsil edilen emlak vergisinin % 15'i il özel idarelerine verilmektedir. Yapılan yasal değişiklikle il özel idareleri artık, büyükşehir belediyesi olan illerdeki belediyeler tarafından tahsil edilen emlak vergilerinden pay alamamaktadır.

5177 sayılı Maden Kanunu Uyarınca Ayrılan Devlet Katkı Payı

26.05.2004 gün ve 5177 sayılı Maden Kanunu'nun 2. maddesinde I. grup maden sayılan; inşaat ile yol yapımında kullanılan ve tabiatda doğal olarak bulu-

nan kum ve çakıl ile tuğla-kiremit kili, çimento kili Marn, Puzolanik kayaç (Tras) ile çimento ve seramik sanayilerinde kullanılan ve diğer gruplarda yer almayan kayaçlar için Genel Müdürlüğün uygun görüşü alınarak belirlenen alanlar, il özel idarelerince ihale edilerek işletme ruhsatı verilmektedir. Bu madenlerin ihale bedeli, il özel idarelerinin hesabına yatırılmaktadır.

İl Özel İdarelerinin Borçlanması

Kısaca değinilecek olursa; il özel idareleri, görev ve hizmetlerinin gerektirdiği giderleri karşılamak amacıyla aşağıda belirtilen usul ve esaslara göre borçlanma yapabilir ve tahvil ihraç edebilir:

- Dış borçlanma, 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun hükümleri çerçevesinde ve sadece il özel idaresinin yatırım programında yer alan projelerin finansmanı amacıyla yapılabilir.
- İller Bankasından yatırım kredisi ve nakit kredi kullanan il özel idaresi, ödeme planını bu bankaya sunmak zorundadır. İller Bankası hazırlanan geri ödeme planının yeterli görmediği il özel idaresinin kredi isteklerini reddeder.
- Tahvil ihracı, yatırım programında yer alan projelerin finansmanı için ve ilgili mevzuat hükümleri uyarınca yapılır.
- İl özel idaresi ve bağlı kuruluşları ile bunların sermayesinin %50'sinden fazlasına sahip oldukları şirketlerin faiz dahil iç ve dış borç stok tutarı, en son kesinleşmiş bütçe gelirleri toplamının 213 sayılı Vergi Usul Kanununda belirlenen yeniden değerlendirme oranıyla artırılan miktarını aşamaz. Bu miktar büyükşehir belediyesi bulunan illerin özel idareleri için bir buçuk kat olarak uygulanır.
- İl özel idaresi ve bağlı kuruluşları ile bunların sermayesinin % 50'sinden fazlasına sahip oldukları şirketlerin, en son kesinleşen bütçe gelirlerinin, 213 sayılı Vergi Usul Kanununda belirlenen yeniden değerlendirme oranıyla artırılan miktarının yılı içinde toplam % 10'unu geçmeyen iç borçlanmayı il genel meclisinin kararı; % 10'u geçen miktarlar için meclis üye tam sayısının salt çoğunluğunun kararı ve İçişleri Bakanlığının onayı ile yapabilir.
- İl özel idarelerinin ileri teknoloji ve büyük tutarda maddi kaynak gerektiren alt yapı yatırımla-

rında Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca kabul edilen projeleri için yapılacak borçlanmalar (d) bendindeki miktarın hesaplanmasında dikkate alınmaz.

Dış kaynak gerektiren projelerde Hazine Müsteşarlığının görüşü alınır.

İl Özel İdarelerinin Giderleri

5302 sayılı Özel İdaresi Kanun'unda Sayılan Giderler

5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu ile il özel İdarelerinin giderleri tespit edilmiş ve gider çeşitleri ayrıntılı olarak sayılmıştır. Yapılan düzenleme ile idari ve mali özerkliği zedelemeyecek derecede esneklik sağlanmaya çalışılmıştır.

İl özel idarelerinin giderleri şunlardır:

- İl özel idaresi binaları, tesisleri ile araç ve malzemelerinin temini, yapımı, bakımı ve onarımı için yapılan giderler,
- İl özel idaresinin personeline ve seçilmiş organlarının üyelerine ödenen maaş, ücret, ödenek, huzur hakkı, yolluklar, hizmete ilişkin eğitim harcamaları ile diğer giderler,
- Her türlü alt yapı, yapım, onarım ve bakım giderleri,
- Vergi, resim, harç, katılma payı, hizmet karşılığı alınacak ücretler ve diğer gelirlerin takip ve tahsili için yapılacak giderler,
- İl genel meclisince belirlenecek ilkeler çerçevesinde köylere veya köylerin aralarında kurdukları birliklere yapılacak yardımlar,
- İl özel idaresinin kuruluşuna katıldığı şirket, kuruluş ve birliklerle ilgili ortaklık payı, üyelik aidatı giderleri,
- Faiz, borçlanmaya ilişkin diğer ödemeler ve sigorta giderleri,
- Yoksul, muhtaç ve kimsesizler ile özürllülere yapılacak sosyal hizmet ve yardımlar,
- Dava takip ve icra giderleri,
- Temsil, tören, ağırlama ve tanıtım giderleri,
- Avukatlık, danışmanlık ve denetim hizmetleri karşılığı yapılacak ödemeler,
- Yurt içi ve yurt dışı kamu ve özel kesim ile sivil toplum örgütleriyle birlikte yapılan ortak hizmetler ve diğer proje giderleri,

- Sosyo-kültürel ve bilimsel etkinlikler için yapılan giderler,
- Özel idare hizmetleriyle ilgili olarak yapılan kamuoyu yoklaması ve araştırması giderleri,
- Doğal afet giderleri,
- Kanunla verilen görevler ve hizmetlerin yürütülmesi için yapılan diğer giderler.

İl Özel İdare Bütçesinden Çeşitli Kanunlara Göre Ödenen Paylar

- Muhtaç Asker Ailelerine Yardım

4109 sayılı Asker Ailelerinden Muhtaç Olanlara Yardım Hakkında Kanun'un 11. maddesi uyarınca; il özel idareleri, muhtaç asker ailelerine yapılacak yardımlara, bir sene önceki toplam gelirlerinin % 2'si oranında katılmaktadırlar.

- İller Bankası Sermaye Payı

4759 sayılı İller Bankası Kanunu'nun 3. maddesinin 1/A bendi uyarınca; her türlü taşınır ve taşınmaz mallarının satış bedelleri, geri alınan paralar, Devlet tarafından belli işlere sarf edilmek üzere tahsisen yapılan yardımlar. İmar ve İskan Bakanlığı emrinde toplanan fonlardan yapılan bağış ve yardımlar, her türlü avanslar ve borçlanmalar giderlere katılma karşılıkları, geçen yıllardan devreden nakit mevcutlar. yatırımlar için ayrılan paralardan artan miktarlar, kanunlarda veya tüzüklerde tahsisi mahiyette kullanılacağı belirtilen paralar hariç tutulmak üzere, yıllık gelirleri tahsilatı ile bu idarelere genel bütçe vergi gelirlerinden verilen payların % 5'i banka sermaye payı olarak ayrılmaktadır.

- Emekli Sandığı Gelirlerine Aktarılan Karşılık ve Ödemeler

5434 sayılı Emekli Sandığı Kanunu'nun 14. maddesinin 14/f bendi uyarınca; vazife malullüğü aylıkları ile dul ve yetim aylıkları için her yıl kurum bütçelerinin aylıklar bölümlerindeki ödeneklerin %4'ü oranındaki ek karşılıklarla aynı kanunun 28. maddesi uyarınca ödedikleri emeklilik keseneği karşılıkları oranında kurumlar adına kaydedilen ve en geç takip eden yılın haziran ayı sonuna kadar sandığa ödenmesi gereken tutarlar Emekli Sandığının gelirlerinin bir kısmını oluşturmaktadır.

- İlköğretime Ayrılan Ödenekler

222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu'nun 76. maddesinin 1/b bendi uyarınca; il özel idare bütçe-

lerine bu kanun hükümleri gereğince sağlanacak gelirler düşüldükten sonra kalan yıllık gelirlerinin en az % 20'si oranında 1960 mali yılında ilköğretime tahsis edilen miktardan az olmamak üzere ödenek ayrılmaktadır.

2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu, 3289 sayılı Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu uyarınca il özel idareleri tarafından yapılan ödemelere son verilmiştir.

3360 VE 5302 SAYILI KANUNLAR DÖNEMİ İL ÖZEL İDARELERİ MALİYESİ

İl özel idareleri açısından son dönemde yaşanan en önemli değişim, 3360 sayılı İl Özel İdaresi Kanunun yürürlükten kaldırılıp, yerine 22.02.2005 tarihinde kabul edilen 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunun konulmasıdır. Yeni il özel idaresi kanunuyla, il özel idaresinin kuruluşu, organları, yönetimi, görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma usul ve esasları yeniden düzenlenmiş, bunların yanında il özel idarelerinin mali yapısı da yeniden ele alınmıştır.

3360 VE 5302 SAYILI KANUNLAR DÖNEMİNDE GENEL MALİ VE EKONOMİK DURUM

İl özel idarelerinin belki de en zayıf yönünü oluşturan mali kaynakları, il özel idarelerinin geçirdiği türlü iyileştirme çabalarına rağmen istenilen seviyeye getirilememiştir. Tüm taleplere ve imzalanan Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın 9. maddesinin 1. fıkrasına göre sağlanması gereken imkanlara il özel idareleri kavuşturulamamıştır. Bu durum il genel meclisi üyelerince de vurgulanmış, yapılan bir araştırmada da yer aldığı gibi, üyelerin % 67.9'u il özel idarelerinin etkin ve verimli hizmet üretebilmesindeki öncelikli koşulun mali yeterlilik olduğunu söylemişlerdir.¹

5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu ile il özel idareleri tarihinde açılan yeni sayfanın yeterince düşülmeyen en belirsiz kısmı il özel idarelerinin yeterli

mali kaynaklara ulaşması gerekliliğidir. Gerçekten de, incelemelerimizle, ortaya çıkan sonuç gelirlerin artırımı konusunda menfidir.

BÜTÇE HÜKÜMLERİ KARŞILAŞTIRMASI

3360 Sayılı Kanun Döneminde İl Özel İdaresi Bütçesi

İl özel idare bütçesi, genel bütçe mali yılına paralel olarak. İçişleri Bakanlığınca çıkarılan bir yönetmelikle düzenlenmişti.² İl genel meclisince kabul edilen bütçe, o yıla ait programla birlikte vali tarafından İçişleri Bakanlığı'na onaylanmak üzere gönderilir; İçişleri Bakanlığı, kanuni yetkilerini kullanarak bütçede bazı değişiklikler yapabiliirdi. 30 gün içinde İçişleri Bakanlığı tarafından onaylanmayan bütçe kendiliğinden onaylanmış sayılırdı.³

5302 Sayılı Yeni Kanuna Göre Bütçe

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun 3. maddesinin (F) fıkrasında bütçe, "Belirli bir dönemdeki gelir ve gider tahminleri ile bunların uygulanmasına ilişkin hususları gösteren ve usulüne uygun olarak yürürlüğe konulan belge" olarak tanımlanmıştır. İl özel idare bütçesi, ilin stratejik ve uygulama planları esas alınarak hazırlanan, içinde bulunan mali yıl ve takip eden iki yıl içindeki gelir ve gider tahminlerini gösteren, gelirlerin toplanmasına ve harcamalarına izin veren bir meclis kararıdır. Böylece bütçenin görüşülmesi ve kabulü aşamasında il genel meclisi, özel idareyi denetime almış olmaktadır. Bütçede gösterilmeyen harcamalar yapılamaz, il özel idarelerinde yatırım ve harcama programları önemli olup belirli bir sistem içinde hazırlanarak bütçenin hedef alt yapısını oluşturur.⁴

5302 sayılı kanunun, il özel idarelerinin maliyesine ilişkin gerçekleştirdiği en önemli değişiklik bütçelerinin *kabul sürecine* ilişkindir. Yeni yasa, 3360 sayılı kanunun öngördüğü ve bütçenin kesinleşmesinde İçişleri Bakanlığı'nın onayını gerekli kılan uygulamayı kaldırmıştır. Zira, kanunun 45. maddesine göre, "vali tarafından hazırlanan bütçe tasarısı eylül ayı basında il encümenine sunulur. Encümen

¹ Görün Mustafa, 21. Yüzyılda Türkiye'de İl Özel İdare Yönetimi: İzmir, Konya ve Ağrı Örneği (Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi SBE, 2003), s. 325.

² "İl Özel idareleri Bütçe ve Muhasebe Usulü Yönetmeliği", **Resmî Gazete**, 22421, 1 Ekim 1995.

³ İçişleri Bakanlığı, Cumhuriyet'in 75. Yılında Mahalli İdarelerimiz, 1. Basım, Ankara: Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Yayını, 1998, s.18.

⁴ Günel Bünyamin, Açıklamalı Mahalli İdareler Yeni Mevzuatı, 1. Baskı. Kahramanmaraş: Halim Ofset, 2005, s. 266.

bütçeyi inceleyerek görüşüyle birlikte kasım ayının birinci gününden önce il genel meclisine sunulur, il genel meclisi bütçe tasarısını yılbaşından önce aynen veya değiştirerek kabul eder.” Dolayısıyla yeni yasa, il özel idaresi bütçesinin kesinleşmesi için, il genel meclisinin kabulünü yeterli bulmaktadır. Bu durum, il özel idaresi üzerinde uygulanan idari vasiyetin hafifletilmesi ve bu birimlerin özerklikleri açısından göz ardı edilmeyecek bir gelişmedir.⁵

Her ne kadar özel idare bütçeleri, hazırlanma süreci bakımından yeknesaklık arz etseler de içerdikleri rakamsal büyüklükler bakımından böyle bir görüntü arz etmezler. Örneğin başlıca büyük kentlerimizden olan İzmir il özel idaresinin 2009 yılı için öngörülen bütçe büyüklüğü 128 milyon TL iken; Gümüşhane Özel İdaresi bütçesinin büyüklüğü 13 milyon TL civarlarındadır.

BORÇLANMA HÜKÜMLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

3360 Sayılı Kanun Dönemi İnde Borçlanma

Önceki dönemde, il özel idareleri Bayındırlık, Sağlık ve öğretim hizmetlerine harcanmak üzere borç alabilirlerdi. Borçlanılacak miktar il özel idaresi adi gelirlerinin üçte birini geçmiyorsa valinin teklifi ve il genel meclisinin onayı borç alabilmek için yeterliydi. Adi gelirlerin bir yıllık tutarına kadar olan borçlanmalar için Bakanlar Kurulu kararı ve Cumhurbaşkanı’nın onayı gerekmele; daha fazlası için ise Özel kanun çıkartılması zorunluluğu vardı. Ayrıca, il özel idareleri genellikle iller bankasından borç almaktaydılar.⁶ Her ne kadar, il özel idarelerinin başka kurumlardan kredi almasına yasal bir engel yoksa da, iller bankası önceki dönemde, diğer yerel yönetimler için olduğu gibi, il özel idareleri için de kredi için başvurabilecekleri tek kuruluşlu diyebiliriz.⁷

5302 Sayılı Yeni Kanunu Göre Borçlanma

İl özel idarelerinin borçlanabilmeleri ve bunun koşullarına yönelik çeşitli değişiklikler bu dönemde yürürlük kazanmıştır.

İl özel idareleri, dış kaynak gerektiren projelerde Hazine Müsteşarlığının görüşünü alarak dış borçlanmaya gidebilir. Dış borçlanma, 4749 sayılı kanun⁸ hükümleri çerçevesinde gerçekleştirilebilir. Yeni yasanın 51. maddesinde il özel idarelerinin dış borçlanması ve tahvil ihraçları sadece yatırım programında yer alan projelerle sınırlandırılmıştır.⁹

5302 sayılı kanunda, 3360 sayılı kanunun 131. maddesinde yer alan borçlanma yetkisini sadece bayındırlık, sağlık ve öğretim hizmetleriyle sınırlayan anlayışa yer verilmemiştir. Ancak belirli bir miktara kadar il genel meclisi kararıyla borçlanabilen il özel idareleri, bu miktar aşıldığında üye salt çoğunluğuyla aldığı borçlanma kararını İçişleri Bakanlığına onaylatmak zorundadırlar. 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu’nun 51. maddesinde dikkat çeken diğer bir husus ise, sadece il özel idaresinin tüzel kişiliğinin değil, aynı zamanda bağlı kuruluşları ile bunların sermayesinin yüzde ellisinden fazlasına sahip oldukları şirketlerin de borçlanmasına bir sınırlama getirilmiş olmasıdır.¹⁰

GELİR VE GİDER KARŞILAŞTIRMASI

3360 Sayılı Kanuna Göre Gelirler

İl özel idareleri, çok partili siyasi hayata kadar, gelir kaynakları ve bütçe büyüklükleri bakımından yerel yönetimler içinde birinci sırada yer almaktaydı. Nitekim bu dönemde yerel yönetim gelirlerinin genel bütçe gelirlerine oranı ortalama % 20’nin üzerinde bulunmaktaydı. Bu oranda il özel idarelerinin payı % 13 dolaylarındaydı. Belediyelerin oranı ise ortalama % 7 civarındaydı. Çok partili siyasi hayata geçtikten sonra, hem yerel yönetimlerin, hem de il özel idarelerinin oranlarında bir gerileme ortaya çıktı. Belediyelerin gelirlerinin, genel bütçe gelirlerine oranı kısmen artarken, il özel idaresi sürekli olarak düşüş kaydetti. 1972 yılından bu yana Bina ve Arazi Vergileri de Emlak vergisine dönüştürülüp önce merkezi idareye, 1984’da Belediyelere geçince -ki 1972 yılına gelinceye kadar il özel idareleri tarafından tahsil edilirdi- il özel idarelerinin gelirlerinde

⁵ Sobacı M. Zahid, “Yeniden Yapılanma Sürecinde İl Özel İdarelerinin Dünyü, Bugünü ve Geleceği Üzerine Değerlendirmeler”, ÇYYD, C. 14, S. 4 (Ekim 2005), s.46.

⁶ Yenal Öncel, Mahalli İdareler Maliyesi, I. Baskı, İstanbul: Filiz Kitabeyi, 1981, s. 117.

⁷ Keleş Ruşen ve Fehmi Yavuz, Yerel Yönetimler, I. Baskı, Ankara: Turhan Kitabeyi, 1983, s. 60.

⁸ “Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun (4749 Sayılı Kanun), Resmi Gazete, 24721, 9 Nisan 2002.

⁹ Ertuğrul Acartürk ve Orhan Çakmak, “Yerel Yönetimlerde Borçlanma”, Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar-1, Hüseyin Özgür ve Muhammed Kösecik (Ed.), I. Basım, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2005, s. 386.

¹⁰ 10 Acartürk ve Çakmak, s. 388.

önemli bir azalma olmuştur. 1930'lu yıllarda il özel idarelerinin gelirleri GSMH'nın % 3'üne yakinken, bu oran 1980'li yıllarda % 0.4'e kadar gerilemiştir.¹¹ İl özel idareleri gelirlerinin giderlerini karşılamaya kafi gelmemesi, merkezi idareyi, özellikle 1982 öncesinde il özel idarelerine bağış yolu ile finansman sağlamak zorunda bırakmıştır. İl özel idarelerinin merkezi idareden sağladıkları koşula bağlı bağışlar şunlardır: Tarım Bakanlığında hayvan sergileri açılması, sığır, suni tohumlama mahalleri açılması gibi hizmetler için yardımlar; DSI bütçesinden il ve köy içme suları için yapılan yardımlar; Karayolları Genel Müdürlüğü bütçesinden il ve köy yolları yapımı için yapılan yardımlar ve Milli Eğitim Bakanlığı'ndan köy okulları inşaatı için yapılan yardımlar. Bu sonuncu yardım Milli Eğitim Bakanlığınca sağlanan paranın Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca kullanılmayan kısmının il özel idarelerine dağıtılması şeklinde yapılmaktadır.¹²

1980'den sonra sağlanan birtakım iyileştirmeler sonucunda yerel yönetim gelirleri bir artış trendine girdi. Ancak belediyelerin genel bütçe gelirlerine oranı % 15-16 dolaylarında seyrederken il özel idarelerinin ise oranı % 3-4 dolaylarında kaldı. Bu durum, belediyelerin demokratik yapısı sebebiyle siyasete ağırlığını koyduğunu, il özel idarelerinin ise, valiliklerin etkisi altında yeterince kamuoyunda ve yasama organında sesini duyuramadığını göstermektedir.¹³ 2380 sayılı kanun¹⁴ ile il özel idarelerine genel bütçe vergi gelirleri tahsisat toplamı üzerinden % 1 pay verilmesi öngörülmüştür. Aynı kanunda her yıl iller bankasına yatırılacak bu payların % 80'inin son nüfus sayımı sonuçlarına göre İller Bankası'na il özel idarelerine dağıtımının planlanmasına, ortak fonda toplanacak % 20'nin dağıtımının ise İçişleri Bakanlığınca hazırlanacak yönetmeliklere göre yapılmasına ilişkin bir usul getirilmiştir.¹⁵ Bu kanunda daha sonra 3004 ve 3239 sayılı kanunlarla iki değişiklik yapılmıştır. Kanunun son şekline göre, genel bütçe vergi gelirleri tahsilat toplamı üzerinden verilen payın oranı % 1.70 olarak belirlenmiştir. Bu pay,

gelir saymanları tarafından aylık olarak hesaplanıp tahsil edilen ayı takip edilen ay sonuna kadar İçişleri Bakanlığı emrinde ayrı bir hesaba yatırılmak üzere İller Bankasına gönderilir, İller Bankasında her ay sonuna kadar toplanan il özel idare payının genel bütçe vergi gelirleri tahsilat toplamının % 1.4'üne tekabül eden bölümün % 80'i banka tarafından İçişleri Bakanlığınca bildirilecek son genel nüfus sayısı sonuçlarına göre il özel idarelerine dağıtılır. % 20'si ise İller Bankasında il özel idareleri için İçişleri Bakanlığı emrinde olmak üzere İller Bankasında açılan "Mahalli idareler Fonu" hesabına yatırılmak üzere genel bütçe vergi gelirleri tahsilat toplamının % 0.30'una tekabül eden bir kesinti yapılır. Bu Kanunun uygulanması açısından "genel bütçe vergi gelirleri hasılat toplamı" deyimini, söz konusu vergi gelirleri tahsilat toplamından vergi iadeleri düşüldükten sonra kalan kısmı ifade etmektedir. Ancak bu oranların tam olarak 1987 yılından itibaren uygulanması, 1987 yılına kadar geçecek dönemde ise kademeli bir artış yapılması öngörülmüş idi. Buna rağmen 1987 yılından itibaren her yılın Bütçe Kanunu'na konulan birer madde ile % 1.70 oranı % 1.20 olarak uygulanmıştır. Genel bütçe vergi gelirleri tahsilat toplamı üzerinden verilen ve esasları yukarıda açıklananların yanı sıra, 1985'ten itibaren belediyeler tarafından tahsil edilen Emlak Vergisi hasılatının % 15'i özel idarelere verilmekteydi.¹⁶

İl özel idarelerini kendine ait kaynaklardan sağladıkları gelirlerin en önemlileri şunlardır:

Taşacakları Resim ve Harçları: Taşacakları Resim ve Harçları 6 Haziran 1317 (1901) tarihli Taşacakları Nizamnamesine dayanılarak uygulanmaya başlanmış çok eski bir yükümlülüktür. Bu resim ve harçlar ilkin merkezi idare gelirleri arasında yer almış, sonradan 1925 yılında 608 sayılı kanunla il özel idarelerine terk olunmuştur. İster sahipli olsun, ister devlet elinde bulunsun, her nevi arazideki taş ocağı, maden suyu ve kaplıca işletmesi için ruhsat verilmesi dolaısıyla alınan bu önemsiz resim ve harcın örneğin

¹¹ Azim Öztürk, 21. Yüzyıl Türkiye'si İçin Yerel Yönetim Modeli, 1. Basım, İstanbul: Ümraniye Belediyesi Kültür Yayınları, 1997, s. 68.

¹² Nadaroğlu Halil, Mahalli idareler. 5. Bası. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., 1994., s. 189-191; Yenal Öncel, Mahalli İdareler Maliyesi, 1. Baskı, İstanbul: Filiz Kitabevi, 1981, s. 118.

¹³ Eryılmaz Bilal, Yerel Yönetimlerin Yeniden Yapılanması. 1. Baskı. İstanbul: Birleşik Yayıncılık, 1997, s. 133.

¹⁴ "Belediyelere ve İl Özel idarelerine Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun (2380 Sayılı Kanun), Resmi Gazete, 17242, 5 Şubat 1981.

¹⁵ Öncel, s. 115.

¹⁶ Nadaroğlu, s. 190.

1974 yılında il özel idareleri içinde payı % 1.46'dır halende % 1.5 dolayındadır.

İskele Resmi: Sadece sahillerdeki il özel idarelerine ait bulunan İskele Resmi aslında kanunla getirilmiş bir yükümlülük değildir. Vilayet bütçe formülü yolu ile tesis edilmiş önemsiz bir gelir kaynağıdır. Nitekim, toplam özel idare gelirleri içindeki payı % 1'in altındadır.

Çeltik geliri: İl ve ilçelerde, çeltik ekimi ile çeltik tarlalarının sulanmasında 3090 sayılı kanunda öngörülen esasların uygulanmasını sağlamak ve denetlemek amacı ile çeltik komisyonu kurulmuştur. Ekim için bu komisyonlardan izin almak gerekir.¹⁷ Çeltik ekimine izin verilmesi vesilesi ile alınan bu gelirin de toplam özel idare gelirleri içindeki payı önemsiz olup % 0.50'nin altındadır.

Tablo 1: İl Özel İdarelerinin Gelirleri (Cari Fiyatlarla YTL)

Yıllar	Vergi Dışı Gelirler	Vergi Gelirleri	Özel Yardım ve Fonlar	Toplam
1990	426,089	1.439,593	-	1.865,682
1991	731,209	2.430,405	838,231	3.999,845
1992	3.214,119	1.170,408	1.866,957	6.251,484
1993	5.835,696	2.211,981	3.473,426	11.521,103
1994	8.960,431	4.418,622	4.888,200	18.267,253
1995	16.303,406	10.146,115	10.122,353	36.571,874
1996	47.173,336	19.882,286	25.074,440	92.130,062
1997	91.431,331	47.123,268	91.129,798	229.684,397
1998	93.491,595	94.867,104	270.175,910	458.534,609
1999	171.136,199	146.134,858	286.593,698	603.864,755
2000	185.981,679	267.960,070	502.582,455	956.524,204
2001	366.034,508	388.816,238	739.275,700	1.494.126,446
2002	526.854,759	522.426,182	967.834,102	2.017.115,043
2003	(%24.9) 618.836,458	(%28.3) 703.083,786	(%46.7) 1.162.185,206	2.484.105,450

Kaynak: DİE, Türkiye İstatistik Yıllığı (2000), DİE Matbaası, Ankara, Ağustos 2001 ve DİE Kesin Hesaplar (2003), Belediyeler ve İl Özel İdareleri, DİE Matbaası, Ankara, Eylül 2005, s. 21'den aktaran Ahmet Ulusoy ve Tekin Akdemir, Mahalli İdareler Teori Uygulama Maliye, 4. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2006, s. 197.

3360 Sayılı Kanuna Göre Giderler

İl özel idarelerinin giderleri eski il özel idaresi kanununun 82. ve 83. maddelerinde sayılmıştır. Kanunda sayılan giderler faydası bir yıla ait işler için yapılan ve her yıl tekrarlanan giderlerdir. Örneğin, il özel idareleri memurlarının maaş ve ücretleri, bakımı vilayete ait olan yolların bakım ve onarımına ait giderler gibi. Olağanüstü giderler ise her türlü yeni inşaat ve tesislerin giderleriyle devamlı karakterdeki adi giderler dışında meydana gelecek arızı ve geçici giderlerdir. Ayrıca çeşitli kanunlarla, il özel idarelerine gelirlerinden bir kısmını başka kuruluşlara aktarma zorunluluğu da getirilmiştir. Örneğin, sözü geçen mahalli idare birimleri, bütçelerinden 4109 sayılı Asker Ailelerine Yardım Yapılması Hakkındaki Kanun Hükümlerine göre % 2 oranında yardım, 4759 sayılı İller Bankası Kanunu hükümlerine göre % 5 oranında ortaklık payı, 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu hükümlerine göre % 1 oranında koruma payı ayırmaktadır.¹⁸ Yine önemli bir gider olarak 222 sayılı kanunun¹⁹ 76. maddesine göre, il özel idareleri yıllık gelirlerinin en az % 20 sini ilköğretime ayırmak zorundadır.

¹⁷ Yenal Öncel, Mahalli İdareler Maliyesi, I. Baskı, İstanbul: Filiz Kitabeyi, 1981, s. 118.

¹⁸ Nadaroğlu, s. 188.

¹⁹ "İlköğretim ve Eğitim Kanunu (222 Sayılı Kanun)", Resmi Gazete, 10705, 12 Ocak 1961.

Tablo 2: İl Özel İdare Giderleri (YTL)

Yıllar	Cari Harcamalar	Yatırım Harcamaları	Sermaye Teşkilî ve Transfer Harcamaları	Toplam
1990	278,124	1.015,925	239,736	1.533,785
1991	426,704	2.047,799	395,012	2.869,515
1992	793,965	3.710,861	741,626	5.246,452
1993	1.485,678	7.036,064	1.244,402	9.766.144
1994	2.487,335	10.423,672	1.911,578	14.822,585
1995	4.616,229	19.578,807	3.681,635	27.876,671
1996	10.580,216	49.740,151	8.023,992	68.344,359
1997	26.859,520	133.485,610	17.250,127	177.595,257
1998	64.634,988	275.075,366	51.418,084	391.128,438
1999	115.133,978	327.433,025	78.456,439	521.023,442
2000	185.807,935	460.625,522	121.047,895	767.481,352
2001	274.187,521	667.582,099	175.731,738	1.117.501,358
2002	384.628,967	1.030.335,887	239.331,845	1.654.296,699
2003	(% 30.5) 533.944,927	(% 48.6) 849.771,191	(%20.8) 363.977,896	1.747.694,014

Kaynak: DİE, Türkiye İstatistik Yıllığı (2000), DİE Matbaası, Ankara, Ağustos 2001 ve DİE Kesin Hesaplar (2003), Belediyeler ve İl Özel İdareleri, DİE Matbaası, Ankara, Eylül 2005, s. 19'dan aktaran Ahmet Ulusoy ve Tekin Akdemir, Mahalli İdareler Teori Uygulama Maliye, 4. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2006, s. 199.

Yukarıdaki tabloda yer alan giderlerden: Cari harcamalar, personel ve yatırım harcamaları başta olmak üzere kurum ve hizmet giderleridir; yatırım harcamaları ise, ilkokul yapımı, yol ve su işleri, köy yollarının yapımı gibi bayındırlık hizmetlerinin ortaya çıkardığı etüt ve proje, yapı, tesis ve büyük onarım ile makine teçhizat, taşıt alımları ve onarım giderleridir; sermaye teşkilî ve transfer harcamalarında, kurumlara katılma payları ve sermaye oluşturma ile kamulaştırma ve taşınmaz mal alımları sermaye teşkilî kalemleriyken, iktisadi, mali ve sosyal transfer harcamaları ile borç ödemeleri transfer giderlerini oluşturur.²⁰

5302 Sayılı Kanun Döneminde Gelir-Gider Durumunda Değişim

5393 sayılı Belediye Kanunu'na göre, "Büyükşehir belediyelerinde Büyükşehir sınırları ve mücavir alanları içinde belediyelerce tahsil edilen emlak vergisi tutarının tamamı ilgili ilçe ve ilk kademe belediyeleri

tarafından alınır. Bunlardan Büyükşehir belediyesine veya özel idareye ayrıca pay kesilmez." Bu durumda, il özel idarelerine 1985'ten bu yana belediyeler tarafından verilen Emlak Vergisi hasılatının % 15'i, büyükşehir belediyeleri sınırlarında kaldırılmıştır.

İl özel idareleri açısından önemli bir düzenleme de 5177 sayılı kanunla²¹ yapılmıştır. Mezkur kanunun 38. maddesine göre 6.6.1901 tarihli Taşocakları Nizamnamesi; 15.2.1956 tarihli ve 6664 sayılı Taşocakları Muamelatının Tedviri ve Varidatının Tahsilinin Vilayet Hususi İdarelerine Ait Olduğu Hakkında Kanun yürürlükten kaldırılmıştır.

Bir diğer düzenleme olarak da 4916 sayılı kanunun²² 22. maddesinde il özel idarelerine sağlanan bir gelir kaynağı zikredilebilir, maddeye göre, "...yeraltı suları, Hazinesinin özel mülkiyetinde veya Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan yerlerdeki kaynak suları, 2886 sayılı Kanun hükümlerine uyularak il özel idarelerince kiraya verilir. Tahsil edilen kira

²⁰ Yenal Öncel, Mahalli İdareler Maliyesi, 3. Baskı, İstanbul: Filiz Kitabeyi, 1998, s. 110.

²¹ Maden Kanununda ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun (5177 Sayılı Kanun), **Resmi Gazete**, 25483, 5 Haziran 2004.

²² Çeşitli Kanunlarda ve Maliye Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun (4916 Sayılı Kanun), **Resmi Gazete**, 25173, 19 Temmuz 2003.

gelirinden; yer altı veya kaynak suyunun çıktığı yer, köy sınırları içinde ise o yerdeki köy tüzel kişiliğine % 15, belediye sınırları içinde ise ilgili belediyeye % 25 oranında pay verilir.”

3213 Sayılı Maden Kanunu’nda, yukarıda adı geçen 5177 sayılı kanunla yapılan değişiklikle “denizden çıkartılan madenler” il özel idaresinin yetkilerine bırakılmıştır. Bu değişikliğe istinaden “İstanbul İl Özel İdaresi” şirketlerinden ÖZİDAŞ A.Ş., Çatalca İlçesi, Yalıköy (Podima) mevkiinde deniz içinde 75.000 m²’lik bir alanda kum ocağı işletme ruhsatı almıştır. Denizden kum çıkartma talebinde bulunanlara, şirket merkezinden verilen sevk fişi ile kum çıkartmaları sağlanmaktadır.

5302 SAYILI KANUNA GÖRE ÖZELLEŞTİRME VE ŞİRKETLER

İl Özel İdareleri ve Özelleştirme

Özelleştirme kavramı, yerel yönetimler için iki ayrı işlemi ifade etmektedir. Birincisi, yerel yönetimlerin kurulu iktisadi teşebbüslerinin ya da diğer hizmet birimlerinin özelleştirilmesidir. İkincisi ise, yerel yönetimlerin yasalarla verilmiş zorunlu hizmetlerini diğer kurum ve kuruluşlara yaptırabilmeleridir. Yerel hizmetlerin özelleştirilmesi konusunda başvuru yöntemler oldukça fazladır ki, bunlardan en önemlileri: İhale yöntemi, imtiyaz yöntemi, yap-işlet ve yap-işlet-devret yöntemleri, kiralama-yönetim sözleşmesi yöntemi, fiyatlandırma yöntemi, kupon yöntemi, gönüllü katılım yöntemi, hizmet sözleşmesi yöntemi, kat karşılığı inşaat yaptırmak ve ortak girişim yöntemleridir.²³

5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu ile il özel idarelerinin bir çok alanda özelleştirme yapabilmesine imkan tanınmıştır. Kanunun bu maddelerine göz atacak olursak: 10. maddede sayılan il genel meclisi görev ve yetkileri arasında geçen “İl özel idaresi adına imtiyaz verilmesine ve il özel idaresi yatırımlarının yap-işlet veya yap-işlet-devret modeli ile yapılmasına, il özel idaresine ait şirket, işletme ve iştiraklerin özelleştirilmesine karar vermek.” ibaresiyle il özel idarelerinin tekelinde olan bir hizmette imtiyaz verilmesi, önemli yatırımların yap-işlet veya yap-işlet-devret modeli ile yapılması, il özel idarele-

rinin şirket, işletme ve iştiraklerinin özelleştirilmesi gündeme gelmiştir.

50. maddede yer alan “İl özel idarelerinde il genel meclisinin, il özel idaresine bağlı kuruluşlarda yetkili organın kararı ile park, bahçe ve havuz bakımı; araç kiralama, kontrollük, temizlik ve yemek hizmetleri; araç, bilgisayar, faks, fotokopi ve diğer teknolojik ürünlerin bakım ve onarım işleri süresi ilk mahallî idareler genel seçimlerini izleyen üçüncü ayın sonunu geçmemek üzere ihale yoluyla üçüncü şahıslara gördürülebilir.” ifadesi de özelleştirme ile ilgilidir. Burada il özel idaresi ihale edilen hizmetten doğrudan yararlandığı için hem düzenleyici hem de tüketici konumundadır.

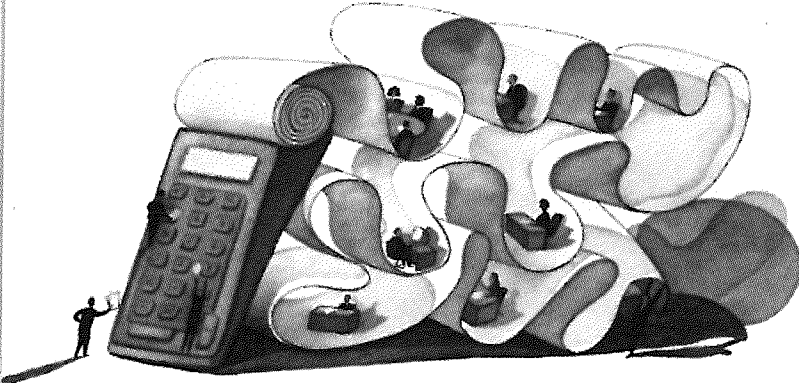
62. maddedeki “İl özel idaresi, il genel meclisinin kararına bağlı olarak görev alanıyla ilgili konularda faaliyet gösteren uluslararası teşekkül ve organizasyonlara, kurucu üye veya üye olabilir. İl özel idaresi, bu teşekkül ve organizasyonlarla ortak faaliyet ve hizmet projeleri gerçekleştirebilir”; 64. maddedeki “Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, demekler, vakıflar ve 507 sayılı Esnaf ve Küçük Sanatkarlar Kanunu kapsamına giren meslek odaları ile ortak hizmet projeleri gerçekleştirebilir.” ifadeleri ise, yerel yönetimlerde özelleştirme yöntemlerinden olan “ortak girişim yöntemi” kapsamında değerlendirilebilir.

65. maddedeki “İl özel idaresi sağlık, eğitim, spor, çevre, trafik ve kültür hizmetleriyle yaşlılara, kadın ve çocuklara, özürllülere, yoksul ve düşkünlere yönelik hizmetlerin yapılmasında ilde dayanışma ve katılımı sağlamak, hizmetlerde etkinlik, tasarruf ve verimliliği artırmak amacıyla gönüllü kişilerin katılımına yönelik programlar uygular.” hükmü her ne kadar yerel yönetimlerde özelleştirme yöntemlerinden “gönüllü katılım yöntemi”ni çağırırsa da kar amacı güdülmeyeceğinden ve İçişleri Bakanlığının hazırladığı Gönüllü Katılım Yönetmeliğinde bazı kolaylaştırıcı imkanların dışında bir getiri öngörülmediğinden bu çerçevede değerlendirilmeyebilir.

İl Özel İdare Şirketleri

Yerel yönetimlerin şirket kurma veya mevcut bir şirkete ortak olması da bir özelleştirme yöntemi olarak görülmektedir. 3360 sayılı İl Özel İdare Kanunu,

²³ Recep Bozlağan, “Yerel Hizmetlerde Özelleştirme Yöntemleri”, *Avrupa Birliği ile Bütünleşme Sürecinde Türkiye’de Yerel Yönetimler*, Bekir Parlak ve Hüseyin Özgür (Ed.), I. Baskı, İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım, 2002, s. 209-224.

şirketlerle ilgili doğrudan ve dolaylı hükümler barındırmaktaydı ki, 82. madde ve 78. madde buna örnek olarak verilebilir.²⁴ Bu imkanı kullanan il özel idareleri önceki dönemde bir çok şirket kurmuşlar; ancak bir türlü istenilen verim alınamamıştır.

Nihayet yürürlüğe giren 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu yerel yönetim şirketlerine ilişkin hükümler içermektedir. Bu hükümler il özel idareleri için belediyelere (ve Büyükşehir Belediyelerine) paralel düzenlemeler getirmiştir. *Kanunun 52. maddesiyle il özel idarelerine şirket kurma imkanı açıkça tanınmakta*; 10. maddede şirketlerin özelleştirilmesinden bahsedilmekte; 43. madde şirket giderlerini konu edinmekte; 51. madde ise şirketlerin borçlanmasıyla ilgili hükümler içermektedir. Yeni dönemde daha aktif ve verimli bir hale getirilmesi hedeflenen il özel idare şirketlerinin; başarılı olup olmadıklarını zaman gösterecektir.

SONUÇ

Genel olarak bakıldığında il özel idareleri'nin üstlendikleri görevler ve bu hizmetleri ifa edebilmeleri için sahip oldukları imkanlar açısından 3360 sayılı eski kanun ve 5302 Sayılı yeni kanun dönemi uygulamaları arasında pek bir fark bulunmamaktadır. Ayrıca İl Özel İdareleri'ne yeni kanun döneminde; eski kanun dönemindeki gelirleri dışında pek fazla gelir sağlanmamış, borçlanabilmeleri kolaylaştırılmıştır.

Bu olumsuzluğun yanı sıra il özel idarelerinin borçlanabilme olanaklarına getirilen sınırlamaların minimuma indirgenmiş olması da pek de olumlu sayılan bir gelişme değildir. Belediyelerde olduğu gibi seçimle iş başına gelen ve yeni yasayla merkezi

idarenin bir ajanı olan vali yerine kendi içinden seçtiği bir üye başkanlığında toplanan il genel meclislerinin, seçim dönemlerinde aşırı borçlanmaya giderek il özel idarelerini borç batağına sürüklenme ihtimali yabana atılamayacak bir tehlike oluşturmaktadır. Ayrıca dış borçlanma yoluyla finanse edilen hizmetler nedeniyle uluslararası şirketlerin kar paylarını yükseltme amacı, hizmetleri ticarileştirme ve pahalı hizmet sunumuna yol açma tehdidini barındırmaktadır.

Netice itibariyle kanımızca dış borçlanma yolunun açılması özelleştirme imkanlarının artırılması ve bazı hukuki düzenlemelerle il özel idarelerinin gelir-gider durumunda gerçekleştirilmeye çalışılan değişimin sonuçları henüz ortaya çıkmamıştır ve bu sonuçlar zaman içinde görülecektir.

KAYNAKÇA

- Acartürk Ertuğrul ve Orhan Çakmak, "Yerel Yönetimlerde Borçlanma", *Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar-1*, Hüseyin Özgür ve Muhammed Kösecik (Ed.), 1. Basım, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2005, s. 386.
- Bozlağan Recep, "Yerel Hizmetlerde Özelleştirme Yöntemleri", *Avrupa Birliği ile Bütünleşme Sürecinde Türkiye'de Yerel Yönetimler*, Bekir Parlak ve Hüseyin Özgür (Ed.), 1. Baskı, İstanbul: Alfa Basım Yayın Dağıtım, 2002, s. 209-224.
- Eryılmaz Bilal, *Yerel Yönetimlerin Yeniden Yapılanması*. 1. Baskı. İstanbul: Birleşik Yayıncılık, 1997.
- Görün Mustafa, *21. Yüzyılda Türkiye'de İl Özel İdare Yönetimi; İzmir, Konya ve Ağrı Örneği* (Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi SBE, 2003).
- Günal Bünyamin, *Açıklamalı Mahalli İdareler Yeni Mevzuatı*, 1. Baskı. Kahramanmaraş: Halim Ofset, 2005.
- İçişleri Bakanlığı, *Cumhuriyet'in 75. Yılında Mahalli İdarelerimiz*. 1. Basım. Ankara: Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Yayını, 1998.
- Keleş Ruşen ve Fehmi Yavuz, *Yerel Yönetimler*, 1. Baskı. Ankara: Turhan Kitabevi, 1983.
- Nadaroğlu Halil, *Mahalli İdareler*. 5. Bası. İstanbul: Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş., 1994.
- Öncel Yenal, *Mahalli İdareler Maliyesi*. 1. Baskı. İstanbul: Filiz Kitabevi, 1981.
- Öztürk Azim, *21. Yüzyıl Türkiye'si İçin Yerel Yönetim Modeli*, 1. Basım. İstanbul: Ümraniye Belediyesi Kültür Yayınları, 1997.
- Sobacı M. Zahid, "Yeniden Yapılanma Sürecinde İl Özel idarelerinin Dünü, Bugünü ve Geleceği Üzerine Değerlendirmeler", *ÇYYD*, C. 14, S. 4 (Ekim 2005), s. 39. ❏

²⁴ Hikmet Kavruk, "Yerel Yönetim Şirketleri", *Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar I: Reform*, Hüseyin Özgür ve Muhammed Kösecik (Ed.), Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2005, s. 424-433.

VAN İL ÖZEL YÖNETİMİ HAKKINDA BİR İNCELEME

Menaf TURAN*

Ülke topraklarının doğusunda yer alan, eşsiz bir doğal güzelliğe sahip, kent merkezi 331.986, köylerle birlikte 413.907 ve toplam il nüfusu 979.671 olan Van kentinin tarihi oldukça uzak bir geçmişe, MÖ 4000 yılına dek uzanmaktadır. Urartu Uygarlığına (MÖ 900) başkentlik yapmış olan Van o günden bu yana stratejik önemini korumaktadır. Bu önemine eşlik eden bir başka olgu da kentin az gelişmişliği. Resmi veriler sosyo-ekonomik gelişmişlik açısından

Van'ın 81 il arasında 75. sırada olduğunu göstermektedir. Kentleşme düzeyi açısından da benzer şeyleri söylemek olanaklıdır. Örneğin, kentleşme düzeyi yüzde 60, okuryazar nüfus oranı yüzde 68.05, tarım işkolunda çalışanların oranı yüzde 67.17, bebek ölüm oranı yüzde 61 dolaylarındadır.¹ Son yıllarda çevre illerden almış olduğu göç ve bunun sonuçlarından biri olan yoksulluk ve işsizlik, yetersiz içme ve kullanma suyu ve altyapı eksikliği kentin yaşadığı önemli

* YYÜ İİBF Kamu Yönetimi Bölümü.

¹ DPT, *İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması*, DPT Yayını, Ankara, 2003, s. 219.

**Ülkedeki
özeleştirme
uygulama-
larından
Van kenti de
nasibini almış,
çok geç ve
sınırlı sayıda
kurulmuş olan
kamu iktisadi
kuruluşları
özeleştirilmiştir.
Bugün
yalnızca düşük
kapasiteyle
çalışan ve
özeleştirilmeye
çalışılan Erciş
Şeker Fabrikası
ile 1992 yılında
özeleştirme
kapsamına
alındıktan sonra
2005 yılında
özeleştirme
kapsamından
çıkarılan
Et ve Balık
Kurumu Van Et
Kombinasının
dışında kamu
iktisadi kuruluşu
kalmamıştır.**

sorunlar arasında yer almaktadır. Kuşkusuz Cumhuriyet'in kuruluşundan bu yana kentin ve kentin içinde yer aldığı bölgenin kalkındırılması için çeşitli politikalar izlenmişse de bunların yetersiz olduğu yukarıda aktarılan verilerden anlaşılmaktadır. Van İl Özel Yönetiminin incelendiği bu yazıda önce kentin tarihsel süreç içindeki gelişimi hakkında kısa bilgiler verilecek, ardından il için hazırlanmış olan stratejik plandan yola çıkılarak bir değerlendirme yapılacaktır. Ancak en başta belirtmek gerekir ki kentin az gelişmişlik kısılacından kurtarılması için yapılması gereken merkezi planlamaya dayalı, devlet öncülüğünde gerçekleştirilecek bir kalkınma anlayışını sağlamaktır. Bunların nasıl olacağı yazının devam eden satırlarında anlatılmaya çalışılacaktır.

Van Belediyesinin resmi internet sitesinden alınan bilgilere göre, 29 Ekim 1923 tarihinde Van vilayet merkezi olmuş ve 1929 Van Milli İktisat Bankası açılmış, 1930 yılından itibaren yol, köprü, su, elektrik gibi altyapı hazırlıklarına başlanmıştır.² Yine 1930'lu yıllarda Van Gölü Vapur İşletme İdaresi kurulmuştur. İlk olarak 1927 yılında İçişleri Bakanlığına bağlı olarak kurulmaları öngörülen Umumi Müfettişliklerden ilki de 1927 yılında Diyarbakır'da Abidin Özmen'in yönetiminde Van, Hakkâri, Muş, Mardin, Urfa, Bitlis, Siirt illerini kapsamak üzere kurulmuştur. 1936 yılında Başbakan İsmet İnönü'ye sunulan ve dönemin İktisat Vekili Celal Bayar tarafından hazırlanmış olan Şark Raporu'nda aralarında Van'ın da bulunduğu az gelişmiş kentlerin kalkındırılması için çeşitli öneriler yer almaktadır. Raporda yörenin kalkındırılması tarım ve hayvancılığa dayalı sanayiye ve bu sanayinin kurulması da demiryolu ulaşımına bağlanmıştır. Van iline yönelik en önemli yatırımlar 1960'lı ve 1970'li yıllarda gerçekleştirilmiştir. 1968 yılında Van kalkınmada öncelikli iller kapsamına alınmıştır. Örneğin, Van Çimento Fabrikası 1969 yılında

üretmeye başlamıştır. 1970'li yıllarda Türkiye Süt Endüstrisi Kurumu, Van Peynir-Tereyağı Fabrikası, Yem Fabrikası, Van Yün İpliği Sanayi; 1980'li yıllarda ise Et ve Balık Kurumu Van Et Kombinası, Sümer Holding A. Ş. Van Deri ve Kunda Sanayi İşletmesi, Van-Et Entegre Et Sanayi, Erciş Şeker Fabrikası ve Yüzüncü Yıl Üniversitesi kurulmuştur.³ Ancak, ülkedeki özeleştirme uygulamalarından Van kenti de nasibini almış, çok geç ve sınırlı sayıda kurulmuş olan kamu iktisadi kuruluşları özeleştirilmiştir. Bugün yalnızca düşük kapasiteyle çalışan ve özeleştirilmeye çalışılan Erciş Şeker Fabrikası ile 1992 yılında özeleştirme kapsamına alındıktan sonra 2005 yılında özeleştirme kapsamından çıkarılan Et ve Balık Kurumu Van Et Kombinasının dışında kamu iktisadi kuruluşu kalmamıştır. Genel olarak organize sanayi bölgesi ile Erciş yolu üzerinde faaliyet gösteren un ve yem fabrikaları, ağaç sanayi, plastik sanayi ile süt mamulleri ile Van kenti kalkınmaya çalışmaktadır. Van'da şu an Karayolları ve Devlet Su İşleri bölge müdürlükleri de bulunmaktadır.

Van'a yapılan kamu yatırımları incelendiğinde oranın çok düşük bir düzeyde kaldığı görülmektedir. 1968 yılında başlatılan Kalkınmada Öncelikli Yörelere uygulamasında Van ili günümüze kadar bu uygulama kapsamına alınmıştır. Hatta, 1981 yılında başlatılan I. ve II. derece uygulamasında da sürekli I. derece kapsamında yer almıştır. Tablo'da 1999 yılından günümüze kadar kamu yatırımı oranlarında gözlenen artışı diğer illerle karşılaştırdığımızda Van ilinin sıralama açısından yine en alt sıralarda yer aldığını söyleyebiliriz. Öte yandan bir turizm kenti olarak nitelendirilen Van'a turizm ve enerji yatırımlarının yapılmadığını görmekteyiz. İmalat ve madencilik sektörleri de kamu yatırımlarından bazı yıllar hiç pay almamış, aldığı yıllardaki oranları çok düşük kalmıştır.

² www.vanbel.gov.tr, 25 Haziran 2009.

³ www.vanbel.gov.tr, 25 Haziran 2009.

Van İline Yapılan Kamu Yatırımları (1999–2009)

Yıl	Tarım	Mad.	İmalat	En.	Ulaş./Hab.	Turizm	Konut	Eğitim	Sağlık	Diğer	Toplam
1999	900.000	-	-	-	536.000	-	86.400	1.905.000	1.590.00	1.772.705	6.790.105
2000	1.390.000	-	-	-	300.004	-	1.038.000	3.400.000	2.348.500	2.904.005	11.380.509
2001	2.260	-	-	-	1.053	-	790	6.120	3.130	5.585	18.938
2002	3.620	-	-	-	4.135	-	1.369	8.225	5.175	7.331	29.855
2003	13.283	-	-	-	3.550	-	1.140	7.689	5.714	12.057	43.433
2004	12.107	-	640	-	8.875	-	1.780	12.551	18.101	14.556	68.610
2005	6.251	566	1.620	-	6.166	-	4.100	26.491	14.705	48.492	108.341
2006	7.696	-	-	-	23.616	-	4.767	20.212	15.594	21.522	93.407
2007	7.838	468	370	-	5.570	-	5.330	32.999	19.999	11.165	83.739
2008	9.028	421	20	-	2.962	-	3.160	30.164	36.425	51.772	133.952
2009	17.949	809	-	-	5.593	-	230	35.543	30.500	35.167	125.791

Kaynak: DPT, *Kamu Yatırımlarının İllere Göre Sektörel Dağılımı* belgelerinden yararlanılarak hazırlanmıştır. www.dpt.gov.tr, 25 Haziran, 2009.

Öte yandan bölgeler arası dengesizliği gidermek amacıyla çıkarıldığı ileri sürülen ve kamuoyunda çokça tartışılan 5449 sayılı Kalkınma Ajansları Yasası uyarınca kurulan Doğu Anadolu Kalkınma Ajansının iki ayak üzerinde yükseldiğini söyleyebiliriz. Bunlardan biri 14 ili kapsayan Doğu Anadolu Projesi, diğeri de 4 ili kapsayan ve AB fonları ile desteklenen Doğu Anadolu Kalkınma Programı'dır. 2004 yılında 45 milyon Euro hibe kaynak tahsisıyla başlatılan programda öncelik alanları tarım ve kırsak kalkınma, KOBİ, turizm ve çevre ile sosyal gelişme olmuştur. Bu program bir vali yardımcısının eşgüdümünde kurulan kalkınma birliği aracılığıyla sürdürülmüştür. İşte bu kalkınma birliği daha sonra kurulacak olan kalkınma ajansına üzerinde yükseleceği zemini hazırlamıştır. Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı adıyla merkez Van ili olmak üzere 2008 yılında Bakanlar Kurulu Kararnamesi ile kurulmuştur. Ajansın merkezi Van olduğu için ilk yıl yönetim kurulu başkanlığı Van valisi tarafından yürütülecek, daha sonra sırasıyla Bitlis, Hakkâri ve Muş valileri yönetim kurulu başkanlığını üstleneceklerdir. Yönetim kurulunda valilerin yanı sıra, ilgili illerin belediye başkanları, il genel meclisi başkanları ve il ticaret ve sanayi odalarının başkanları bulunmaktadır. Bu tablo yapısı itibarıyla değişmemiş olsa da 29 Mart 2009 yerel yönetim seçimlerinin ardından temsil eden kişiler bakımından değişmiştir. Kalkınma kurulu başkanlığı seçimlerden önce Tatvan Belediye Başkanı tarafından yürütülmüştür. Ajansın genel sekreterliğine de üniversiteden bir akademisyen atanmıştır. Yapılan

açıklamalara bakıldığında kalkınma ajansının DAKP tarafından benimsenen politikaları uygulayacağını söylemek olanaklıdır.

Kalkınma ajansının etkinlik göstereceği alanda yetkili olan bir başka birim de Van İl Özel Yönetimi'dir. İzleyen başlıkta bu konu ele alınacaktır.

Van İl Özel Yönetimi

2000'li yıllar kamu yönetimi alanında gerçekleştirilen değişim ve dönüşümlerle karakterize olmuştur. Kamu Yönetimi Temel Kanunu ile başlatılan bu süreç yerel yönetim yasalarının değiştirilmesiyle sürdürülmüş ve 5302 sayılı yasa ile il özel yönetimi yasası yenilenmiştir. Valinin meclis başkanlığı görevinin son bulması, genel sekreterlik makamının ve ihtisas komisyonlarının kurulması, il çevre düzeni planı ile stratejik plan hazırlanması bu yasanın en temel özellikleri arasında sayılabilir. Ayrıca Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün kapatılarak İstanbul ve Kocaeli dışındaki bütün illerde il özel yönetimlerine devredilmesini de eklemek gerekir. Böylece il özel yönetimleri güçlü bir yerel yönetim birimi olarak yeniden yapılandırılmıştır. Van İl Özel Yönetimini de bu çerçevede değerlendirmek gerekmektedir.

5302 sayılı yasa uyarınca hazırlanmış olan ve 2007–2011 dönemini kapsayan İl Stratejik Planı'na göre, Van ili merkez ilçe dahil 12 ilçe, 20 belediye, 578 köy ve 390 mezradan oluşan bir yerleşim birimidir. Planda 10 temel öncelik alanı belirlenmiştir. Öncelik alanları aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Bununla birlikte özel idarenin içme suyu, köy yolları, tarımsal altyapı, kırsal alan yerleşim planı, çevre düzeni planı⁴, çiftçi eğitimi, yatırımcıya destek, yoksullukla mücadele, sağlık hizmetlerinin iyileştirilmesi gibi konular yönetimin amaç ve hedefleri arasında sayılmıştır. Öte yandan AB ve diğer uluslararası fonlardan yararlanmak ile mikrokredi ve sosyal destek projeleri geliştirmek de Van İl Özel İdaresi'nin kapılarını ulusötesi alana açtığını göstermektedir.⁵ Bu eğilimi destekleyen bir başka amaç da stratejik planda yer alan ve yönetimin bölgesel kalkınmaya katkıda bulunmak üzere AB'ye sunulacak olan 6 proje için ayıracağını belirttiği 165.738 euroluk destektir.⁶

İl Stratejik Planına Göre Öncelik Alanları-Stratejik Konular

Öncelik Alanları	İçerik
Fiziki Altyapı	İçmesuyu ve kanalizasyon, köy yolları ve ulaşım, etüt, proje ve envanter, imar ve planlama, tarımsal altyapı, makine araç alımı
Tarımsal proje ve hizmetlerinin geliştirilmesi	Hayvansal ve bitkisel üretim ve gelişme
Eğitim hizmetlerinin geliştirilmesi	
Sağlık hizmetlerinin geliştirilmesi	
Gençlik ve spor altyapı hizmetleri	
Çevre ve orman hizmetleri	Çevre sağlığı, erozyonla mücadele
Kültür ve turizm hizmetlerinin geliştirilmesi	Kültür ve turizm alanlarının belirlenmesi, turizm envanteri, ören yerleri, kültür ve turizm alanlarının tanıtımı
Sosyal hizmetler ve yardımlar	
Kurumsal yapının geliştirilmesi	
Bölgesel kalkınma	

Kaynak: Van İl Stratejik Planı (2007-2011)'den yararlanılarak hazırlanmıştır.

İl Genel Meclisi ve Komisyonlar

2009 yılı Mart ayında yapılan yerel seçimlerin ardından bir önceki döneme göre il genel meclisi üye dağılımı ve oy oranları değişmiştir. 2004 yılında AKP yüzde 41.7 oranında oy almışken bu oran 2009 seçimlerinde yüzde 38.4'e düşmüştür. 2004 seçimlerinde 43 üyeli meclisin 32 üyesi AKP'li, 10'u SHP'li ve 1 tanesi de DYP'li üyelerden oluşmuştur. 2004 seçimlerine SHP çatısı altında katılan DTP yüzde 26.3, 2009 seçimlerinde ise yüzde 48.1 oy almıştır.⁷ 2009 seçimlerinin ardından 44 üyeden oluşan il genel meclisi başkanlığını DTP'den seçilen Semira Varlı yürütmektedir. Üyelerin 26'sı DTP'li 17'si AKP'li ve 1'i de SP'lidir. Meclis üyelerinden ikisi kadındır. Meclis üyelerinin 20'si ilkokul, 19'u ortaokul, üçü üniversite mezunudur. Üyelerden ikisinin mezuniyet durumları belirtilmemiştir. Meclis, çalışmalarını komisyonlar aracılığıyla yürütmektedir. 5302 sayılı

yasa uyarınca il genel meclisi üyelerinden oluşan komisyonlar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Meclis üyelerinin birden fazla komisyonda görev aldığı görülmektedir. Üye sayısı bakımından en fazla olan iki komisyon plan ve bütçe komisyonu ile imar ve bayındırlık komisyonudur. Kimi komisyonların adı belirtilmiş olmasına karşın komisyonda kimlerin görev aldığı belirtilmemiştir. Komisyonlar arasında dikkat çekici olan iki komisyon, Çeşitli İşler Komisyonu ve Köye Hizmet Götürme ve Köye Dönüş Komisyonudur. Bir sonraki tabloda ise il genel meclisinin yapısı daha ayrıntılı biçimde gösterilmektedir. Ancak burada kadın komisyonu yer almamaktadır. Bu durumda il genel meclisince 20 komisyon oluşturulduğu söylenebilir. 2008 yılı içinde İl Genel Meclisince alınan karar sayısı 166 adettir. Bunların 118'i komisyonlara gitmişken, 48'i komisyonlara gitmeden alınmış olan kararlardır.⁸

⁴ Çevre düzeni planı henüz yapılmamıştır.

⁵ Van İl Özel İdaresi 2008 Yılı Faaliyet Raporu, Van İl Özel İdaresi Yayını, Van, 2009, s. 25.

⁶ Van Valiliği Van İl Özel İdaresi, 2007-2011 Stratejik Plan, Van İl Özel İdaresi Yayını, Van, 2006, s. 82.

⁷ www.tuik.gov.tr., özet 1984-2009, 5 Ağustos 2009.

⁸ Van İl Özel İdaresi 2008 Yılı Faaliyet Raporu, Van İl Özel İdaresi Yayını, Van, 2009, s. 53.

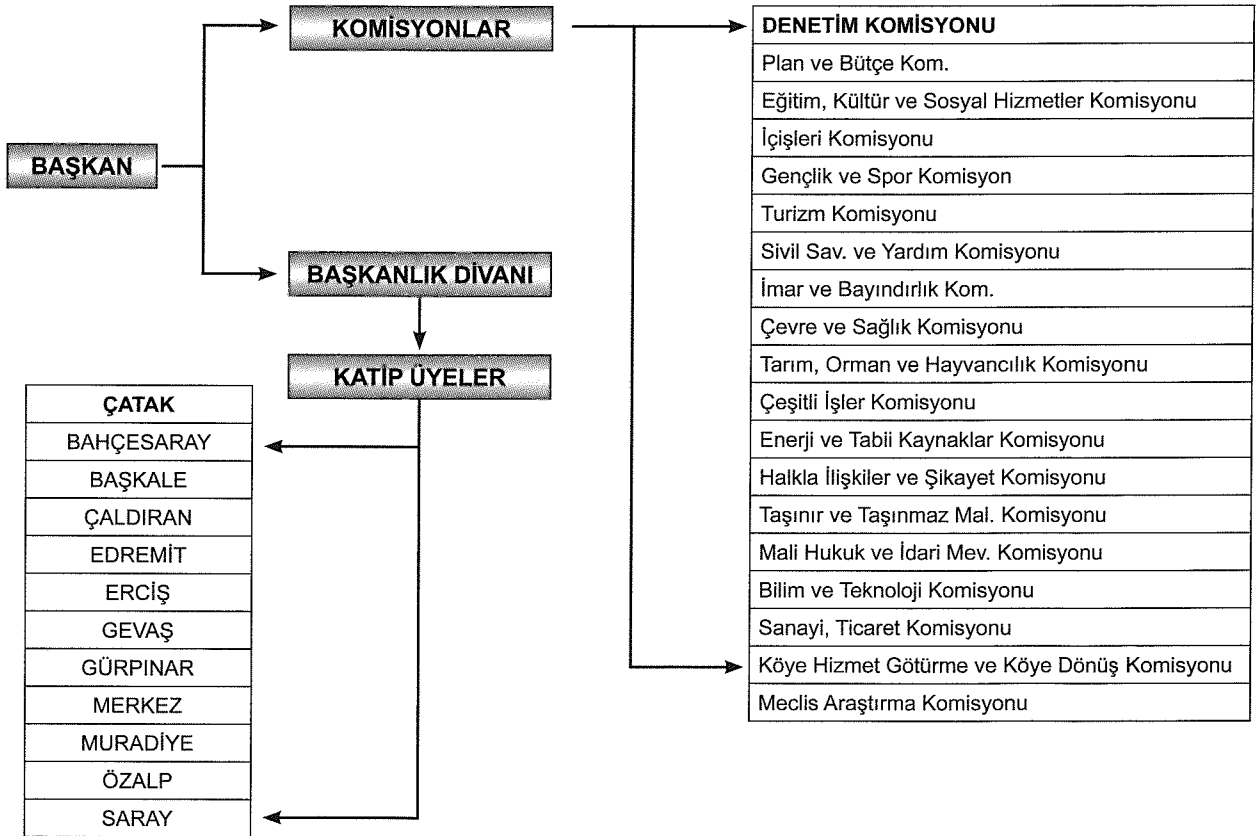
Komisyonlar ve Üye Sayıları

Komisyon Adı	Üye Sayısı
Plan ve Bütçe Komisyonu	7
Eğitim, Kültür ve Sosyal Hizmetler Komisyonu	5
İçişleri Komisyonu	5
Gençlik ve Spor Komisyonu	5
Turizm Komisyonu	5
Sivil Savunma ve Yardım Komisyonu	-
Denetim Komisyonu	-
İmar ve Bayındırlık Komisyonu	6
Çevre ve Sağlık Komisyonu	5
Tarım, Orman ve Hayvancılık Komisyonu	5

Çeşitli İşler Komisyonu	5
Enerji ve Tabii Kaynaklar Komisyonu	5
Halkla İlişkiler ve Şikayet Komisyonu	-
Taşınır ve Taşınmaz Mallar Komisyonu	-
Mali Hukuk ve İdari Mevzuat Komisyonu	-
Bilim ve Teknoloji Komisyonu	-
Sanayi-Ticaret Komisyonu,	5
Köye Hizmet Götürme ve Köye Dönüş Komisyonu	5
Meclis Araştırma Komisyonu	-
Kadın Komisyonu	5

Kaynak: www.vanilozelidaresi.gov.tr.

İl Genel Meclisinin Yapısı

Kaynak: www.vanilozelidaresi.gov.tr, 5 Ağustos 2009.

İl Encümeni

İl encümeni tamamı DTP'li 5 seçilmiş ve 5 atanmış üyeden oluşmaktadır. Atanmış üyeler, plan ve proje, strateji geliştirme, yol ve ulaşım hizmetleri, bilgi işlem ve emlak ve istimlak müdürleridir. 2008 yılında 238 encümen kararı alınmıştır.⁹ Bilindiği üzere 5302 sayılı yasa gereğince, il encümeni stratejik plan, yıllık çalışma programı ve bütçe kesin hesabının incelenmesi, kamulaştırma kararlarının alınıp uygulanması, taşınmaz mal satımı, trampa edilmesi ve tahsisi gibi önemli konularda yetkilidir. İl genel meclisi ve il encümeni ile ilgili çalışmaları yürütmek üzere Encümen Müdürlüğü oluşturulmuştur.

İdari Yapı ve Personel

İl Özel İdareleri Norm Kadro İlke ve Standartlarına İlişkin Esaslar Yönetmeliği uyarınca 2006 yılında il özel yönetiminin norm kadro çalışmaları bitirilmiş ve aynı yıl içinde 10 birim ile birlikte hukuk müşavirliği oluşturulmuştur.¹⁰ İl özel yönetiminin genel sekreterliğini Adnan Yaviç yürütmektedir. Yaviç ziraat fakültesi mezunudur. İki tane de genel sekreter görev

yapmaktadır. Bunların dışında hukuk müşavirliği, yazı işleri müdürlüğü, emlak ve istimlak müdürlüğü, imar ve kentsel iyileştirme müdürlüğü, plan ve proje müdürlüğü, bilgi işlem müdürlüğü, encümen müdürlüğü, su ve kanalizasyon hizmetleri müdürlüğü, işletme müdürlüğü, yol ve ulaşım hizmetleri müdürlüğü, tarımsal hizmetler müdürlüğü, ruhsat ve denetim müdürlüğü, strateji geliştirme müdürlüğü, insan kaynakları ve eğitimi müdürlüğü ve destek hizmetleri müdürlüğü gibi birimleri bulunmaktadır. Aşağıdaki şemada

Van İl Özel Yönetiminin örgütsel yapısı gösterilmektedir. 2008 Yılı Faaliyet Raporunda Norm Kadro İlke ve Standartlarına Dair Yönetmelik uyarınca idari yapının oluşturulduğu belirtilmektedir.¹¹ 2005 yılına ait faaliyet raporunda yer alan birimlerin bir kısmının kaldırıldığı ve yerine yeni birimlerin kurulduğu görülmektedir. 5302 sayılı yasanın henüz çıkarılmış olmasının bunda etkisinin olduğu söylenebilir. 2005 yılı örgüt şemasında genel sekreterlik bürosu, köy içme suları müdürlüğü, köy yolları müdürlüğü, afet ve acil durum müdürlüğü gibi birimler kaldırılmış ya da isimleri değiştirilmiştir.¹² Valilik özel kalem bürosu ise 2008 yılı faaliyet raporundaki örgüt şemasında gösterilmemiştir. Yine rapora göre (2008) İl Özel Yönetiminin 801'i işçi, 108'i memur, 34 sözleşmeli olmak üzere toplam 943 personeli bulunmaktadır. En fazla personel İşletme Müdürlüğü'nde çalışmaktadır. 2005 yılında 5302 sayılı yasanın yürürlüğe girmesi ve Köy Hizmetleri 9. Bölge Müdürlüğü ile İl Müdürlüğünün İl Özel Yönetimine devredilmesi ile birlikte çalışanların sayısında değişiklik olmuştur. Devir işlemiyle çalışan sayısı 1333 olmuş, ardından 138 çalışan ayrılmıştır. 2005 yılı verilerine göre o

⁹ Van İl Özel İdaresi 2008 Yılı Faaliyet Raporu, Van İl Özel İdaresi Yayını, Van, 2009, s. 53.

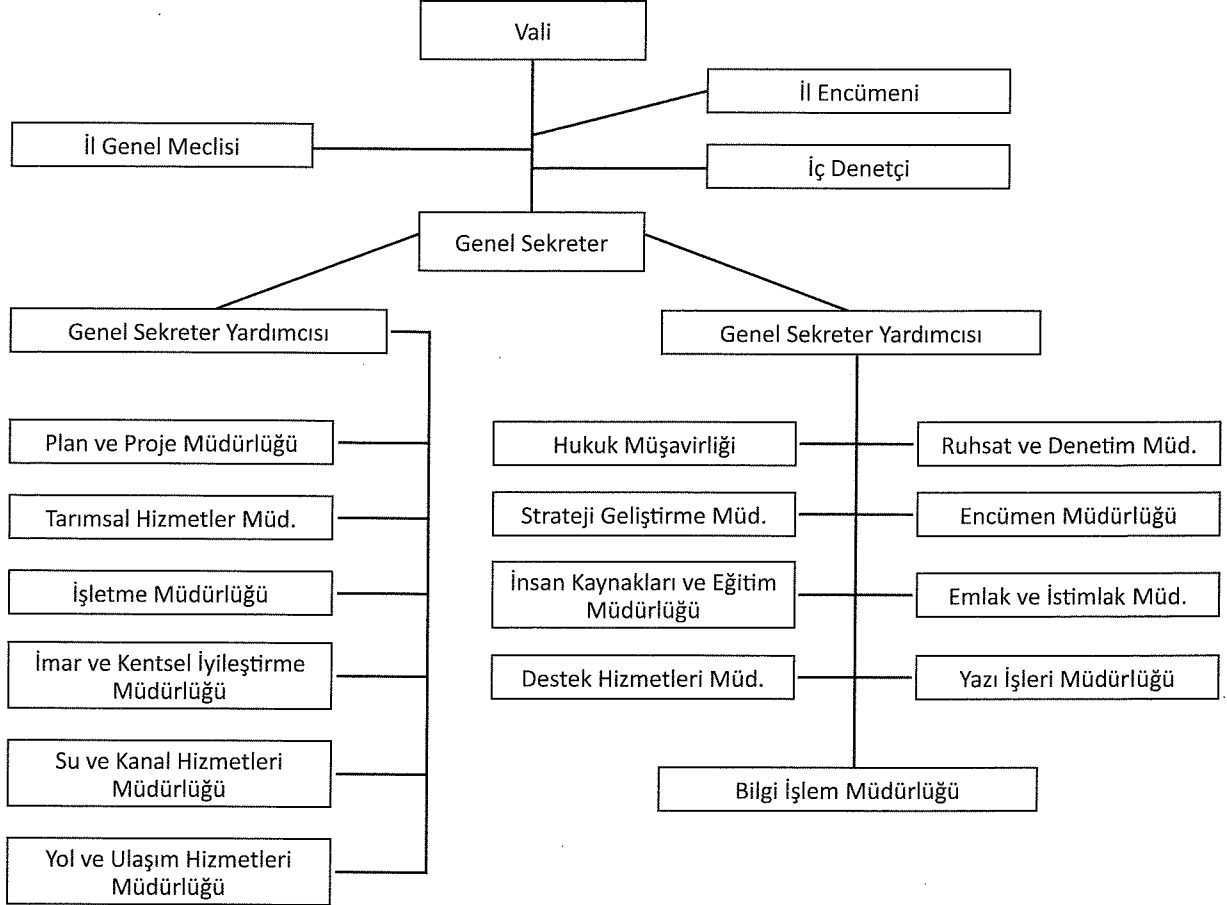
¹⁰ Van İl Özel İdaresi 2006 Yılı Faaliyet Raporu, Van İl Özel İdaresi Yayını, Van, 2007, s. 5.

¹¹ RG. 10.06.2007, 26548.

¹² Van İl Özel İdaresi 2005 Yılı Faaliyet Raporu, Van İl Özel İdaresi Yayını, Van, 2006, s. 15.

dönemde 114 memur, 728 işçi, 158 sözleşmeli personeli olmak üzere İl Özel Yönetiminin 1000 çalışanı bulunmaktaydı.¹³ Bu sayı 2006 yılında 962'ye¹⁴ 2007 yılında 940'a düşmüştür.¹⁵

Van İl Özel Yönetimi-İdari Yapı

Kaynak: Van İl Özel İdaresi 2008 Yılı Faaliyet Raporu, Van İl Özel İdaresi Yayını, Van, 2009, s. 15.

Mali Yapı

İl Özel Yönetiminin 2008 yılı kesin hesabına göre gider bütçesi 198.444.103,37 YTL, gelir bütçesi de 216.752.658,75 YTL'dir. Gider bütçesinde en büyük kalem eğitim hizmetlerine ayrılmıştır. En önemli gelir de alınan bağış ve yardımlar ile özel gelirlerden karşılanmıştır.¹⁶ Yine faaliyet raporuna dönemin valisi tarafından üst yönetici sıfatıyla yazılan sunuşa göre, özel idare gider bütçesinin yüzde 56'sının yatırıma dönüşmesi sağlanmış, gelir bütçesi yüzde 145,

gider bütçesi yüzde 119 oranında gerçekleşmiştir.¹⁷ Aşağıdaki iki tabloda gelir ve gider bütçesi daha ayrıntılı bir biçimde gösterilmektedir. Van İl Özel Yönetiminin çok sayıda ancak yaşlı makine parkı, yine çok sayıda arsa ve arazisi bulunmaktadır. Yönetimin çoğu kez bu varlıklarını satarak değerlendirmeyi düşündüğüne ilişkin politikası incelenen stratejik plan ve faaliyet raporlarında görülmekte, kimi zaman da bu yerlerin satışından elde edilen kaynaklar gelir tablosuna işlenmektedir.

¹³ a.k., s. 4.

¹⁴ Çalışanların 697'si kadrolu işçi, 159'u geçici işçi, 106'sı memur statüsündedir. Van İl Özel İdaresi 2006 Yılı Faaliyet Raporu, Van İl Özel İdaresi Yayını, Van, 2007, s. 51.

¹⁵ Çalışanların 678'si kadrolu işçi, 152'si geçici işçi, 110'u memur 31'i 5393 sayılı Belediye Yasasının 49. maddesine tabi personel (sözleşmeli personel) statüsündedir. Van İl Özel İdaresi 2007 Yılı Faaliyet Raporu, Van İl Özel İdaresi Yayını, Van, 2008, s. 55.

¹⁶ Van İl Özel İdaresi 2008 Yılı Faaliyet Raporu, Van İl Özel İdaresi Yayını, Van, 2009, s. 29.

¹⁷ a.k.

2008 Yılı Kesin Hesabı (Gider)

Genel kamu hizmetleri	17.928.357,87
Savunma hizmetleri	135.370,90
Kamu düzeni ve güvenlik hizmetleri	3.396.303,17
Ekonomik işler ve hizmetler	2.918.407,77
Çevre koruma hizmetleri	30.000,00
İskan ve toplum refahı hizmetleri	45.800.082,10
Sağlık hizmetleri	6.659.585,75
Dinlenme ve kültür hizmetleri	2.098.146,66
Eğitim hizmetleri	61.855.313,18
Sosyal güvenlik ve sosyal yardım hizmetleri	57.622.535,97
Genel toplam	198.444.103,37

2008 Yılı Kesin Hesabı (Gelir)

Vergi Gelirleri	192.894,51
Teşebbüs ve mülkiyet gelirleri	711.668,68
Alınan bağış ve yardımlar ile özel gelirler	180.441.501,30
Diğer gelirler	34.256.837,09
Sermaye gelirleri	1.149.757,17
Genel toplam	198.444.103,37

Kaynak: Van İl Özel İdaresi 2008 Yılı Faaliyet Raporu, Van İl Özel İdaresi Yayını, Van, 2009, s. 29.

Ayrıca bir karşılaştırma yapmak için 2005 yılı kesin hesabını belirten tabloya da yer verilmiştir. 2006 yılı kesin hesabına göre ise gelir bütçesi 117.587.429,48.-YTL gider bütçesi 119.213.289,73.-YTL olarak gerçekleşmiştir.¹⁸

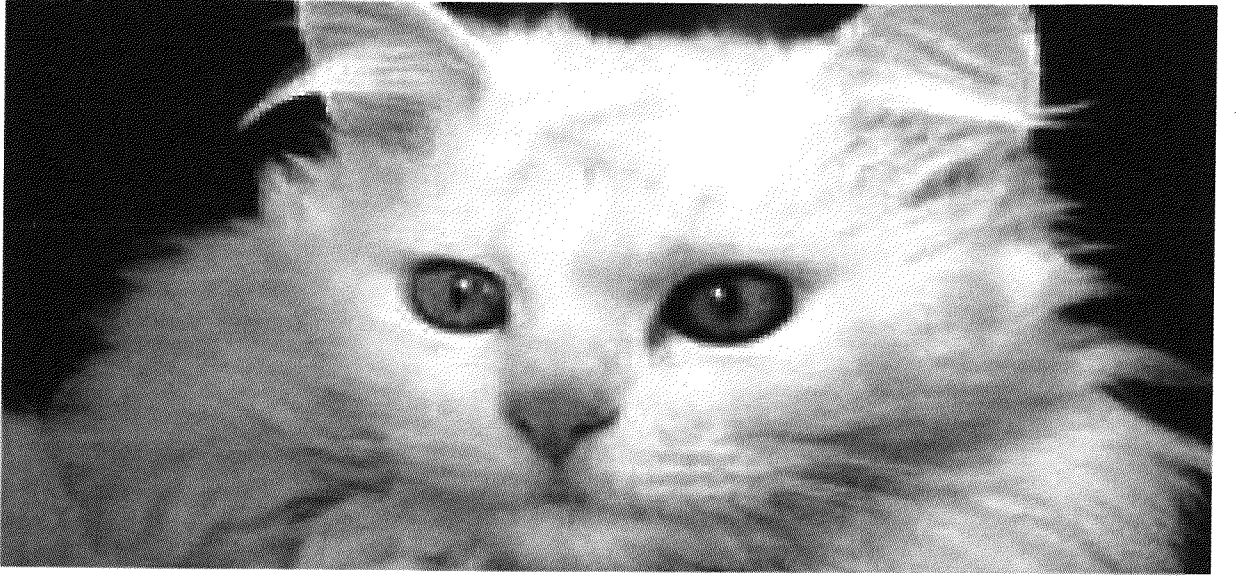
Kaynak: Van İl Özel İdaresi 2008 Yılı Faaliyet Raporu, Van İl Özel İdaresi Yayını, Van, 2009, s. 29

2005 Yılı Kesin Hesabı

Gelirler	YTL	Giderler	YTL
Vergi Gelirleri	12.801.568,43	Carı Giderler	50.570.336,35
Vergi Dışı Gelirler	6.274.318,07	Yatırım Harcamaları	32.674.365,19
Yardım ve Fonlar	77.601.795,91	Sermaye Transferleri	8.210.484,86
2005 Yılı Öz Gelirleri	19.075.886,50		
2005 Yılı Öz Gelirleri Harcamalar Toplamı	20.533.310,59		
2005 Yılı Toplam Yatırım Harcamaları	12.616.77,00		
Bankalar	30.661.401,00		
Tahsisli Paralar	26.706.325,00		
Emanetler	2.326.333,00		
Devreden Öz Nakit	1.628.743,00		
Toplam	96.667.668,41		91.645.189,40

Kaynak: Van İl Özel İdaresi 2005 Yılı Faaliyet Raporu, Van İl Özel İdaresi, Van, 2006, s. 16.

¹⁸ Van İl Özel İdaresi 2006 Yılı Faaliyet Raporu, Van İl Özel İdaresi, Van, 2006, s. 59.

Sonuç

Van İl Özel Yönetimi hakkında kısa bir inceleme yapmak üzere hazırlanmış olan bu yazıda 2005 yılında 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanununun nasıl uygulandığına ilişkin önemli ipuçlarına erişilmiştir. İl özel yönetimlerinin kaldırılması gerektiğine ilişkin güçlü kanıların aksine güçlendirilmiş yeni görev ve yetkilerle donatılmış olarak karşımıza çıkan bu birimlerin Van örneği üzerinde gözlemlenen en önemli yönlerinden biri, Köy Hizmetleri İl Müdürlüğü ve 9. Bölge Müdürlüğünün devriyle birlikte artan iş yüküdür. Bu konudaki sıkıntı farklı bir biçimde olsa da 2005 yılı faaliyet raporuna yansıtılmıştır. Ancak temel olarak Van ilinin sosyo-ekonomik özelliklerinden kay-

naklanan sorunların çözülmesi yönetimin amaçları arasında sayılmaktadır. İçmesuyu, yol ve köprü yapımı, KÖYDES projelerine katılım, tarımsal destekler ve AB projelerinden yararlanmayı bunlar arasında saymak mümkündür. Van, Muş, Bitlis ve Hakkari illerini kapsayan merkezi Van'da olan Doğu Anadolu Kalkınma Ajansının öncelikleri ile İl Özel Yönetiminin öncelikleri arasında görünürde farklılıklar olsa bile İl Özel Yönetiminin bölgesel kalkınma ve AB fonlarından yararlanma gibi konularda Kalkınma Ajansı ile birlikte hareket edeceği anlaşılmaktadır. İl Özel Yönetiminin Van Belediyesi ile ilişkisini il çevre düzeni planı aracılığıyla kurması beklenmekte ancak bu beklentinin henüz karşılanmadığı görülmektedir. _____

DÜZELTME

Memleket Mevzuat Dergisi'nin
49. sayısı Cilt 5 olması gerekirken sehven
Cilt 4 olarak yayınlanmıştır.
Düzeltilir, özür dileriz.

KAMU HİZMETİ BAKIMINDAN AYDIN İL ÖZEL İDARESİ'NİN UYGULAMALARI

Dr. Sultan Kavili ARAP*

Devletin ve kamu yönetiminin yeni liberal anlayış doğrultusunda yeniden yapılandırılması kamu hizmeti anlayışını, kamu hizmetlerinin kapsamını ve kamu hizmetlerinin yerine getiriliş yöntemlerini yeniden biçimlendirmektedir.¹ Günümüzde kamu hizmetlerinin metalaştırılması ve “kâr” amacına tabi kılınması, bu hizmetlerin kamu hizmeti kapsamından çıkartılması ile değil, kamu hizmetlerinin özel kişilere gördürülmesi yoluyla yapılmaktadır.² Kamu hizmetinin devletin tekelinde olmadığı anlayışı yerleşmeye başlamıştır. Kamu hizmetinin finansman anlayışında da değişim gözlenmekte; bir yandan kamu hizmeti fiyatlandırılırken, diğer yandan sübvansiyonlar azalmaktadır.³ Kamu hizmeti vermekle yükümlü kurumlardan biri olan il özel idareleri de bu dönüşümden payına düşeni almakta, yeni kamu işlet-

meciliği anlayışına uygun bir içeriğe sahip olan 5302 sayılı İl Özel İdaresi Yasası, özel idareleri kendine gelir yaratmakla, yürüttüğü kamu hizmetini “kullanan öder” ilkesi gereği fiyatlandırmakla yetkili kılmaktadır.

5302 sayılı Yasanın gerekçesinde kamu yönetimindeki yeniden yapılanmanın, mahallî idarelerde de bir dönüşüm ve değişimi gerekli kıldığı dillendirilmekte, etkin çalışan, esnek ve daha küçük birimlerin oluşturulması, kamunun girişimci ve rekabet edebilir olması gerektiğine vurgu yapılmaktadır. Özel idarelerinin mevcut yapısı etkinlik, verimlilik ve kaliteli hizmet bağlamında eleştirilirken, hizmetlerin gerektirdiği yatırımların yapılamadığı, hatta temel hizmetler için bile yeterli kaynak ayırlamadığı ifade edilmektedir.⁴

Gerekçede Anayasanın 127’inci maddesinde “mahallî müşterek” ihtiyaçların mahallî idarelerce karşılanacağına hükme bağlanmasına karşın yasal düzenlemelerde bugüne kadar bu ilkeye yeterince uyulmadığı, mahallî idarelerin görevleri ile orantılı gelir kaynakları sağlanmadığı belirtilmiştir. Çağdaş demokratik ülkelerin çoğunda mahallî idarelerin toplam kamu harcamaları içindeki payı % 50’leri aşarken, Türkiye’de bu oranın % 20’nin altında olduğu, kentleşme ve nüfus artışının ürettiği yüksek beklentiye bu kaynaklarla karşılanmanın ve etkin hizmet sunmanın olanaklı olmadığı ve il özel idarelerinin, öz kaynaklarını geliştirmede de başarılı olamadığına dikkat çekilmiştir.⁵

Değişen kamu yönetiminin bir parçası olan il özel idarelerinin incelenmesi, kamu yararı amacıyla

* Adnan Menderes Üniversitesi Aydın MYO Öğretim Görevlisi

¹ Faruk Ataay, *Kamu Reformu İncelemeleri*, ATO, Ankara, 2005, s: 27, 63.

² a.g.e., s: 35.

³ Ali Ulusoy, “Kamu Hizmeti Anlayışında Yeni Yönelimler: Avrupa Yapılanmasının Kamu Hizmeti Teorisine Etkileri”, (Der.) İlhan Özay, *Günışığında Yönetim*, İstanbul, 2002, s: 294, 304-309.

⁴ İl Özel İdaresi Yasası Genel Gerekçe, 2004.

⁵ a.g.e

sunulan kamu hizmeti kavramı açısından önem taşımaktadır. Bu nedenle çalışmada il özel idarelerinin kamu hizmeti yaklaşımında yeni kamu işletmeciliği çerçevesinde bir değişim olup olmadığı Aydın ili örneğinde⁶ incelenmiştir.

Aydın İl Özel İdaresinin Yapısı

Bir tarım kenti olan Aydın, tarihin bilinen devirlerinden beri çeşitli uygarlıklara merkez olmuş, 1390'dan itibaren Osmanlı egemenliğine girmiştir. 1850 yılında İzmir'e bağlı sancak, 1923 yılında ise vilayet olan⁷ ilin yüzölçümü 8.007 km², nüfusu 2007 verilerine göre 946.971'dir. Merkez İlçe dahil olmak üzere 17 ilçe, 53 belediye, 489 köy, 265 mahalle kuruluşu bulunmaktadır.⁸

Aydın İl Özel İdaresi'nde 657 sayılı Devlet Memurları Yasasına tabi olarak 174 personel ile 4857 sayılı Yasaya tabi 464 daimi işçi, 4 geçici işçi ve 4 adet sözleşmeli personel olmak üzere toplam 646 personel istihdam edilmektedir.⁹

Aydın İl Özel İdaresi kapsamında 14 müdürlük, 16 ilçe özel idare müdürlüğü ve 13 komisyon bulunmaktadır. 5302 sayılı Yasa madde 35'te "İl özel idaresi teşkilatı; genel sekreterlik, malî işler, sağlık, tarım, imar, insan kaynakları, hukuk işleri birimlerinden oluşur... Bu birimler büyükşehir belediyesi olan illerde daire başkanlığı ve müdürlük, diğer illerde müdürlük şeklinde kurulur" ifadesi yer almaktadır. Aydın İl Özel İdaresi'nin bu madde kapsamında oluşturduğu yapılanmada Mali Hizmetler, Tarımsal Hizmetler, İmar ve Kentsel İyileştirme, İnsan Kaynakları ve Eğitim Müdürlüklerinin yanı sıra, Destek Hizmetler, Ruhsat ve Denetim, Encümen, Yazı İşleri, Bilgi İşlem, Kültür ve Sosyal İşler, Yol ve Ulaşım, Su ve Kanal Hizmetleri, Plan, Proje ve İnşaat ve İşletme Müdürlükleri kurulmuştur.¹⁰ Hukuk işleri birimi müdürlük olarak değil, Genel Sekreter Yardımcısına bağlı Hukuk Müşavirliği olarak yapılandırılırken, sağlık birimi kurumda tek doktor bulunması nede-

niyle oluşturulmamış Encümen Müdürlüğüne bağlı olarak hizmet vermektedir.¹¹

2004'te komisyon sayısı 8 iken, 2005 yılındaki yasa değişikliğinden sonraki yıllarda bu sayı 13'e çıkarılmıştır. Bu komisyonlar Eğitim, İl Özel İdaresi, Tarım ve Hayvancılık, Plan ve Bütçe, Çevre ve Doğal Kaynaklar, İmar ve Bayındırlık, Basın-Yayın ve Halkla İlişkiler, Avrupa Birliği (AB) Uyum ve AR-GE, Köye Yönelik Hizmetler, Sağlık, Hukuk ve İnsan Hakları, Gençlik-Spor ve Sosyal Hizmetler, Kültür ve Turizm olarak biçimlenmektedir.

Bu komisyonlardan dikkat çekici olanı AB Uyum ve AR-GE Komisyonu olmaktadır. Bu komisyonun varlık amacı AB projeleri üreterek bu kapsamda ödenek alabilmektir. Ancak ilgililerle yapılan görüşme sonucu 2005'ten günümüze bu amaçla üretilmiş bir proje olmadığı ifade edilmiş, bunun nedeni olarak ise personel niteliğinin bu çalışmaları sağlayacak düzeyde olmaması gösterilmiştir. Bu konu 2006-2010 Stratejik Planı'nda Aydın İl Özel İdaresi'nin güçlendirilmesi gereken bir yönü olarak tanımlanmıştır.¹² AR-GE kapsamında ise toplam dört proje üretildiği ancak çeşitli gerekçelerle henüz bu projelerin hiçbirinin hayata geçirilmediği ifade edilmiştir.¹³

Son İki Yerel Seçim Sonuçlarına Göre İl Genel Meclisi Üye Dağılımı¹⁴

Parti Adı	2004		2009	
	Üye Sayısı	%	Üye Sayısı	%
AKP	35	63,6	20	36,4
CHP	9	16,4	20	36,4
DYP (DP)	8	14,6	1	1,8
MHP	2	3,6	14	25,4
ANAP	1	1,8	-	-
Toplam	55	100	55	100

Toplam 55 İl Genel Meclisi üyesi bulunan Aydın İl Özel İdaresi'nin 29 Mart 2009 seçimlerinden önceki

⁶ Aydın İl Özel İdaresi incelemesinde gönderme yapılmayan değerlendirmeler www.aydinozelidare.gov.tr adresinden elde edilen bilgiler doğrultusunda yapılmıştır.

⁷ "Aydın ili". <http://www.aydin.gov.tr/index.php?id=3>, 2009

⁸ Aydın İl Özel İdaresi 2008 Yılı Faaliyet Raporu, www.aydinozelidare.gov.tr, 2009, s: 6-7. (Erişim tarihi: 01.07.2009).

⁹ Aydın İl Özel İdaresi 2008 Yılı Faaliyet Raporu, www.aydinozelidare.gov.tr, 2009, s: 6-7. (Erişim tarihi: 01.07.2009); Babür Aslantaş, Aydın İl Özel İdaresi Encümen Müdürü ile yapılan görüşme, 03.07.2009.

¹⁰ www.aydinozelidare.gov.tr

¹¹ Babür Aslantaş, Aydın İl Özel İdaresi Encümen Müdürü ile yapılan görüşme, 03.07.2009.

¹² Aydın İl Özel İdaresi 2006-2010 Stratejik Planı, www.aydinozelidare.gov.tr, 2006, s: 19. (Erişim tarihi: 01.08.2009).

¹³ Babür Aslantaş, Aydın İl Özel İdaresi Encümen Müdürü ile yapılan görüşme, 03.07.2009.

¹⁴ Tablo 2005 Faaliyet Raporu ve www.aydinozelidare.gov.tr adresindeki bilgilerden yararlanılarak oluşturulmuştur.

meclis dağılımında toplam beş parti bulunmakta iken bu sayı seçim sonrasında dörde düşmüştür. Siyasal dağılıma bakıldığında, AKP'nin ve DP'nin temsil oranı düşerken, CHP ve MHP'nin temsil oranının yükseldiği görülmektedir. 2009 seçimlerinden sonraki süreçte, il genel meclisinin belediye seçimleri sonuçları ile paralel biçimde üç parti arasında birbirine yakın dağılımı olduğu görülmektedir.

Aydın İl Özel İdaresinin iç ya da dış borcunun olmadığı, bütçesinin öz kaynaklarıyla sınırlandırıldığı, kendini aşan (beşeri ve mali sınırlarını zorlayan) projelere girmediği belirtilmektedir.¹⁵ 2008 yılı Faaliyet Raporu'na bakıldığında, il özel idaresinin ortak olduğu şirket sayısı dört olup bunlar; % 98,451 hisse ile Ayter Aydın Termal ve Jeotermal Sistemleri A.Ş., % 45 hisse ile Çine Yem Besicilik ve Süt San. Tic. A.Ş., % 2.3 hisse ile Jantsa Jant Sanayi ve Tic. A.Ş., % 70,79 hisse ile Ege Et Mamulleri Yem ve Yağ San. Tic. A.Ş.dir. Aydın İl Özel İdaresinin katkı sağladığı birlikler; Vilayetler Hizmet Birliği (İÖİ bütçesinin % 1'i), Afet Acil Yardım ve Kurtarma Birliği (gelirler toplamı üzerinden % 03), Büyük Menderes Havzası Çevre Koruma Birliği (kesinleşmiş en son bütçe gelirinin % 0,5'i), Horsunlu Buharkent Kurtuluş ve Yamalak Belediyeleri Çevre Hizmet Birliği (kesinleşmiş en son bütçe gelirinin % 0,5'i) ve Aydın İli Çevre Hizmetler Birliği (kesinleşmiş en son bütçe gelirinin %1'i) olarak sıralanmaktadır. Ayrıca, Umurlu (% 13), Söke (% 13), Aydın (% 6,66), Nazilli (% 33), Ortaklar (% 13), Çine (% 20) ve Buharkent (% 30) organize sanayi bölgelerine katılım payı da bulunmaktadır.

Aydın İl Genel Meclisi'nin Kararları

2004 yılında Aydın İl Özel İdaresi İl Genel Meclisi'nin kamu hizmeti bağlamında almış olduğu kararlar¹⁶ sınıflandırıldığında; *okul yatırımları* (okul binası, yurt, kafeterya, spor salonu vb. yapımı, bakım onarım), *sağlık harcamaları* (hastane, sağlık ocağı, poliklinik, ağız ve diş sağlığı merkezi vb. inşaat ihalesi, yapımı, bakım onarımı), *tarım işleri* (tohumluk temini) konusunda bir odaklanma olduğu görülmektedir. Bunlara ek olarak Menderes havzasının kirlilik sorununun artışı durdurmaya ilişkin yapılan bir

araştırma ve alınan temenni kararları Cumhurbaşkanlığı, Başbakanlık, TBMM, İçişleri ve Çevre ve Orman Bakanlıkları ve havzadaki diğer illerin valiliklerine gönderilerek sorunun giderilmesi için adım atılmıştır.

5302 Sayılı Yasanın¹⁷ 6. maddesinde İl Özel İdaresi'nin görev ve sorumluluklar şöyle belirlenmiştir:

- "a) Gençlik ve spor, sağlık, tarım, sanayi ve ticaret; Belediye sınırları il sınırı olan Büyükşehir Belediyeleri hariç ilin çevre düzeni plânı, bayındırlık ve iskân, toprağın korunması, erozyonun önlenmesi, kültür, sanat, turizm, sosyal hizmet ve yardımlar, yoksullara mikro kredi verilmesi, çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları; ilk ve orta öğretim kurumlarının arsa temini, binalarının yapım, bakım ve onarımı ile diğer ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin hizmetleri il sınırları içinde,
- b) İmar, yol, su, kanalizasyon, katı atık, çevre, acil yardım ve kurtarma; orman köylerinin desteklenmesi, ağaçlandırma, park ve bahçe tesisine ilişkin hizmetleri belediye sınırları dışında" yapmak.

2005 yılında 5302 Sayılı Yasa çıkarıldıktan sonra alınan kamu hizmeti niteliğindeki kararlar yasada tanımlanan görevlerle karşılaştırmalı olarak sınıflandırıldığında en çok göze çarpanlar *imar işleri* (il çevre düzeni, ifraz, tevhid, yola terk, mevzi imar planı, uygulama imar planı, yerleşik alan tespiti, imar planı onaması vb), *ilk ve ortaöğretim kurumlarının yatırımları* (2004'te belirtilen harcamalara ek olarak yakacak yardımı, özüllü ilköğretim okulu yapımı için ödenek ayrılması), *sağlık harcamaları*, alınan bağışlar yoluyla okullara ve sağlık kurumlarına az sayıda olmakla birlikte araç tahsisi, yol yapımı ve bakım onarımı (asfalt, stabilize, tesviye, ham yol, köprü, bölünmüş yol, vb) olmaktadır. Bunlara ek olarak, 5302 Sayılı Yasanın 6. maddesinde geçen "emniyet hizmetlerinin gerektirdiği teçhizat alımıyla ilgili harcamalar" kapsamında da bazı kararlar alınmıştır. Bunlar ise; 2008 yılında Aydın ve Didim'de MOBESE kuruluş işlemleri ve Toplum Destekli Polislik Birimi için malzeme alımında kullanılmak

¹⁵ Babür Aslantaş, Aydın İl Özel İdaresi Encümen Müdürü ile yapılan görüşme, 03.07.2009

¹⁶ İl Genel Meclisi Kararlarına ilişkin bilgilerin tamamı, Aydın İl Özel İdaresi arşivinden ve www.aydinozelidaresi.gov.tr adresinden alınmıştır.

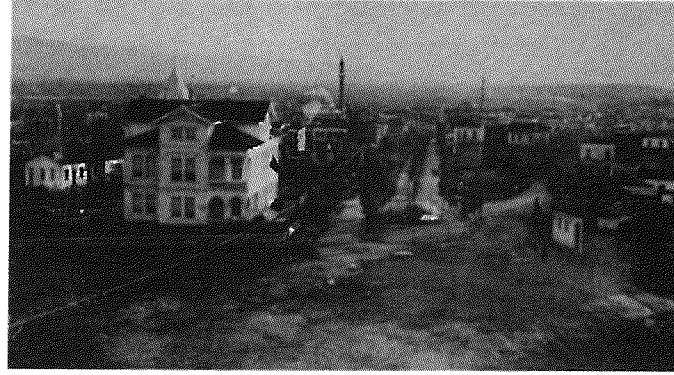
¹⁷ 5302 Sayılı İl Özel İdaresi Yasası, 2005.

üzere İl Emniyet Müdürlüğü'ne, güvenlik kamera sistemi alımı ve malzeme alımı için İl Jandarma Komutanlığı'na ve jeneratör ve malzeme alımı için Aydın Kriz Merkezi'ne parasal yardım yapılması kararlarıdır.

İl genel meclisi'nde üzerinde durulan bir diğer konu ise, özel idarelerin görevleri arasında tanımlanan yoksullara mikro kredi verilmesi konusudur. Bu çerçevede yoksul kadınlara sermaye amaçlı mikro kredi uygulamasına başlanması kararı alınmıştır. İl Genel Meclisi Başkanı İsmail Hakkı Eser, konuya ilişkin yaptığı açıklamada Aydın İl Özel İdaresi'nin Mikro Kredi Projesine 75.000. YTL yardımda bulunacağını söylemiştir.¹⁸ 2008 yılında yapılan bu açıklama sonrasında 2008 yılında 75.000. TL ödenmiş, 2009 yılı içinde ise 200.000 TL'lik bir protokol imzalanmış ve bu miktarın 100.000. TL'lik kısmı Türkiye Grameen Mikrokredi Programı Aydın Şubesine verilmiştir.¹⁹

2005-2009 yıllarında yukarıda belirtilen kararlar dışında gerek önergeler yoluyla, gerekse gündemde yer alması nedeniyle üzerinde durulan ve uygulanmasına yönelik komisyon araştırmaları ve hazırlanan rapor sonucu karar alınan diğer konular şöyle sıralanabilir:

- Dört ilçe ve bağlı köylerde farklı zamanlarda meydana gelen sel ve afetlerden ötürü tarımsal zarara uğramaları ile ilgili araştırma yapılarak gerekli hasar tespitinin yapılması ve yardımın kararlaştırılması,
- Evsel nitelikli katı atık bertarafı hizmetini Aydın, bazı ilçe ve belde belediyelerinin maddi ve teknik yetersizlik nedeniyle tek başlarına yürütemediklerinden "Aydın İli Çevre Hizmetleri Birliği"nin kurulması,
- Mera niteliğini kaybetmiş arazilerin köylüler tarafından kötü kullanılması ve vatandaşların mağdur olması nedeniyle konunun araştırılarak TBMM'ye iletilmesi temenni kararının alınması,
- Çine'de baraj yapımında yer altına sıkılan çimentonun ova köylerinin içme sularını kirletmesinin önlenmesi,

- Zeytin ve zeytinyağının geleceği, sorunları konusunda araştırma yapılması,
- Deri şirketlerinin yarattığı çevre kirliliğinin önlenmesine yönelik yapılması gerekenler,
- Aydın'daki sokak çocuğu envanterinin çıkarılması, sorunları ve alınan önlemler konusunda rapor hazırlanması,
- Kırsal yerleşim birimlerinin su ihtiyacını karşılamak üzere bazı ilçelerde gölet yapılmasına ilişkin alınan kararın yatırım programına alınması,
- Kestane üretiminin orman ürünü olmaktan çıkarılıp tarım ürünü kapsamına alınması,
- Büyük Menderes havzasının susuzluk nedeniyle afet bölgesi ilan edilip vatandaş zararının tazmin edilmesi ile ilgili tavsiye kararı olarak Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı'na gönderilmesi,
- Damlama sulama sisteminin elektrik ihtiyacı için projelendirme yapılmasına yönelik tavsiye kararı alınarak DSİ Genel Müdürlüğü ve Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına gönderilmesi,
- Menderes nehrinin kirlenmesine neden olan tekstil atölyeleri, zeytinyağı fabrikaları atıklarına çözüm bulunmasına ilişkin bir rapor hazırlanarak ilgili bakanlıklara (tarım ve köy işleri, enerji ve tabii kaynaklar), tarım il müdürlüğü ve TBMM'ye gönderilmesi,
- Kuraklık nedeniyle Menderes nehrinden yeterince sulama yapılamayacağı için Denizli ile birlikte "Ürün Ekim Planlaması"na ait işbirliği yapılması,

¹⁸ "8 Bin Kadına 10.6 Milyon YTL Mikro Kredi Verildi" <http://www.haberx.com/>, (Erişim tarihi: 10.07.2009).

¹⁹ 19 Temmuz 2008 tarihinde açılan Aydın Şubesi bir yıllık süre içerisinde toplam 570 kadına 442.900. TL'lik mikro kredi kullandırmıştır. Bu paranın 175.000.TL'lik kısmı Aydın İl Özel İdare, geri kalan 267.900. TL'lik kısmı ise Türkiye İsrافی Önleme Vakfı tarafından karşılanmıştır. Ramazan Yılmaz, Türkiye Grameen Mikrokredi Programı Aydın Şubesi Müdürü ile yapılan görüşme, 22.07.2009; Kübra Ozan, Türkiye Grameen Mikrokredi Programı Aydın Şubesi Merkez Müdürü ile yapılan görüşme, 22.07.2009.

- Kentteki hava kirliliğinin yüksek olmasının önüne geçilmesi için rapor hazırlanarak İl Çevre Müdürlüğüne sunulması,
- Kömür işletmeciliğinde ortaya çıkan atıklar dere yataklarına bırakıldıkları için sebzeçiliği olumsuz etkilemesi nedeniyle bir araştırma yapılması ve hazırlanan raporun ilgili müdürlüğe sunulması,
- Köylerin ciddi miktarda olan elektrik borcunun nedeni olarak sondaj kuyularından su almak için harcadıkları elektrik enerjisi gösterilmektedir. Bu maliyeti azaltmak için AB Uyum ve AR-GE Komisyonu tarafından alternatif enerji kaynaklarına yönelik bir araştırma yapılması,
- Hayvan hastalıklarının artış nedeninin araştırılması.

Aydın İl Özel İdaresi tarafından geçmişte ücretsiz yapılırken günümüzde ücretlendirilen hizmetlerin su ve toprak tahlil hizmetleri ve ruhsatlandırma işlemleri olduğu il genel meclisi kararlarından anlaşılmaktadır. Bu hizmetlerden DSİ, Üniversite ve Tarım İl Müdürlüğü tarafından ücretli olarak yapılan su ve toprak tahlili işleminin İl Özel İdaresi tarafından ücretsiz yapıldığından taleplerin karşılanamayacak kadar çok artması nedeniyle para karşılığı yapılma yolunun seçildiği ifade edilmektedir. Ancak bu hizmetin verildiği binanın başka amaçla kullanıma tahsis edilmesi nedeniyle artık hizmet verilmediği belirtilmiştir.

Ruhsat verme, yenileme işlemlerinden ise “mahalli idarelere gerekli mali kaynak sağlayacak yasal düzenlemenin henüz gerçekleşmemiş olması”,²⁰ yani İl Özel İdareleri ve Belediye Gelirleri Yasasının çıkmaması nedeniyle artık bedel alınmadığı belirtilmiştir.²¹

Valilik ve il genel meclisi arasında alınan kararlar bağlamında önemli bir uyuşmazlık göze çarpmamaktadır. Az sayıda olmakla birlikte alınan kimi kararlar valilik tarafından yeniden değerlendirilmek üzere geri gönderilmekte, il genel meclisi kararı tekrar gözden geçirmektedir. Günümüz itibarıyla dava aşamasında olan sadece bir karar vardır. Ancak bu karar da kamu hizmeti bağlamında ele alınacak bir içeriğe sahip olmadığından bu çalışma kapsamında incelenmemiştir.

5302 Döneminde Yapılan Çalışmalar

Yasa değişikliği sonrasına ait faaliyet raporları²² incelendiğinde bütçedeki en önemli kalemlerin genel kamu hizmetleri, ekonomik işler ve hizmetler ve eğitim hizmetleri ödenekleri olduğu görülmektedir. Bunlara ek olarak 2006 ve 2008’de dinlenme, kültür ve din hizmetleri, ayrıca 2008’de sağlık hizmetlerinde bir artış olduğu gözlenmektedir. Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar ise en önemli gelir kalemi olarak göze çarpmaktadır. Örneğin, önceki yıllarla benzer olarak 2008 gelirlerine bakıldığında 30.088.009.72. TL’lik toplam gelirin 22.954.586.96 TL’si (% 76) Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar olarak gelir tablolarında belirtilmiştir. Yine faaliyet raporlarında dikkati çeken bir diğer konu ise bütçede yer alan ödeneğin tamamının harcanmayarak bir kısmının sonraki yıla devredildiğidir. Örneğin, 2006’dan 2007’ye 22.341.504,41.-TL, 2007’den 2008’e 21.517.715,72.-TL, ödeneğin devredildiği görülmektedir.

Faaliyet raporlarında yer alan hizmetlerden rutin olarak yapılan eğitim, sağlık, bayındırlık, kültür ve spor faaliyetleri dışındakiler şöyle sıralanabilir: Tarım amaçlı analiz laboratuvarı kurulma projesi, hastalıklar ve zararlılarla mücadele için erken tahmin uyarı istasyonu projesi, biyolojik mücadelede faydalı böcek üretimi projesi, hayvan hastalıkları ve zarar-

²⁰ Aydın İl Özel İdaresi 2006-2010 Stratejik Planı, www.aydinozelidare.gov.tr, 2006, s: 19. (Erişim tarihi: 01.08.2009).

²¹ Babür Aslantaş, Aydın İl Özel İdaresi Encümen Müdürü ile yapılan görüşme, 03.07.2009.

²² Yıllık Faaliyet Raporlarına ilişkin bilgiler, Aydın İl Özel İdaresi arşivinden ve www.aydinozelidare.gov.tr adresinden alınmıştır.

hırlarla mücadele, kullanılmış zirai ilaç ambalajlarının toplatılması, aşılı fide ile domates yetiştiriciliği projesi, örnek meyve bahçesi projesi, köylülere, kestane, fıstıkçanı ve ceviz fidanları dağıtımı (toplam 109.700 fidan), köylere yatırım ve tarımsal faaliyet amaçlı yardımlar, seralarda Bambus arısı kullanımını yaygınlaştırılması projesi, kiraz sineği tuzağı alımı (4000 adet alınmıştır), gıda kontrol ölçüm cihazı alımı (16 adet alınmıştır), süt soğutma tankı alımı için Köylere Hizmet Götürme Birliklerine para aktarımı.

Bu çalışmaların yanı sıra, hedefler arasında yer almakla birlikte bir takım projelerin de gerçekleşmediği göze çarpmaktadır. Örneğin, incir ileklemeğinde file torba kullanımının yaygınlaştırılması projesi, yem kırma makinesi alımı, mikserli yem değirmeni alımı, portatif dijital hububat rutubet ölçüm cihazı alımı, anıza ekim makinesi, zeytin hasat makinesi alımı gibi hedefler çeşitli gerekçelerle yerine getirilmemiştir.

Aydın İl Özel İdaresi yapılanmasında dikkat çeken önemli bir konu mevcut mali ve beşeri kaynaklara dayalı olarak hizmet verilmesine gösterilen özen olmaktadır. İlgili yasanın iç ve dış borçlanma konusunda verdiği hareket serbestisi kullanılmadan olabildiğince öz kaynaklar ile işler yürütülmeye çalışılmaktadır. Hatta mevcut mali kaynakların bile çoğu kez kullanılmadığı yukarıda belirtildiği gibi faaliyet raporları incelendiğinde ortaya çıkmaktadır. Örneğin, AR-GE birimi tarafından yürütülen alternatif enerji kaynaklarına yönelik projeden çıkan sonuç, maliyeti yüksek bulunduğu için uygulanmamış, sadece üretilen bir proje olarak kalmıştır. Kurum dışından sağlanacak mali kaynakların projeler yoluyla edinilmesine çalışılmaktadır. Ancak bu çerçevede yapılmak istenen işlere yönelik nitelikli personel bulunmaması bu konuda adımlar atılmasını engeller bir görünüm sergilemektedir.

İl özel idarelerinin diğer kamu kurum ve kuruluşları ve üniversite birimleri ile ortak çalışmalar yürütülebilmesi, kamu hizmetinin verimli ve etkili sunulması bakımından yararlı ve önemlidir. Bu çerçevede Aydın iline bakıldığında, 2008 faaliyet raporlarında

yer alan iki çalışma Adnan Menderes Üniversitesi ile birlikte yürütülen Karya Koyunu Damızlık Sürüsünü Geliştirme Projesi ve Saanen Süt Keçisi Projesi'dir. Ancak, her iki proje için de 10.000'er TL ayrıldığı halde projeler yaşama geçirilememiştir.²³

Sonuç

İl özel idarelerinin kamu hizmetine dönük faaliyetleri Aydın ili ölçeğinde değerlendirildiğinde göze çarpan konular şu biçimde sınıflandırılabilir:

1- Gerek il genel meclisi kararları, gerekse faaliyet raporları ve uygulamalar incelendiğinde Aydın İl Özel İdaresi'nin eldeki kaynaklarla kamu hizmeti vermeye, yasal görevini yapmaya özen gösterdiği görülmektedir. Aydın İl Özel İdaresinin stratejik planında ve faaliyet raporlarında yeni kamu işletmeciliğine geçişe yönelik hedefler bulunmakla birlikte, uygulamada daha çok klasik kamu yönetimi anlayışının hakim olduğu söylenebilir.

Stratejik Planda ilin zayıf yönleri tanımlanmış;²⁴ sanayi ile işbirliği, AB proje uygulamaları, mikro kredi verilmesi vb. hedefler konulmuştur. Ancak plan süresinin sonuna yaklaşıldığı halde bu hedeflerden sanayi ile işbirliğine ilişkin henüz alınmış bir karar veya atılmış adım bulunmamaktadır. AB ile ilgili proje üretilmemiştir. Mikro Kredi Projesi ise son bir yıldır uygulanmakta olup tipik bir yönetim örneğidir. Stratejik Plan'da yönetim bağlamında tarım, sanayi, altyapı, vb. her konuda işlerin kamu, sermaye, sivil toplum örgütleri işbirliği ile yapılmasının çok önemli olduğunun altı çizilmekle birlikte, mikro kredi projesi dışında etkili bir yapılanma bulunmamaktadır.

2- Aydın İl Özel İdaresi'nin elindeki kaynakların kullanılmasında tedbirli/tasarruflu bir eğilim içinde olması olumlu bir özellik olmakla birlikte, ilde yapılması gereken yatırımları ve dolayısıyla kalkınma adına daha çok inisiyatif alınabilmesini engelliyor görünüm çizmektedir. Bu durum il özel idaresinin varoluş amacı ile çelişkilidir. Bu noktada dikkat edilen ve eleştirilen konu ise çoğunlukla yapılan harcamalar değil, yapılması

²³ Aydın İl Özel İdaresi 2008 Faaliyet Raporu, www.aydinozelidare.gov.tr, 2009, (Erişim tarihi: 01.07.2009).

²⁴ Stratejik Planda, temel zayıf yönler şu başlıklar altında toplanmaktadır: Altyapı sorunları, Jeotermal-Rüzgar-Güneş enerjisi gibi yenilenebilir enerji kaynaklarının yatırımının olmaması, ilin sanayileşmede geç kalmış olması, üniversite-üretici-sanayici işbirliğinin olmaması, tarıma dayalı sanayinin geliştirilmemesi, hayvancılığın ihmal edilmesi, AR-GE eksikliği, evsel ve sanayi atıkları nedeniyle çevre kirliliği, vb.

gerektiği halde yapılmayan harcamalar ve bunun nedenleridir. Örneğin, Aydın ili ve çevresinin yüksek sıcaklık değerine sahip jeotermal enerji kaynağı olduğu bilinmesine ve stratejik planda bu alanda yatırım yapılması gerekliliğinin belirtilmesine karşın bu kaynağın kullanılmasına yönelik günümüze kadar etkili bir çalışma yapılmamıştır. Konu valilik makamınca 2009 yılının haziran ayında yeniden gündeme getirilmiş ve “Aydın Jeotermal Projesi”nin uygulamaya geçirilmesine yönelik çalışma başlatılmıştır.²⁵

- 3- Yasada il özel idarelerinin sosyal hizmet ve yardım görevi bulunmakla birlikte Aydın İl Özel İdaresi, bu konunun başka kurumların görev alanına girdiği gerekçesiyle çekingen bir tutum sergilemektedir.²⁶
- 4- Aydın İl Özel İdaresi personelinin kurumun ihtiyaçlarını ve yapılması düşünülen araştırma ve projelerin planlanması ve uygulanmasını yapacak nitelikte olmaması bir sorun olarak algılanmaktadır. Örneğin, AB projeleri geliştirmek gibi bir hedef olmakla birlikte, personel niteliğinin uygun olmamasının bu konuda cesaret kırıcı olduğu belirtilmektedir. Ancak, kuruluş aşamasından itibaren bilinen nitelikli personel sorununun bu süreç içerisinde giderilmemesi düşündürücüdür. Nitelikli personel teminindeki güçlüğü nereden sorgulanmalıdır. AB kaynaklarından yararlanmak için proje üretmemesi sorunundan çok daha önemli olan, nitelikli kamu hizmetinin sunumu açısından yeterli sayıda ve özellikte personel istihdam edilmesi gereğidir.
- 5- Aydın İl Genel Meclisi kararlarına, faaliyet raporlarına ve uygulamalarına bakıldığında merkezi yönetim ile kurum arasında dikkat çeken bir uyumsuzluk olmadığı söylenebilir.
- 6- Aydın İl Özel İdaresi örneğinde görüldüğü üzere merkezi idareye halen önemli görevler düşmektedir. Özel idarenin aldığı kararlardan belli kamu hizmetlerine yoğunlaşıldığı anlaşılmaktadır. Bu yaklaşımla öncü değil takipçi bir rol üstlendiği görülmektedir.

Kaynakça

- Aslantaş, Babür, Aydın İl Özel İdaresi Encümen müdürü ile yapılan görüşme, 03.07.2009.
- Ataay, Faruk, *Kamu Reformu İncelemeleri*, ATO, Ankara, 2005.
- “Aydın ili”, <http://www.aydin.gov.tr/index.php?id=3>, (Erişim tarihi: 05.07.2009).
- Aydın İl Özel İdaresi 2004 Yılı Faaliyet Raporu, 2005.
- Aydın İl Özel İdaresi 2005 Yılı Faaliyet Raporu, 2006.
- Aydın İl Özel İdaresi 2006-2010 Stratejik Planı, www.aydinozelidareleri.gov.tr/tr/Stratejik%20PLAN%202006-2010.doc, (Erişim tarihi: 01.08.2009).
- Aydın İl Özel İdaresi 2006 Yılı Faaliyet Raporu, www.aydinozelidareleri.gov.tr/tr/Frapor/AYDIN%20İL%20ÖZEL%20İDARESİ%202006%20YILI%20FAALİYET%20RAPORU.Doc, (Erişim tarihi: 01.07.2009).
- Aydın İl Özel İdaresi 2007 Yılı Faaliyet Raporu, www.aydinozelidareleri.gov.tr/tr/Frapor/2007%20faaliyet%20raporu.Doc, (Erişim tarihi: 01.07.2009).
- Aydın İl Özel İdaresi 2008 Yılı Faaliyet Raporu, 2009, www.aydinozelidareleri.gov.tr/tr/Frapor/2008_FAALİYET_RAPORU.doc, (Erişim tarihi: 01.07.2009).
- Aydın Valiliği İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü, 09/06/2009 tarih ve 2009/1 Sayılı Genelgesi.
- İl Özel İdareleri Yasası Genel Gerekeçe, 2004.
- “İl Özel İdaresi’nden Afet Desteği”, <http://mucadele.com.tr>, (Erişim tarihi: 25.06.2009).
- Ozan, Kübra, Türkiye Grameen Mikrokredi Programı Aydın Şubesi Merkez Müdürü ile yapılan görüşme, 22.07.2009.
- Ulusoy, Ali, “Kamu Hizmeti Anlayışında Yeni Yönelimler: Avrupa Yapılanmasının Kamu Hizmeti Teorisine Etkileri”, (Der.) İlhan Özay, *Günışığında Yönetim* içinde, 2002, s:287-311.
- Yılmaz, Ramazan, Türkiye Grameen Mikrokredi Programı Aydın Şubesi Müdürü ile yapılan görüşme, 22.07.2009.
- 5302 Sayılı İl Özel İdaresi Yasası, 2005.
- “8 Bin Kadına 10.6 Milyon YTL Mikro Kredi Verildi”, <http://www.haberx.com/Haberler/Subat-2008/8-BIN-KADINA-06-MILYON-YTL-MIKRO-KREDI-VERILDI-399873.aspx>, (Erişim tarihi: 10.07.2009).
- www.aydinozelidareleri.gov.tr
- www.aydinozelidareleri.gov.tr/tutanak.asp
- www.aydin.gov.tr
- www.tgmp.net

²⁵ Aydın Valiliği İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü, 09/06/2009 tarih ve 2009/1 Sayılı Genelgesi.

²⁶ Yangın sonucu evi önemli derecede zarar gören ve mağdur duruma düşen vatandaşlara il özel idaresine başvuru yapılması halinde maddi yardımda bulunulacağı il genel meclisi başkanı tarafından açıklandığı halde il genel meclisi bu yönde yapılan yardım başvurularını Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'nın alanına girdiği gerekçesiyle reddetmiştir. “İl Özel İdaresi’nden Afet Desteği”, 2009. <http://mucadele.com.tr> (Erişim tarihi: 25.06.2009); www.aydinozelidareleri.gov.tr.

TÜRKİYE'DEKİ İL ÖZEL İDARELERİ WEB SİTELERİNİN İŞLEVSELLİĞİ

Yrd. Doç. Dr. Uysal KERMAN
Yrd. Doç. Dr. Mehmet AKTEL
Yrd. Doç. Dr. Yakup ALTAN
Oğuzhan ÖZALTIN
Yasemin SARAÇBAŞI
Hatice AKDOĞAN
Canan ÇAKIR

Çalışma, ülkemizdeki il özel idarelerinin web sitelerinin işlevselliğini değerlendirerek, e-devlet uygulamalarında geldikleri düzeyi ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmada, içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu kapsamda, on dört ana ölçüt belirlenerek göstergeler oluşturulmuş ve bunlar yeterlilik göstergesi olarak adlandırılmıştır. Araştırma ile il özel idareleri web sitelerinin yeterlilik göstergelerini ne oranda karşıladığı tespit edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, il özel idareleri web sitelerinin işlevsellik açısından istenilen düzeyde olmadığı görülmüştür.

Giriş

20. yüzyılda yaşanan gelişmeler devlette dönüşüm¹ yaşanmasına neden olmuştur. Bu süreçte devletin rolü yeniden tanımlanmıştır. Devletteki bu dönüşüm yalnızca merkezi yönetimle sınırlı kalmamış, yerel yönetimleri de içine almıştır.²

Yerel yönetimler yeni dönemde, farklı rol ve işlevler üstlenmiş³ merkezi yönetim-yerel yönetim dengesi, yerel yönetimler lehine yeniden kurgulanmıştır.⁴ Yerel yönetimlerin güçlendirilmesi beraberinde kaynak aktarım sürecini hızlandırmış ve aynı zamanda bu kurumları öne çıkarmıştır.

Yerel yönetimlerin güçlendirilmesi süreci ülkemizde yasal düzenlemelerle ilerlemiştir. Bunlardan birisi de 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'dur. Yasa ile il özel idare-

lerinin görevlerinde, organlarının oluşum biçiminde, örgütsel ve personel yapısında, maliyesinde önemli değişiklikler getirilmiştir.

Gerek il sınırları içinde gerekse belediye sınırları dışında birçok görev ve sorumluluklar yüklenen il özel idareleri, aynı zamanda dönemin anlayışını yansıtan hızlı, etkin, verimli, kaliteli, düşük maliyetli, hizmet sunumu gerekliliği ile karşı karşıya kalmıştır. Bu gereklilik il özel idarelerini bilişim teknolojilerinden yararlanmaya itmiştir.

Araştırmanın Amacı, Kapsamı ve Metodu

Araştırma, ülkemizdeki il özel idarelerinin web sitelerinin işlevselliğini değerlendirerek, il özel idarelerindeki e-devlet

¹ Devlette yaşanan dönüşümle ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Birgül Ayman Güler, *Devlette Reform Yazıları*, Paragraf Yayınevi, Ankara 2005.

² Bkz. Uysal Kerman, Yakup Altan ve Mehmet Akte, "Dönüşen Devlette Yerelleşme Politikaları: Kalkınma Planları Üzerinden Bir Analiz", *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 41, Sayı 3, Eylül 2008, s. 125-152.

³ Ayda Eraydın, "Küreselleşme-Yerelleşme ve İşlevleri Farklılaşan Kentler", *Prof. Dr. Cevat Geray'a Armağan*, Mülkiyeliler Birliği Yayınları: 25, Afşaroğlu Matbaası, Ankara 2001, s. 363.

⁴ Şenay Gökbayrak, *Belediyeler, Özelleştirme ve Çalışma İlişkileri*, Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları, Tezler Dizisi: 12, Yayınlar: 28, Ankara 2003, s.80.

uygulamalarının geldiği düzeyi ortaya koymayı amaçlamıştır. İl özel idarelerinin web siteleri, belirlenen ölçütler⁵ (bkz. EK 1) üzerinden değerlendirilerek yeterlilik analizi yapılmıştır.

Araştırma, ülkemizdeki 81 il özel idaresinin web siteleri üzerinden yürütülmüştür. Web sitelerine ait veriler, 15 Haziran 2009-15 Temmuz 2009 tarihleri arasında elde edilmiştir.

Web sayfalarından 10'una ulaşamamıştır. Verilerin toplandığı dönemde, Tokat il özel idaresinin web sayfası bakım aşamasında olduğu; Ardahan, Batman,

Bingöl, Düzce, Mardin, Rize, Siirt, Şırnak il özel idarelerinin ise kendi web sayfalarının olmadığı tespit edilmiştir. Bitlis İl Özel İdaresi'nin web sayfasına ise güvenlik sorunundan dolayı ulaşamamıştır. Belirtilen sebeplerle araştırma verileri, 71 il özel idaresi web sayfasından elde edilmiştir.

On dört ana ölçüt ve bunlara bağlı alt ölçütler üzerinden yapılan içerik analizlerinin anlamlı bilgileri dönüştürülebilmesi için, her bir ana ölçüt açısından göstergeler oluşturulmuş ve bunlara *yeterlilik göstergesi* adı verilmiştir.

$$\text{N Numaralı Ana Ölçüt İçin Yeterlilik Göstergesi} = \frac{\text{N Numaralı Ana Ölçütün Olumlu Alt Ölçütlerinin Toplamı}}{(\text{N Numaralı Ana Ölçütün Alt Ölçütlerinin Sayısı} \times \text{Toplam İl Özel İdaresi Sayısı})}$$

Yeterlilik göstergesi, her bir ana ölçüt için, ülkemizdeki il özel idareleri web sitelerinin ilgili ana ölçütü ne oranda karşıladığını göstermektedir. Yeterlilik göstergelerini anlaşılabilir bir düzeyde yorumlayabilmek için, yüzdelik dilimler üzerinde dörtlü bir ölçek kullanılmıştır. Buna göre, her bir ana ölçüt düzeyinde, yeterlilik göstergesi oransal olarak 0-%24 aralığı "oldukça yetersiz", %25-%49 aralığı "yetersiz", %50-% 74 aralığı "yeterli" ve %75-%100 aralığı ise "oldukça yeterli" şeklinde değerlendirilmiştir.

3. Araştırma Bulgularının Analizi

Araştırma bulgularının analizi, *siteye google arama motoru üzerinden erişim; sitenin güncellenme sıklığı; sitenin çekiciliği; site kullanıcılarını yönlendirebilme; sitenin ilde yaşayanlara yönelik sunduğu hizmetler; şeffaflık; plan ve projeler; il özel idaresi*

ile ilgili genel bilgiler; yerel girişimcilik-sivil toplum bağı; Pasif PSA2C; Pasif C2PSA; Gerçek Zamanlı PSA2C; Gerçek Zamanlı C2PSA; görev ve sorumluluklar ölçütleri üzerinden yapılmıştır.

3. 1. Siteye Google Üzerinden Erişim

Çalışmada, google arama motoruna anahtar kavram olarak bilgi edinilmek istenen il özel idaresinin adı yazılarak (Örneğin, Isparta İl Özel İdaresi), ilgili web sitesine açık ve kolay biçimde ulaşıp/ulaşılamadığı araştırılmıştır. İl özel idare alan adlarının tamamı açık ve kolay biçimde bulunmuş, bunlardan yalnızca 71'i açılabilmiştir.

3. 2. Sitenin Güncellenme Sıklığı

Sitelerin güncellenme sıklığının ölçülmesi amacıyla yapılan inceleme sonucuna göre, 71 web sitesinin % 10'unun günlük olarak güncellendiği, % 90'ının ise güncellenmediği tespit edilmiştir.

⁵ Ölçütler geliştirilirken şu kaynaklardan yararlanılmıştır: Darrell M. West, "Global E-Government, 2004", <http://www.insidepolitics.org/egovtdat.html> (20.05.2009); Darrell M. West, "Urban E-Government, 2004", <http://www.insidepolitics.org/egovtdat.html> (15.02.2009); Christopher G. Reddick, "A two-stage Model of e-government Growth: Theories and Empirical Evidence for U.S. Cities", *Government Information Quarterly*, Vol. 21, 2004, pp. 51-64; Prodromos Yannas and Georgios Lappas, "Evaluating Local E-Government: An Analysis of Greek Prefecture Websites", 2007, <http://ieeexplore.ieee.org> (10.01.2009); Türksel Kaya Bengşir, "Web'deki Belediyelerimiz: Ankara Büyükşehir Belediyesi", *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, Cilt 9, Sayı 2, Nisan 2000, s.76-90; Türksel Kaya Bengşir, "Web'deki Belediyelerimiz: İstanbul Büyükşehir Belediyesi", *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, Cilt 9, Sayı 3, Temmuz 2000, s.108-122; Türksel Kaya Bengşir, "Web'deki Belediyelerimiz: Bursa Büyükşehir Belediyesi", *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, Cilt 9, Sayı 4, Ekim 2000, s. 106-118; Türksel Kaya Bengşir, "Web'deki Belediyelerimiz: Antalya Büyükşehir Belediyesi", *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, Cilt 10, Sayı 1, Ocak 2001, s. 62-72; Türksel Kaya Bengşir, "Web'deki Belediyelerimiz: İzmir Büyükşehir Belediyesi", *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, Cilt 10, Sayı 2, Nisan 2001, s. 113-131; Türksel Kaya Bengşir, "Web'deki Belediyelerimiz: Kayseri Büyükşehir Belediyesi", *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, Cilt 10, Sayı 3, Temmuz 2001, s. 114-126; Türksel Kaya Bengşir, "Web'deki Belediyelerimiz: Konya Büyükşehir Belediyesi", *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, Cilt 10, Sayı 4, Ekim 2001, s. 80-95; Türksel Kaya Bengşir, "Web'deki Belediyelerimiz: Eskişehir Büyükşehir Belediyesi", *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, Cilt 11, Sayı 1, Ekim 2002, s. 107-124; M. Zihni Tunca, ve Oğuzhan Özalın, "E-Business Practices of Top 500 Turkish Manufacturing Enterprises: An Analysis of the Web Quality", *Current Issues in E-Business Research*, Van der Wiele, T., van Iwaarden, J., Williams, R. Ve Dale, B. (Ed.), eBRN, Amsterdam 2005, pp. 101-108.

3.3. Sitenin Çekiciliği

Web sitelerinin çekiciliği on bir alt ölçüte göre değerlendirilmiştir. Web sitelerinin %3'ünde ana sayfaya girmeden önce dinamik medya⁶ görüntülenmekte, %97'sinde ise görüntülenmemektedir; %13'ünde video dosyası varken, %87'sinde yoktur; %1'inde konuşma dosyası varken, %99'unda yer almamaktadır; %3'ünde fon müziği işitilirken, %97'sinde işitilmemektedir; %47'sinde animasyonlu metin yer alırken, %53'ünde yer almamaktadır; %20'sinde animasyonlu grafik görülürken, %80'inde görülmemektedir; %89'u fotoğraf içerirken %11'i içermemektedir; %47'sinde küçük resimler (clipart) yer alırken, %53'ünde yer almamaktadır; %79'u pankart (banner) içerirken, %21'i içermemektedir; %99'unda rahatsız edici tanıtımlardan (Pop-Up) kaçınılmışken, %1'inde ise kullanıcıyı rahatsız edici tanıtımlara yer verilmiştir; %92'sinde ana sayfada en fazla üç renk kullanılmasına dikkat edilmiş, %8'inde ise daha fazla sayıda renk kullanılmıştır.

Web Sitelerinin Çekicilik Göstergesi =

$$\frac{2+9+1+2+33+14+63+33+56+70+65}{11 \times 71} = \frac{348}{781} = 0,45$$

İl özel idareleri web siteleri %45'lik oranla çekicilik açısından *yetersiz* düzeydedir.

3.4. Site Kullanıcısını Yönlendirebilme (Navigation)

Web sitelerinin site kullanıcılarını yönlendirebilme işlevi beş alt ölçüte göre değerlendirilmiştir. Sitelerin %11'inde site haritası varken, %89'unda yoktur; %96'sında ana sayfaya dönüş seçeneği yer alırken; %4'ünde yer almamakta ana sayfaya dönebilmek için internet tarayıcısı (web browser) kullanılmaktadır; %89'unda site menüsündeki alt içeriklerin (Hyperlink) kullanımı işlevselken, %11'inde ise işlevselliğini yitirmiştir; %7'sinde ana sayfa tek sayfada görüntülenebilirken, %93'ünde ana sayfa birden çok sayfada görüntülenmektedir; %34'ünde site içi arama özelliği bulunurken, %66'sında bulunmamaktadır.

Web Sitelerinin Çekicilik Göstergesi =

$$\frac{8+68+63+5+24}{5 \times 71} = \frac{168}{3550} = 0,47$$

İl özel idare web sitelerinin yönlendirebilme (Navigation) göstergesi, %47'lik oranla *yetersiz* düzeydedir.

3.5. İl'de Yaşayanlara Yönelik Hizmetler

İl özel idare web sitelerinin İl'de yaşayanlara yönelik sunduğu hizmetler on iki alt ölçüte göre değerlendirilmiştir. Buna göre sitelerin, %51'inde resmi formlara erişilebilirken, %49'unda erişilememektedir; %3'ünde iş ilanları yer alırken, %97'sinde yer almamaktadır; %79'unda il özel idareleri görev dağılım şeması verilmişken, %21'inde verilmemiştir; %27'sinde görev dağılım şemasında yönetici isimleri yer alırken, %73'ünde yer almamaktadır; %54'ünde çalışanların iletişim bilgileri verilmişken, %46'sında verilmemiştir; %37'sinde resmi işlemler kılavuzu sunulurken, %63'ünde sunulmamıştır; %31'inde görüş öneri formu varken, %69'unda yoktur; %49'unda il özel idareleri ile ilgili istatistik bilgileri yer alırken, %51'inde yer almamaktadır; %97'sinde duyurular varken, %3'ünde yoktur; %78'inde duyurular arşivi bulunurken, %22'sinde bulunmamaktadır; %6'sında evrak takip sistemi varken, %94'ünde yoktur; %45'inde ilçe özel idarelerine köprüler verilmişken, %55'inde verilmemiştir.

İlde Yaşa.Yön. Hizm. Yeter. Göş.=

$$\frac{36-2-56-19+38+26+22+35+69+55+4+32}{12 \times 71} = \frac{354}{852} = 0,46$$

Sitelerin İl'de yaşayanlara yönelik sunduğu hizmetlerin yeterlilik göstergesi %46'lık oranla *yetersiz* düzeydedir.

3.6. Şeffaflık

Ülkemizdeki il özel idare web sitelerinin şeffaflık göstergesi beş alt ölçüte göre değerlendirilmiştir. Sitelerin, %36'sında il genel meclisi toplantısının kararlarına ulaşılırken, %64'ünde ulaşılamamaktadır; %69'unda il genel meclisi gündemlerine ilişkin bilgiler varken, %31'inde yoktur; %93'ünde il encümen üyelerinin kimlerden oluştuğu açıkça belirtilmişken, %7'sinde belirtilmemiştir; %75'inde il encümeni toplantı kararlarına ulaşılırken, %25'inde ulaşılamamaktadır; %94'ünde kamu ihale ilanlarıyla ilgili bilgiler varken, %6'sında yoktur.

⁶ Dinamik Medya: Bir web sitesinin ana sayfasına girilmeden önce çıkan ses, görüntü ve hareket içeren tanıtıcı dosyaların genel adıdır.

Şeffaflık Göstergesi =

$$\frac{61+49+66+53+67}{5 \times 71} = \frac{296}{355} = 0,83$$

Web sitelerinin şeffaflığı %83 oranı ile *oldukça yeterli* düzeydedir.

3.7. Plan ve Projeler

Çalışmada plan ve projeler on alt ölçüte göre değerlendirilmiştir. İl özel idare web sitelerinin %75'inde faaliyet raporlarına ulaşılabilirken, %25'inde ulaşılammamaktadır; %78'inde bütçe bilgileri varken, %22'sinde yoktur; %76'sında stratejik plan bulunurken, %24'ünde bulunmamaktadır; %11'inde denetim komisyonu raporlarına ulaşılabilirken, %89'unda ulaşılammamaktadır; %14'ünde ihtisas komisyonu raporlarına erişilebilirken, %86'sında erişilememektedir; %39'unda performans programına ait bilgiler varken, %61'inde yoktur; %90'ında mevzuatla ilgili bilgilere yer verilmişken %10'unda yer verilmemiştir; %94'ünde yürütülen planlar ve projeler hakkında bilgilere ulaşılırken, %6'sında bu tür bilgilere ulaşılammamaktadır; %93'ünde tamamlanan plan ve projeler hakkında bilgi sunulurken, %7'sinde sunulmamıştır; %89'unda projelerin teknik ve finansal detayları hakkında bilgilere yer verilmişken, %11'inde yer verilmemiştir.

Plan ve Projeler Hakkında Bilgi Paylaşımı Yeterlilik Göstergesi =

$$\frac{53+55+54+8+10+28+64+67+66+63}{10 \times 71} = \frac{468}{710} = 0,63$$

Web sitelerinin, yürütülen ve tamamlanan plan ve projeler hakkında vatandaşlara bilgi verme düzeyinin %65 oranı ile *yeterli* olduğu tespit edilmiştir.

3.8. İl Özel İdaresi İle İlgili Genel Bilgiler

Genel bilgiler on dört alt ölçüte göre değerlendirilmiştir. Buna göre sitelerin %59'unda il genel meclisi başkanının özgeçmişi bulunurken, %41'inde bulunmamaktadır; %89'unda il genel meclisi başkanının kişisel resmi varken, %11'inde yoktur; %7'sinde il genel meclisi başkanının e-posta adresi varken, %93'ünde yoktur; %44'ünde il genel meclisi üyelerinin özgeçmişi varken, %56'sında yoktur; %75'inde il genel meclisi üyelerinin kişisel resmi varken, %25'inde yoktur; %9'unda il genel meclisi üyelerinin e-posta adresi varken, %91'inde yoktur; %86'sında valinin özgeçmişi bulunurken, %14'ünde

bulunmamaktadır. %93'ünde valinin kişisel resmi bulunmaktayken, %7'sinde bulunmamaktadır; %11'inde valinin e-posta adresi varken, %89'unda yoktur; %80'inde genel sekreterin özgeçmişi yer alırken, %20'sinde yer almamaktadır; %92'sinde genel sekreterin kişisel resmi bulunurken, %8'inde bulunmamaktadır; %10'unda genel sekreterin e-posta adresi varken, %90'ında yoktur; %6'sında il özel idaresi şirketlerine yönelik bilgi varken, %94'ünde yoktur; %11'inde il özel idaresi iştiraklerine ilişkin bilgi varken, %89'unda yoktur.

İl Özel İdaresi Genel Bilgiler Yeterlilik Göstergesi =

$$\frac{42+63+5+31+53+6+61+66+8+57+65+7+4+8}{14 \times 71} = \frac{478}{994} = 0,48$$

Genel bilgiler %48 oranı ile *yetersiz* düzeydedir.

3.9. Yerel Girişimcilik-Sivil Toplum Bağı

Altı alt ölçüte göre yapılan değerlendirmede web sitelerinin %85'inde yerel organizasyonlara ve birliklerin web sitelerine köprüler varken, %15'inde yoktur; %38'inde yerel kültürel organizasyonların web sitelerine köprüler varken, %62'sinde yoktur; %28'inde yerel spor organizasyonlarının ve kulüplerin web sitelerine köprüler bulunurken, %72'sinde bu tür köprülere yer verilmemiştir; %30'unda yerel işletme ve girişimlerin web sitelerine köprüler verilmişken, %70'inde bu tür bağlantılara yer verilmemiştir; %25'inde İl'deki belediye sayfasına bağlantı varken, %75'inde yoktur; %70'inde İl'deki valilik sayfasına bağlantı varken, %30'unda yoktur.

İl özel idareleri-Yerel Girişimcilik-Sivil Toplum Bağı Yeterlilik Göstergesi =

$$\frac{25+27+20+21+18+50}{6 \times 71} = \frac{161}{426} = 0,38$$

İl özel idareleri-yerel girişimcilik ve sivil toplum bağı ile ilgili sunulan bilgilerin %38 oranıyla *yetersiz* olduğu tespit edilmiştir.

3.10. İl Özel İdaresinden Vatandaşa Doğru Kurulan Pasif İlişki (Passive Provincial Special Administration to Citizen-Pasif PSA2C)

İl özel idarelerinden vatandaşla doğru eşanlı iletişimin olmadığı pasif PSA2C akış sistemi yedi alt ölçüte göre değerlendirilmiştir. Buna göre web sitelerinin %97'sinde il özel idaresinin iletişim adresi verilmişken, %3'ünde verilmemiştir; %97'sinde telefon bilgileri bulunurken, %3'ünde bulunmamak-

tadır; %93'ünde faks numarası yer alırken, %7'sinde yer almamaktadır; %4'ünde çağrı merkezi (alo il özel idare) yer alırken, %96'sında yoktur; %97'sinde e-posta adresi belirtilmişken, %3'ünde belirtilmemiştir; %38'inde iletişim formu varken, %62'sinde yoktur; %6'sında haber gruplarına üye kayıt seçeneği bulunurken, %94'ünde bu seçenek bulunmamaktadır.

Pasif PSA2C Yeterlilik Göstergesi =

$$\frac{69+69+66+3+69+27+4}{7 \times 71} = \frac{307}{497} = 0,62$$

İl özel idarelerinden vatandaşa doğru kurulan pasif ilişkinin %62 oranı ile *yeterli* düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

3.11. Vatandaşın İl Özel İdaresine Doğru Kurulan Pasif İlişki (Passive Citizen to Provincial Special Administration-Pasif C2PSA)

Vatandaşın il özel idaresine doğru kurulan eşanlı iletişimin olmadığı pasif C2PSA akış sistemi, altı alt ölçüte göre değerlendirildiğinde, sitelerin %7'sinde elektronik oylama yapılırken, %97'sinde yapılmamaktadır; %20'sinde online anket uygulaması varken, %80'inde yoktur; %21'inde dilek ve şikayet gönderebilme seçeneği varken, %79'unda yoktur; %9'unda ziyaretçi defteri bulunurken, %91'inde bulunmamaktadır; %1'inde dosya gönderebilme seçeneği varken, %99'unda yoktur; %1'inde site üzerinden e-imza ile işlem gerçekleştirilirken, %99'unda gerçekleştirilememektedir.

Pasif C2PSA Yeterlilik Göstergesi=

$$\frac{5+14+15+6+1+1}{6 \times 71} = \frac{42}{426} = 0,10$$

Vatandaşın il özel idarelerine doğru kurulan pasif ilişkinin %10 oranı ile *oldukça yetersiz* olduğu görülmektedir.

3.12. İl Özel İdaresinden Vatandaşa Doğru Kurulan Gerçek Zamanlı İlişki (Real Time Provincial Special Administration to Citizen-Gerçek Zamanlı PSA2C)

İl özel idaresinden vatandaşa doğru kurulan eşanlı iletişimin olduğu gerçek zamanlı PSA2C akış siste-

mi, beş alt ölçüte göre değerlendirilmiştir. Buna göre il özel idare sitelerinin hiçbirinde video konferans gerçekleştirilmemekte; online interaktif oyunlar⁷ oynanmamakta; online buluşma/görüşme gerçekleştirilmemekte; online tartışma, eleştirme seçeneği bulunmamakta ve online radyo dinlenmemektedir.

$$\text{Gerçek Zamanlı PSA2C Yeterlilik Göstergesi} = \frac{0+0+0+0+0}{5 \times 71} = 0$$

İl özel idarelerinden vatandaşa doğru kurulan eşanlı iletişimin olduğu gerçek zamanlı ilişkinin "0" düzeyi ile *oldukça yetersiz* olduğu tespit edilmiştir.

3.13. Vatandaşın İl Özel İdaresine Doğru Kurulan Gerçek Zamanlı İlişki (Real Time Citizen to Provincial Special Administration-Gerçek Zamanlı C2PSA)

Vatandaşın il özel idaresine doğru kurulan eşanlı iletişimin olduğu gerçek zamanlı C2PSA akış sistemi, üç alt ölçüte göre değerlendirilmiştir. İl özel idare sitelerinin hiçbirinde tartışma forumu ve chat odaları bulunmamaktadır. %1'inde iki yönlü haberleşme grupları yer alırken, %99'unda yer almamaktadır.

$$\text{Gerçek Zamanlı C2PSA Yeterlilik Göstergesi} = \frac{0+0+1}{3 \times 71} = \frac{1}{213} = 0,005$$

Vatandaşın il özel idarelerine doğru kurulan gerçek zamanlı ilişkinin 0,005 oranı ile *oldukça yetersiz* olduğu görülmüştür.

3.14. İl Özel İdaresi Görev ve Sorumluluklarıyla İlgili Bilgiler

Görev ve sorumluluklarla ilgili bilgilerin oransal dağılımlarına bakıldığında; %35'inde sağlık; %37'sinde tarım; %20'sinde sanayi ve ticaret; %20'sinde il çevre düzeni planı; %16'sında bayındırlık ve iskân; %25'inde toprağın korunması ve/veya erozyonun önlenmesi; %30'unda sosyal hizmetler ve sosyal yardım; %9'unda mikro krediler; %11'inde çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları; %30'unda ilk ve orta öğretim kurumlarının taşınmaz temini ve taşınmazlarının bakımı; %48'inde imar; %70'inde yol; %51'inde su, %25'inde kanalizasyon; %9'unda katı atık; %39'unda çevre; %13'ünde acil yardım ve kurtarma; %39'unda kültür; %27'sinde turizm; %28'inde gençlik ve spor; %18'inde orman köyle-

⁷ İnteraktif oyunların amacı, oyunlar aracılığıyla İl'in ve/veya hizmetlerin tanıtılmasıdır.

rinin desteklenmesi; %21'inde ağaçlandırma ve %10'unda park ve bahçeler gibi hizmetler hakkında bilgi verilmiştir.

Görev ve Sorumluluklar Yeterlilik Göstergesi=

$$\frac{25+26+14+14+11+18+21+6+8+21+34+50+36+18+6+28+9+28+19+20+13+15+7}{23 \times 71} = \frac{447}{1633} = 0,27$$

Görev ve sorumluluklarla ilgili bilgiler, %27 oranı ile *yetersiz* düzeydedir.

4. Sonuç

Bu çalışma, ülkemizdeki il özel idare web sitelerinin işlevselliğini ölçmeye yöneliktir. Bu kapsamda siteler, on dört ana ölçüte ve bunlara bağlı alt ölçütlerle dayalı olarak incelenmiş ve yeterlilikleri tespit edilmiştir. Buna göre web siteleri;

- Sitenin güncellenme sıklığı; pasif C2PSA; gerçek zamanlı PSA2C; gerçek zamanlı C2PSA ölçütleri açısından *oldukça yetersiz*,
- Sitenin çekiciliği; site kullanıcıını yönlendirebilme; İl'de yaşayanlara yönelik hizmetler; il özel idaresi ile ilgili genel bilgiler; yerel girişimcilik-sivil toplum bağı; il özel idaresi görev ve sorumluluklarıyla ilgili bilgiler ölçütleri açısından *yetersiz*,
- Plan ve projeler; pasif PSA2C ölçütleri açısından *yeterli*,
- Siteye google üzerinden erişim; şeffaflık ölçütleri açısından ise *oldukça yeterlidir*.

Ortaya çıkan sonuçlar il özel idare web sitelerinin, işlevsellik açısından henüz istenilen düzeyde olmadığını göstermektedir.

KAYNAKÇA

22.02.2005 tarih ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu.

Bensghir, Türksel Kaya (2000), "Web'deki Belediyelerimiz: Ankara Büyükşehir Belediyesi", *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, Cilt 9, Sayı 2, Nisan 2000, s.76-90.

Bensghir, Türksel Kaya (2000), "Web'deki Belediyelerimiz: Bursa Büyükşehir Belediyesi", *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, Cilt 9, Sayı 4, Ekim 2000, s. 106-118.

Bensghir, Türksel Kaya (2000), "Web'deki Belediyelerimiz: İstanbul Büyükşehir Belediyesi", *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, Cilt 9, Sayı 3, Temmuz 2000, s.108-122.

Bensghir, Türksel Kaya (2001), "Web'deki Belediyelerimiz: Antalya Büyükşehir Belediyesi", *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, Cilt 10, Sayı 1, Ocak 2001, s. 62-72.

Bensghir, Türksel Kaya (2001), "Web'deki Belediyelerimiz: İzmir Büyükşehir Belediyesi", *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, Cilt 10, Sayı 2, Nisan 2001, s. 113-131.

Bensghir, Türksel Kaya (2001), "Web'deki Belediyelerimiz: Kayseri Büyükşehir Belediyesi", *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, Cilt 10, Sayı 3, Temmuz 2001, s. 114-126.

Bensghir, Türksel Kaya (2001), "Web'deki Belediyelerimiz: Konya Büyükşehir Belediyesi", *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, Cilt 10, Sayı 4, Ekim 2001, s. 80-95;

Bensghir, Türksel Kaya (2002), "Web'deki Belediyelerimiz: Eskişehir Büyükşehir Belediyesi", *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, Cilt 11, Sayı 1, Ekim 2002, s. 107-124.

Eraydın, Ayda (2001), "Küreselleşme-Yerelleşme ve İşlevleri Farklılaşan Kentler", *Prof. Dr. Cevat Geray'a Armağan*, Mülkiyeliler Birliği Yayınları: 25, Afşaroglu Matbaası, Ankara, s.363-392.

Gökbayrak, Şenay (2003), *Belediyeler, Özelleştirme ve Çalışma İlişkileri*, Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları, Tezler Dizisi: 12, Yayınlar: 28, Ankara.

Güler, Birgül Ayman (2005), *Devlette Reform Yazıları*, Paragraf Yayınevi, Ankara.

Kerman,Uysal-Altan, Yakup ve Aktel, Mehmet (2008), "Dönüşen Devlette Yerelleşme Politikaları: Kalkınma Planları Üzerinden Bir Analiz", *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 41, Sayı 3, Eylül, s. 125-152.

Reddick, Christopher G. (2004), "A two-stage Model of e-government Growth: Theories and Empirical Evidence for U.S. Cities", *Government Information Quarterly*, Vol. 21, pp. 51-64.

Tunca, M. Zihni ve Özaltın, Oğuzhan (2005), "E-Business Practices of Top 500 Turkish Manufacturing Enterprises: An Analysis of the Web Quality", *Current Issues in E-Business Research*, Van der Wiele, T., van Iwaarden, J., Williams, R. Ve Dale, B. (Ed.), eBRN, Amsterdam, pp. 101-108.

West, Darrell M. "Global E-Government, 2004", <http://www.InsidePolitics.org/egovtdata.html> (20.05.2009).

West, Darrell M. "Urban E-Government, 2004", <http://www.InsidePolitics.org/egovtdata.html> (15.02.2009).

Yannas, Prodromos ve Lappas, Georgios, "Evaluating Local E-Government: An Analysis of Greek Prefecture Websites", 2007, <http://ieeexplore.ieee.org> (10.01.2009).

EK 1. Ölçütler

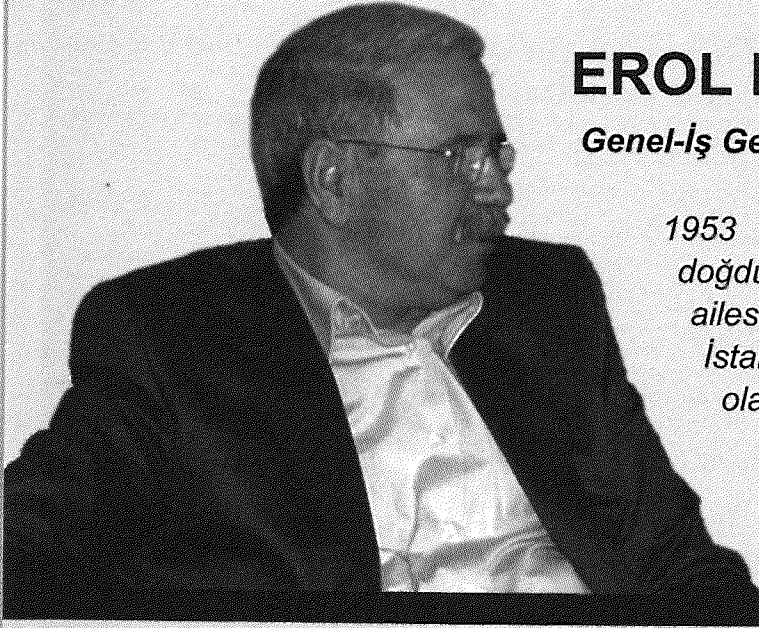
Ana Ölçütler	Alt Ölçütler	Yüzde	Sıklık	Değişken
1. Siteye Google Üstünden Erişim	1.1. Google Arama Motoruna İl Özel İdaresinin Adı Yazıldığında Açık ve Kolay Biçimde Bulunabiliyor mu? (Örnek: "Isparta İl Özel İdaresi")	100	81	1
2. Sitenin Güncelleme Sıklığı	2.1. Günlük Güncelleme Yapılıyor mu?	10	7	2
3. Sitenin Çekiciliği	3.1. Ana Siteye Girmeden Önce Dinamik Medya Görüntüleniyor mu?	3	2	3
	3.2. Video Dosyası Var mı?	13	9	4
	3.3. Konuşma Dosyası Var mı?	1	1	5
	3.4. Fon Müziği Var mı?	3	2	6
	3.5. Animasyonlu Metin Var mı?	47	33	7
	3.6. Animasyonlu Grafik Var mı?	20	14	8
	3.7. Fotoğraf Var mı?	89	63	9
	3.8. Clipart (Küçük Resimler) Var mı?	47	33	10
	3.9. Banner (Pankart) Var mı?	79	56	11
	3.10. Rahatsız Edici Pop-Up Tanıtımlarından Kaçınılmış mı?	99	70	12
	3.11. En Fazla Üç Renk Kullanılmasına Dikkat Edilmiş mi?	92	65	13
4. Site Kullanıcısını Yönlendirebilme	4.1. Site Haritası Var mı?	11	8	14
	4.2. Ana Siteye Dönüş Seçeneği Var mı?	96	68	15
	4.3. Site Menüsünde Hyperlinklerin Kullanımı İşlevsel mi?	89	63	16
	4.4. Ana Sayfa, Tek Sayfada Görülebiliyor mu?	7	5	17
	4.5. Site İçi Arama Özelliği Var mı?	34	24	18
5. Sitenin İlde Yaşayanlara Yönelik Sunduğu Hizmetler	5.1. Resmi Formlara Erişilebiliyor mu?	51	36	19
	5.2. İş İlanları Var mı?	3	2	20
	5.3. İl Özel İdaresi Görev Dağılım Şeması Var mı?	79	56	21
	5.4. Görev Dağılım Şemasında Yönetici İsimleri Var mı?	27	19	22
	5.5. Çalışanların İletişim Bilgileri Var mı?	54	38	23
	5.6. Resmi İşlemler Kılavuzu Var mı?	37	26	24
	5.7. Görüş Öneri Formu Var mı?	31	22	25
	5.8. İÖİ'nin Faaliyetleriyle İlgili İstatistikî Bilgiler Bulunuyor mu?	49	35	26
	5.9. Duyurular Var mı?	97	69	27
	5.10. Duyuruların Arşivi Bulunuyor mu?	78	55	28
	5.11. Evrak takibi var mı?	6	4	29
	5.12. İlçe Özel İdarelerine Köprüler Verilmiş mi?	45	32	30
6. Şeffaflık	6.1. İl Genel Meclisi Toplantı Kararlarına Ulaşılabiliyor mu?	36	61	31
	6.2. İl Genel Meclisi Gündemlerine Ulaşılabiliyor mu?	69	49	32
	6.3. İl Encümen Üyelerin Kimlerden Oluştugu Açıkça Belirtilmiş mi?	93	66	33
	6.4. İl Encümeni Toplantı Kararlarına Ulaşılabiliyor mu?	75	53	34
	6.5. İhale İlanlarına Ulaşım Mümkün mü?	94	67	35

7. Plan ve Projeler	7.1. Faaliyet Raporuna Ulaşılabiliyor mu?	75	53	36
	7.2. Bütçeye Ulaşılabiliyor mu?	78	55	37
	7.3. Stratejik Plana Ulaşılabiliyor mu?	76	54	38
	7.4. Denetim Komisyonu Raporuna Ulaşılabiliyor mu?	11	8	39
	7.5. İhtisas Komisyonu Raporuna Ulaşılabiliyor mu?	14	10	40
	7.6. Performans Programına Ulaşılabiliyor mu?	39	28	41
	7.7. Mevzuatla İlgili Bilgilere Ulaşılabiliyor mu?	90	64	42
	7.8. Yürütülen Planlar ve Projeler Hakkında Bilgilere Ulaşılabiliyor mu?	94	67	43
	7.9. Tamamlanan Plan ve Projeler Hakkında Bilgilere Ulaşılabiliyor mu?	93	66	44
	7.10. Projelerin Teknik Ve Finansal Detayları Hakkında Bilgilere Ulaşılabiliyor mu?	89	63	45
8. İl Özel İdaresi ile İlgili Genel Bilgiler	8.1. İl Genel Meclisi Başkanının Özgeçmişi Var mı?	59	42	46
	8.2. İl Genel Meclisi Başkanının Kişisel Resmi Var mı?	89	63	47
	8.3. İl Genel Meclisi Başkanın E-postası Var mı?	7	5	48
	8.4. İl Genel Meclisi Üyelerinin Özgeçmişi Var mı?	44	31	49
	8.5. İl Genel Meclisi Üyelerinin Kişisel Resmi Var mı?	75	53	50
	8.6. İl Genel Meclisi Üyelerinin E-postası Var mı?	9	6	51
	8.7. Valinin Özgeçmişi Var mı?	86	61	52
	8.8. Valinin Kişisel Resmi Var mı?	93	66	53
	8.9. Valinin E-postası Var mı?	11	8	54
	8.10. Genel Sekreterin Özgeçmişi Var mı?	80	57	55
	8.11. Genel Sekreterin Kişisel Resmi Var mı?	92	65	56
	8.12. Genel Sekreterin E-postası Var mı?	10	7	57
	8.13. İÖİ Şirketlerine İlişkin Bilgi Var mı?	6	4	58
	8.14. İÖİ İştiraklerine İlişkin Bilgi Var mı?	11	8	59
9. Yerel Girişimcilik-Sivil Toplum	9.1. Yerel Organizasyonlara ve Birliklerin Web Sitelerine Köprüler Var mı?	85	25	60
	9.2. Yerel Kültürel Organizasyonların Web Sitelerine Köprüler Var mı?	38	27	61
	9.3. Yerel Spor Organizasyonlarının ve Kulüplerin Web Sitelerine Köprüler Var mı?	28	20	62
	9.4. Yerel İşletme ve Girişimlerin Web Sitelerine Köprüler Var mı?	30	21	63
	9.5. İldeki Belediye Sayfasına Bağlantı Var mı?	25	18	64
	9.6. İldeki Valilik Sitesine (İl Genel İdaresi) Bağlantı Var mı?	70	50	65
10. Pasif PSA2C	10.1. Sitede İÖİ'nin İletişim Adresi Var mı?	97	69	66
	10.2. Sitede İÖİ'nin Telefonları Yazılmış mı?	97	69	67
	10.3. Sitede İÖİ'nin Fax Numarası Yazılmış mı?	93	66	68
	10.4. Çağrı Merkezi (Alo İl Özel İdare) var mı?	4	3	69
	10.5. Sitede İletişim İçin E-Posta Adresi Belirtilmiş mi?	97	69	70
	10.6. Sitede İletişim Formu Var mı?	38	27	71
	10.7. Sitede Haber Gruplarına Üye Kayıt Seçeneği Var mı?	6	4	72

11. Pasif C2PSA	11.1. Site Aracılığıyla Elektronik Oylama Yapılabilir mi?	7	5	73
	11.2. Site Aracılığıyla Online Anket Yapılabilir mi?	20	14	74
	11.3. Sitede Dilek ve Şikâyet Gönderebilme Seçeneği Var mı?	21	15	75
	11.4. Sitede Ziyaretçi Defteri Var mı?	9	6	76
	11.5. Siteye Dosya Gönderebilmek Mümkün mü?	1	1	77
	11.6. Site Üstünden E-İmza ile İşlem Gerçekleştirebilir mi?	1	1	78
12. Gerçek Zamanlı PSA2C	12.1. Site Üstünden Video Konferans Gerçekleştirebilir mi?	0	0	79
	12.2. Online Buluşma-Görüşme Gerçekleştirebilir mi?	0	0	80
	12.3. Online Tartışma, Eleştirme Gerçekleştirebilir mi?	0	0	81
	12.4. Online Radyo Dinlenebilir mi?	0	0	82
	12.5. Online İnteraktif Oyunlar Oynanabilir mi?	0	0	83
13. Gerçek Zamanlı C2PSA	13.1. Tartışma Forumu Var mı?	0	0	84
	13.2. Chat Odaları Var mı?	0	0	85
	13.3. İki yönlü Haberleşme Grupları Var mı?	1	1	86
14. Görev ve Sorumluluklar	14.1. Sağlık Hizmetleri Hakkında Bilgi Sunulmuş mu?	35	25	87
	14.2. Tarım Hizmetleri Hakkında Bilgi Sunulmuş mu?	37	26	88
	14.3. Sanayi ve Ticaret Hizmetleri Hakkında Bilgi Sunulmuş mu?	20	14	89
	14.4. İl Çevre Düzeni Planı Hizmetleri Hakkında Bilgi Sunulmuş mu?	20	14	90
	14.5. Bayındırlık ve İskân Hizmetleri Hakkında Bilgi Sunulmuş mu?	16	11	91
	14.6. Toprağın Korunması ve/veya Erozyonun Önlenmesi Hizmetleri Hakkında Bilgi Sunulmuş mu?	25	18	92
	14.7. Sosyal Hizmet ve Yardım Hizmetleri Hakkında Bilgi Sunulmuş mu?	30	21	93
	14.8. Mikro Krediler Hakkında Bilgi Sunulmuş mu?	9	6	94
	14.9. Çocuk Yuvaları ve Yetiştirme Yurtları Hakkında Bilgi Sunulmuş mu?	11	8	95
	14.10. İlk ve Orta Öğretim Kurumlarına Taşınmaz Temini ve Taşınmazların Bakımı Hakkında Bilgi Sunulmuş mu?	30	21	96
	14.11. İmar Hizmetleri Hakkında Bilgi Sunulmuş mu?	48	34	97
	14.12. Yol Hizmetleri Hakkında Bilgi Sunulmuş mu?	70	50	98
	14.13. Su Hizmetleri Hakkında Bilgi Sunulmuş mu?	51	36	99
	14.14. Kanalizasyon Hizmetleri Hakkında Bilgi Sunulmuş mu?	25	18	100
	14.15. Katı Atık Hizmetleri Hakkında Bilgi Sunulmuş mu?	9	6	101
	14.16. Çevre Hizmetleri Hakkında Bilgi Sunulmuş mu?	39	28	102
	14.17. Acil Yardım ve Kurtarma Hizmetleri Hakkında Bilgi Sunulmuş mu?	13	9	103
	14.18. Kültür Hizmetleri Hakkında Bilgi Sunulmuş mu?	39	28	104
	14.19. Turizm Hizmetleri Hakkında Bilgi Sunulmuş mu?	27	19	105
	14.20. Gençlik ve Spor Hizmetleri Hakkında Bilgi Sunulmuş mu?	28	20	106
	14.21. Orman Köylerinin Desteklenmesi Hakkında Bilgi Sunulmuş mu?	18	13	107
	14.22. Ağaçlandırma Hizmetleri Hakkında Bilgi Sunulmuş mu?	21	15	108
	14.23. Park ve Bahçeler (Belediye Sınırları Dışında) Hakkında Bilgi Sunulmuş mu?	10	7	109

Röportaj

EMEĞİN GÖZÜNDEN 1970'LERİN İSTANBUL BELEDİYESİ GENEL İŞ SENDİKASI BAŞKANI EROL EKİCİ İLE RÖPORTAJ

EROL EKİCİ

Genel-İş Genel Başkanı

1953 Kırklareli'nin Yündalan Köyü'nde doğdu. İlkokulu bitirdikten sonra 1968'de ailesiyle İstanbul'a geldi. 1978 yılında İstanbul Belediyesi Fen İşlerinde işçi olarak çalışmaya başladı.

1993 Yılında Genel-İş Sendikası İstanbul 7 No'lu Şube Genel Kurulunda Şube Başkanlığına seçildi. 1996 yılında yapılan Genel Kurul'da Genel Yöne-

tim Kurulu üyeliğine seçildi ve Örgütlenme Daire Başkanlığı'na getirildi. 18.01.2004 tarihinde yapılan 13. Olağan Genel Kurulunda tekrar Genel Yönetim Kurulu üyeliğine seçilerek Örgütlenme Daire Başkanı oldu.

8-9 Ağustos 2006 Olağanüstü Genel Kurul sonucunda Genel Yönetim Kurulu Üyeliğine seçilerek, Örgütlenme Daire Başkanlığı görevine devam etti. 05.09.2007 tarihinde Genel Yönetim Kurulu tarafından Genel Başkanlığa getirildi. 18-20 Ocak 2008 tarihinde yapılan 14. Olağan Genel Kurul sonucunda Genel Başkan oldu.

Fazıl Hüsnü Dağlarca; "Batı Acısı, Ad Kitapçılık AŞ, 2. Baskı, Kasım 1998, s.24'te" 'Paris'in Karanlığında Kara Derililerin Sesi' olur ve dizeleri derin anlamlar yüklenir: "Ovalarım bomboştu peki / Siz de gelseniz / Sığardık bin yıl. / Ovalarım bomboştu peki / Uzundum. — Yükünüzü taşıyordum peki / Aldınız / Sattınız beni neden? / Yükünüzü taşıyordum peki / At mıydım? — Bizi uyandırdınız peki / Lamba verdiniz / Kinin verdiniz biliyorum. / Bizi uyandırdınız peki / Sığırlarımı neden götürüyorsunuz?"

Sömürünün sömürge kavramıyla birlikte çok yakın çağrışımlar içinde olduğu doğrudur ancak bir de emeğin sömürüsü her yerde hep olagelmıştır. Bu sayımızda 1970'lerin İstanbul Belediyeciliğini, örgütlü emeğin temsilcisi, Genel İş Sendikası Başkanı sayın Erol Ekici'nin tanıklığında ele almış bulunuyoruz. Sömürü ve sömürgeciler her yerde hep kendilerini yeniliyorlar; neden 'sığır'ları götürülenler bunu fark etmiyor...

MM: 1978 İstanbul Belediye Yönetimi-ne yönelik izlenimleriniz nedir?

Bu dönem belediyeciliğe baktığımızda, Belediyeyi hayatın her alanında, günlük yaşamda görmek mümkündü. Bu, barınmadan, ulaşım, beslenmeye kadar her alanda belediyenin varlığı demekti. Kaldı ki bu dönemde 1976'larda İstanbul'da yoğun bir göç ve gecekondulaşma vardı. Bu gecekondu yapılarırken altyapısı, elektriği, suyu yoktu. Bu dönemde belediyelerin sosyal devlet niteliğinden kaynaklanan hizmetleri vermeye başladığını görüyoruz. Yine halkın hayat pahalılığına karşı Tanzim Satış, Et ve Balık Kurumu gibi İstanbul'un her türlü ihtiyacını karşılayabilecek Mahmutpaşa, Eminönü Meydanı, Kâğıthane gibi yerler vardı. O dönemin kooperatifleşmesine baktığımızda üretilen malın değerinin araçlarda yok olması önleniyordu ve halkın ucuz ürün ve mal alımı sağlanabiliyordu. Bu süreç Ahmet İsvan ile başlayan ve Aytekin Kotil'e kadar dönemde gerçekleşmiştir. Ta ki 1980 askeri darbesine kadar. 1980'de yapılan ilk şey Mahmut Paşa'da tenteler ve karo taşları yapımıdır. Bütün İstanbul karo taşları ile döşendi ve o günden bugüne belediyecilik kaldırım yap, sök, tak ve en kolay yoluyla çim ekmek olarak algılandı. Belediye hizmetleri de özelleştirmelerle, taşeronlaştırma ve ihalelerle başkalarına yaptırılmaya başlandı. Bu sadece ülkemizde olan şeyler değildir ancak Avrupa'ya baktığımızda taşeronlaştırmanın ve özelleştirmelerin sancuları bizim kadar hissedilmiyor. Ülkemizde özelleştirme ve taşeronlaştırma, belediyelere yandaş kişilere veriliyor. Yani

artık Belediyelerin halkın isteklerine cevap verebilecek hizmetleri yapmadığını söyleyebiliriz.

MM: Bu dönemdeki belediyelerin hizmetlerinden bahseder misiniz? İsvan ile başlayıp Kotil'le devam eden süreçte hangi işler yapılmıştır?

1973 öncesi dönemde yerel yönetimlerin hizmet sunma etkinliği yoktu. 1970'den sonra göçün de etkisi ile hemşerilere yönelik politikalar geliştirilmiştir.

İstanbul'da o döneme baktığımızda geniş bir gecekondulaşma bulunmaktadır. O dönemde gecekonduya yaşayan halkın taleplerine yönelik hizmetler uygulanmaktaydı. Örneğin Beykoz deresinde gecekondu da yaşayanlara yönelik faaliyetler gibi. Bir de buraların ıslahı var, alt geçit, üst geçit gibi. Ancak bu dönemde trafik sorunu olduğunu söyleyemeyiz. Bu dönemde daha çok insanların yoksulluğu ağır basmakta, geçim derdi var. Tanzim Satışlar açılmış, ulaşım, yol, su gibi hizmetler getirilmiştir. Örneğin Kotil döneminde Macarlardan körüklü otobüsler alınmıştı. Yine Kotil döneminde tercihli yol uygulaması getirildi. Yine metronun yapılması İsvan döneminde başlamış ancak Aytekin Kotil'in pijamaları ile Ankara'da Maliye Bakanlığı kapısı önünde yatıp, metro için mali kaynakların sağlanmasını istemiş olmasıyla önemli bir dönemece girilmiştir. Aytekin Kotil'in o dönem İstanbul trafiğinin çözüme kavuşmasına yönelik ciddi çabalarının olduğunu söyleyebiliriz.

Metronun yapılması İsvan döneminde başlamış ancak Aytekin Kotil'in pijamaları ile Ankara'da Maliye Bakanlığı kapısı önünde yatıp, metro için mali kaynakların sağlanmasını istemiş olmasıyla önemli bir dönemece girilmiştir.

Ahmet İsvan ve Kotil'in yüksek oylarla seçimleri kazanmalarında, günlük yaşama ilişkin sorunların çözümüne ilişkin hizmetlerinin önemli bir etkisi olduğunu düşünüyorum.

Ahmet İsvan ve Kotil'in yüksek oylarla seçimleri kazanmalarında, günlük yaşama ilişkin sorunların çözümüne ilişkin hizmetlerinin önemli bir etkisi olduğunu düşünüyorum.

Zaten İstanbul'da o dönemde, Ecevit'in de dediği gibi "toprak işleyen, su kullananındı". Dağlara taşlara Ecevit yazılmıştı. Bugün sosyal demokrat belediyeçilikten bahsediliyorsa o dönemdeki siyasi gelişmelerin ve Ahmet İsvan ve Kotil'in önemli etkileri vardır. O dönemde sosyal demokrat belediyeçilik yerine halkçı belediyeçilik sözü daha çok kullanılıyordu.

MM: O dönemde sendikalara ve işçilere bakış açısı nasıldı? Genel-İş hangi yılda sendikalı oldu?

İstanbul belediye işçilerinin Genel-İş'e geçmesi 1974'de olmuştur. 15 bin çalışanı var belediyenin. Genelde sendikalıdır. Ahmet İsvan'ın dünyaya bir bakış açısı var. Tabi 15 bin çalışanın Genel-İş'te örgütlü olmasında Abdullah Baştürk'ün sadece

sendikacı olmasından öte siyasi bir kimliğin olmasının etkisi vardır.

Biz 1978'de işe yeni girmiştik. Mayıs ayıydı. Üç gün maaşlar gecikmişti. Belediyelerin siyasallaşması da bu döneme rastlamaktadır. Ben üç kere işi bırakıp geri döndüm. O zaman üç gün maaşlar gecikince, sanıyorum Kastamonulu Nurettin diye bir işyeri temsilcisi vardı. İşe çıkmıyoruz dedik, üç gün geçti ama ücretler verilmedi. Bu sefer işçiler işe başlayalım dedi, biz de niye çıkıyoruz sadece para için miydi dedik. Baktılar bizi aşamayacaklar, Sivaslı Aziz amca vardı, İSKİ'de çalışıyordu. O da Florya'da çalışıyordu. Baktı, bizi gördü, beni çağırdı, koluma girdi, ya dedi "bırak da işe başlayalım" dedi, ben de, "bunları para için yapmıyoruz" dedim. Aziz Amca; "ben buraya 1960-61 yıllarında başladım sigorta yoktu, sendika yoktu, buraya girdiğimizde çavuşlar vardı, sabah geliyorduk, o gün hava bulutlu ise çavuş kendi akraba ve tanıdıklarını çalıştırıyor, bizleri çalıştırmıyordu, yevmiyelerimizi vermiyordu, işte

o günden bugüne geldik, bugünün kıymetini bilin” dedi. Biz de “tamam Aziz Amca” dedik. Bundan kısa bir süre sonra da ücretlerimizi aldık. Yani Aytekin Kotil’in o dönem işçi haklarına karşı da duyarlı olduğunu söyleyebiliriz.

MM: Ahmet İsvan ve Aytekin Kotil dönemindeki işçi profilini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Ahmet İsvan döneminde belediye işçisinin profiline baktığımızda tamamen sağcı bir siyasal etkinin varlığını görürüz. Genelde Adalet Partili, sağcı işçiler vardı. Ahmet İsvan ile başlayan Aytekin Kotil ile devam eden bir kadrolaşma var. Bu açıdan belediye başkanlarının da işi zordu. Biz 1978’de işe girdiğimizde Aytekin Kotil zamanında Adalet Partili işçi çoktu. Bunu Genel-İş Sendikası’nın o günkü kadrolarında ve üye durumunda da görüyoruz.

MM: 1973 seçim beyannamesine baktığımızda İsvan’ın daha çok alt yapı, çevre temizliği, çöplerin toplanması gibi vaatlerle yaşanabilir kent gibi söylemleri kullandığı görülmektedir. Metro başlığını da gerçekten Kotil’de görüyoruz. İstanbul’a baktığımızda İsvan ve Kotil en çok hangi faaliyetleri ile anılıyor?

Aytekin Kotil’in metro projesi var ancak, askeri darbe ile kendisi gidince, proje gerçekleştirilmedi. Ahmet İsvan döneminde ise halkın günlük yaşamına ilişkin düzenlemelerin yapıldığını görüyoruz. Bu daha önce yoktu: temiz bir çevre, çöp toplama, ulaşım gibi faaliyetlerle yapıldığını görüyoruz.

1980 öncesi dönemde yerel siyasette özellikle Ankara ve İzmir’de belediye başkanlarının yaptığı faaliyetler etkin bir şekilde bahsedilmektedir. Buna karşın İstanbul’da faaliyetleri ile anılan belediye başkanlarının olduğunu söyleyemeyiz. Bu nedenle İstanbul’daki belediye başkanları, genel merkez politikaları çerçevesinde faaliyetlerini yürütmektedir. Yerel temsilciler Ecevit’in ismi altında, ortanın solu gibi söylemi çerçevesinde seçilmiş gibi görünür.

yor. Bu da yerel siyasetin genel siyasetten doğrudan etkilendiğini gösteriyor.

Ancak bunun temel nedeni İstanbul’daki yoksulluktur. İstanbul daha çok yoksulluğa ve geçim sıkıntısına karşı politikalar üretilmiştir ve bu politikaların uygulanması da tabi ki seçimleri etkilemiştir.

**MM: İstanbul uzun süre çöp problemi ile ilgilenmiştir. Çöp meselesi neydi haki-
katen o dönemde?**

Ben Aytekin Kotil döneminde işe gir-
dim. Tabi o dönemde hızlı göçün etkisi
ile ciddi bir çöp sorunu vardı. Çöplerin
ayrıştırılması da teknolojik açıdan müm-
kün değildi. Kemerburgaz’da, Halkalı’da
ve İstanbul’dan uzak yerlere çöpler dökü-
lüyordu. O dönemdeki en büyük sorun
yeterli personelin olmasına karşın çöpün
nakledilmesi ve yer bulunması sıkıntılıydı.
4 milyon nüfuslu İstanbul’da çöpün kal-
dırılmamasından çok, çöpün nakledilmesi
sorundu. Mesela yakın mesafelerde örneğin
Folorya’da Valilik evine çok yakın bir yer-
de çöp yakma yeri kurulmuştu. Ama olma-
dı ve yetmedi. Çünkü Avrupa yakasında iki,
Anadolu yakasında da bir tane çöp biriktir-
me yeri vardı ve bunlar ihtiyacı karşılaya-
mıyordu. Şimdi oraya gidip gelme büyük
bir zaman. Ama şimdiye baktığımızda her
belediyede çöp ayrıştırma ve biriktirme
yerleri olduğunu görüyoruz.

İşte o dönemin transfer istasyonlarının
olmaması, mesafelerin uzak olması ve
yeterli araç gerecin olmaması önemli bir
sorundu.

**MM: Merkezi yönetimle yerel yönetim
arasındaki ilişkiler nasıldı? Mevzuat,
personel ve kaynaklar açısından.**

Sanıyorum bugün olduğu gibi daha önce-
de merkezi yönetimlerle yerel yönetimler
arasındaki ilişki siyasete dayanıyordu. O
dönemin siyasetinde de CHP ve Adalet Par-
tisi etkiliydi. Geleceğini birinin başarısızlı-
ğı üzerine inşa etmek isteyen siyasal iktidar
muhakkak ki farklı davranışlar sergiliyor-
du. Bugün de belediyelerde bunu görmek

**1980 öncesi
dönemde
yerel
siyasette
özellikle
Ankara ve
İzmir’de
belediye
başkanlarının
yaptığı
faaliyetler
etkin bir
şekilde
bahsedil-
mektedir.
Buna karşın
İstanbul’da
faaliyetleri
ile anılan
belediye
başkanlarının
olduğunu
söyleyemeyiz.**

mümkün. İşte AKP'li belediyelerde uygulanan kaynak aktarımı bunun iyi bir örneğidir. İller Bankası payları, projelerle kendilerine yakın belediyelere kaynak aktarılmaktadır.

O dönemde Aytekin Kotil'in merkezi hükümetle arasını çok iyi olduğunu söyleyemeyiz. Yoksa Aytekin Kotil Maliye Bakanlığı önünde eylem yapmazdı.

Belediyelerin bugünkü kaynaklarına baktığımızda önceden belediyelerin bu kadar kaynağı yoktu. Bugün belediyeler, bin bir türlü vergi çıkararak, halkın sırtından belediyelere kaynak yaratmaktadırlar. O güne baktığında belediyelerin böyle bir kaynağı yoktu.

MM: Bu sene Genel-İş'in kuruluşunun 47. yılı, bu konudaki düşüncelerinizi alabilir miyim? Sendikanızın şu an bulunduğu durumu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Genel-İş, "sendika" sözcüğünden bile ürkülen bir dönemde Abdullah Baştürk ve arkadaşları tarafından 22 Nisan 1962'de kuruldu. Genel-İş'in kurulması ile birlikte o döneme kadar örgütsüz ve sendikatsız olarak çalışan ve belediye yönetimlerinin keyfi uygulamalarına maruz kalan belediye işçileri için bir dönüm noktası oldu. Belediye işçileri, Genel-İş ile birlikte 1960'larda Çorum ve Manisa Yürüyüşleri gibi eylemleriyle toplumsal uyanışa ve aydınlatma mücadelesine önemli katkılarda bulundular.

1970'lerde, DİSK'in öncülük ettiği, ülkenin bugününde ve yarınında işçilerin de söz sahibi olma müca-

delesinde, belediye işçileri yine Genel-İş ile birlikte aktif rol aldılar. Kısacası, belediye işçileri kendi içlerinden çıkan ve kendilerinin yarattığı Genel-İş ile kimlik ve kişilik kazandılar. Bu nedenle, "Belediye işçileri ne kazanmışlarsa, Genel-İş ile kazanmışlardır" sözü bir abartma değil, dosdoğru bir gerçeği anlatmaktadır.

Bilindiği gibi, 1980 sonrası Genel-İş dağıtılmaya, belediye işçilerinin ve işçi sınıfının hafızasından silinmeye çalışılmıştır. Ancak bu hevesin boş ve nafile olduğu 1992'den sonra ortaya çıkmış ve Genel-İş, belediye işçilerinden aldığı güç ile yoluna devam etmiştir.

Bugün belediye işçileri, diğer sektörlerde çalışan işçilerle birlikte çok yönlü bir saldırıya maruz kalmaktadır. Sendikalar, bir yandan emekçilerin haklarını kısıtlamaya, işlevsizleştirmeye ve ortadan kaldırmaya dönük hükümet ve işveren politikaları ile yüz yüze gelmekte, bir yandan da bunlara karşı çıktıklarında demokrasi karşıtı siyasal engellere, baskı ve zorbalıklarla karşı karşıya kalmaktadır.

Bugün artık hükümetler, sosyal politikaları hızla terk etmektedir. Kazanılmış sosyal haklar "her koyun kendi bacağından asılır" diyen piyasa koşullarına terk edilmektedir. Eğitimden sağlığa emekçiler için yaşamsal öneme sahip kimi hizmetler hızla kamu hizmeti olmaktan çıkarılmaktadır. Özelleştirme ile birlikte ülkenin kaderi kapitalist tekellerin eline bırakılmakta, emekçilerin alınteri talan edilmektedir.

Bunların yanı sıra kendi işkolumuzda, işimiz, aşımız, geleceğimiz ve sendikal haklarımız tehdit altındadır. Birçok belediye yönetimi sendika seçme özgürlüğümüzü elimizden almakta, ücretlerimizi ve sosyal haklarımızı zamanında ödememekte, alınterimize el koymaktadır. Belediye hizmetlerinin taşeronlaştırılması yaygınlaştırılarak işçilerimiz işgüvencesiz çalışmaya itilmektedir.

Bu olumsuzluklara karşın elimiz kolumuz bağlı değildir; sınıfsal gücümüz ve sendikal örgütlüğümüz ile tüm zorlukları aşacağımıza inanıyoruz. Genel-İş Sendikası bedel ödeyenlerin ve işçi sınıfı kazanımları için bedel ödemeye hazır olanların sendikasıdır.

Çok teşekkür ederiz. _____ ✉

BASINDAN SEÇMELER

İSTİKBAL
27 Temmuz 2009

TEPEBAŞI BELEDİYESİNİN İTİBARI...

Murat TAŞKIN

Mahalli seçimlerin sonucu belli olduğunda gözler ister istemez Tepebaşı belediyesine çevrilmişti.

Zira... Yapılan seçimlerin sonucunda Büyükşehir ve Odunpazarı belediyelerinde başkan değişmemiş, değişim yaşanan tek Belediye Tepebaşı olmuştu.

Üstelik... Seçimden sonra yapılan ilk hesaplamalarda bu belediyenin 50 milyon TL civarında borcu olduğu çıkmıştı ortaya.

35-40 Milyon TL bütçesi olan bir belediye için 50 Milyon TL borç, bir hayli sıkıntı yaratacak bir tablo da koyuyordu ortaya.

Önce İşçilerin İkramiyeleri Ödenmeye Başlanmış

Seçimlerin yapılmasının üzerinden 4 ay gibi bir süre geçti.

Bu süre zarfında Tepebaşı Belediyesi önce eldeki borçları yapılandırmaya başladı.

Sonra duyduk ki, işçilerin o güne kadar ödenmeyen tüm ikramiyelerini şakır şakır ödemeye başladı.

Yine...

Müteahhitlerin çalıştırdığı işçilere para verememesinden kaynaklanan sorun çözüldü.

Hem de eldeki imkanların kullanılması suretiyle.

Yani...

Mal mülk satmadan olmuş tüm bu ödemeler.

Şaka Değil 4 Ayda 8 Trilyon Borç Ödemesi Yapılmış

Dün Tepebaşı Belediye Başkanı Ahmet Ataç ile konuşuyoruz.

Belediyenin mevcut borcundan hiç mi hiç korkmuyor Ataç...

-“Ne olacak ki, ödeyip gideceğiz” diyor...

Bunu nasıl yapacağını sorduğumuzda ise...

-“Yeter ki kaynaklar doğru kullanılsın, her türlü borç ödenir” diye cevap veriyor.

Göreve geldiklerinden bu yana geçen süre içinde 8 Milyon TL lik borç ödenmiş.

Aylara bölecek olursanız.

Her ay 2 Milyon TL ödeme yapılmış.

Bu Tepebaşı Belediyesi ölçeğinde bulunan bir belediye için oldukça önemli bir rakam.

Tüm bunların ardından söylemek istediğimiz şu.

Eldeki mevcut parayı harcamak çok kolay bir iş.

Zor olanı ise...

İşleri aksatmadan mevcut borçları ödeyebilmek.

Gördüğümüz kadarıyla Tepebaşı Belediyesi geçen 4 ay içinde bunu yapmış.

Doğrusunu söylemek gerekirse, büyük de bir iş başarmış.

Kim ne söylerse söylesin, borcunu ödemeyen ve sürekli icralarla anılan bir Belediye’de, ne belediye Başkanı’nın ne de Belediye personelinin itibarı olur.

Nasıl ki ticari hayatta borcuna sadık olunması insanlara itibar getiriyorsa, belediyelerde de durum bundan farklı değildir.

Netice olarak söylemek istediğimiz...

Tepebaşı belediyesi, ödediği borçlarla İtibarlı bir Belediye konumuna gelmiş, bu borçları minimuma indirdiği andan itibaren de, o eski itibarını yeniden kazanmış olacaktır...

SOL Haber Portalı
21 Temmuz 2009

TEMİZLİK İŞÇİLERİNDEN EYLEM

Ankara Büyükşehir Belediyesi Belediye Hastanesi'nde temizlik işçileri, "3 aydır maaşlarını alamadıkları" iddiasıyla protesto gösterisi yaptı.

Ankara Büyükşehir Belediyesi Belediye Hastanesi temizlik işçileri maaşlarını alamadıkları gerekçesiyle eylem yaptılar. İşçiler adına konuşan Bülent Şentürk, "Kıralarımızı dahi öde-yemiyoruz. Aldığımız borçlarla geçinmeye çalışıyoruz" dedi.

Birçok işçinin işe gelmek için yol parası bulmakta dahi güçlük çektiğini savunan Şentürk, "Mayıs ayından itibaren ücretle-rimizi alamıyoruz. Hepimiz çok mağduru. Şirket yetkilileri bize bir açıklama yapmıyor. Yetkililerden yardım bekliyoruz. Aldığımız borçlarla geçinmeye çalışıyoruz. Ancak bu duruma daha ne kadar dayanabiliriz bilmiyorum" dedi.

EVRENSEL
21 Temmuz 2009

MAHALLEYİ BİRLİKTE YÖNETMEK İÇİN İLK ADIM

Ezgi Aksoy

29 Mart yerel seçimleriyle görev başına gelen Mamak ilçesi General Zeki Doğan (GZD) Mahallesi Muhtarı Nurhayat Farıma, seçim propagandasında da belirttiği Mahalle Meclisi'ni hayata geçirdi.

29 Mart yerel seçimleriyle görev başına gelen Mamak ilçesi General Zeki Doğan (GZD) Mahallesi Muhtarı Nurhayat Farıma, seçim propagandasında da belirttiği Mahalle Meclisi'ni hayata geçirdi. Bir buçuk ay süreyle toplam 65 sokakta gerçekleştirilen temsilcilik seçimlerinde 55 sokağın temsilcisi seçildi. Temsilcilik seçimleri-nin bitmesinin ardından önceki gün bir araya gelen mahalle meclisi birinci olağan toplantısını yaptı. Toplantıda komisyonlar oluşturularak mahalleyi birlikte yönetmenin ilk adımları atıldı.

'Sosyal ilişkileri geliştirmeliyiz'

Toplantının açılış konuşması yapan Muhtar Farıma, görev başına geldikleri günden beri halkın talepleri doğrultusunda tüm resmi kurumlarla görüşmeler yaptıklarını, mahalledeki eğitim ve sağlık başta olmak tüm talepleri gündemlerine aldıklarını ifade etti. Mahallede sosyal ilişkilerin gelişmesine önem verilmesi gerektiği söyleyen Farıma, özel günlerde kutlama, konser, tiyatro, resim sergisi gibi faaliyetler yapabilmek için bir komisyona ihtiyaç olduğunu vurguladı.

Mahalleyi birlikte yönetmek için

Farıma, 30 binden fazla nüfusu bulunan GZD Mahallesi'nin yönetiminde bir ilk olan Mahalle Meclisi'nin amacını ise "Mahalle halkının, mahallenin sorunlarının çözümü konusunda mahalle yönetiminde aktif yer almasını sağlamak" diye ifade etti. Seçilen sokak temsilcilerinin kendi sokağında ikamet eden sokak sakin-leriyle toplantılar yaparak, sokağının sorunlarını Mahalle Meclisi'nin gündemine taşıyacaklarını belirten Farı-ma, temsilcilerin muhtarlık faaliyetlerini takip ederek mecliste tartışılanları sokak sakinlerine ulaştıracaklarını bildirdi.

Komisyonlar oluşturuldu

Meclis toplantısında söz alan sokak temsilcileri, mahallelerinin öncelikli sorunlarının baz istasyonları, alt yapı, ulaşım, okul sayısındaki sıkıntı ve sağlık ocağı eksikliği olduğunu belirttiler. Toplantıda mahallenin ortak sorunlarını çözebilmek için komisyonlar oluşturdu. Bu komisyonlar ise, eğitim ve gençlik, sağlık, sosyal ve kültürel hizmetler, altyapı hizmetleri, aydınlatma ve trafolar, park, yeşil alan ve çevre komisyonu.

GÜNEŞ
23 Temmuz 2009

ESKİŞEHİRLİ ARTIK YÜZÜYOR!

Seyfullah SOLAK

Porsuk Çayı kenarına yaptırılan 350 metrelik yapay plaj dün hizmete girdi

Denizi olmayan Eskişehir'e 'plaj' geldi... DSP'li Büyükşehir Belediye Başkanı Prof. Dr. Yılmaz Büyükerşen'in hayali olan proje sonunda tamamlandı ve açılışı dün yapıldı. Törende konuşan Büyükerşen, 'Bozkırın ortasındaki bu plaj ve açık yüzme havuzu, dünyada da benzerine seyrek rastlanan tesislerdir' dedi.

3 liraya deniz keyfi

Türkiye'nin ilk yapay plajı olma özelliğini taşıyan 'plaj', 350 metre uzunluğunda. 15 soyunma kabini ve 150 şezlong ile Eskişehirli'ler'e hizmet verecek olan plajın giriş ücreti ise 3 lira olacak... Plajın hemen yanında dev bir olimpiik havuz da inşaa edildi.

EVRENSEL
24 Temmuz 2009

'ÇOK DİLLİ BELEDİYECİLİK' YARGILANIYOR

Diyarbakır Büyükşehir Belediye Başkanı Osman Baydemir, Sur Belediye Başkanı Abdullah Demirbaş ve Sur Belediye Meclisi eski üyeleri hakkında 'çok dilli belediyecilik' projesi nedeniyle Diyarbakır 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nde açılan davanın dün görülmesi gereken karar duruşması, 'adli tatil' ve 'hakim değişikliği' gerekçesiyle görölmedi.

Demirbaş'a destek vermek amacıyla Stockholm Belediye Başkan Yrd. Ann Margarethe Livh ve Kürt Yazar Haydar Diljen de adliye önüne geldi. Adliye çıkışında açıklama yapan Demirbaş, hakim değişikliği ve duruşmanın ertelenmesini 'hukuki skandal' olarak niteledi.

Beraat kararı beklediklerini belirten Demirbaş, "Karar duruşması idi. Ancak hakim değıştiğı için duruşmayı tekrar ertelediklerini söylediler. Umarız bu dava dilin özgürlüğü önündeki engelleri kaldırır. Beraat kararını bekliyoruz, öyle umuyoruz.

Beraat kararı çıkması halinde, birçok sorun aşılmış olacak. Bu karar, demokrasiyi ve dilin her yerde kullanılmasını sağlayabilir" dedi.

VATAN
01 Temmuz 2009

330 İTFAİYECİ İÇİN 3 BİN KİŞİ BAŞVURDU

Türkiye'nin çeşitli illerinden gelen adaylar, İtfaiye Daire Başkanlığı önünde uzun kuyruklar oluşturuyor.

AA

Ankara Büyükşehir Belediyesinin "itfaiye eri" kadrosunda istihdam edilecek 330 personel alımı için açtığı sınava, bir haftada çoğu üniversite mezunu 3 bin kişi başvurdu.

Aralarında, mimar, mühendis, şehir plancısı ve sosyal çalışmacıların da bulunduğu adayların unvanı, sınavı kazanmaları durumunda "itfaiye eri" olacak.

Ankara Büyükşehir Belediyesi İtfaiye Daire Başkanı Faruk Kurutuz, itfaiye kurumunu daha da geliştirme hedefiyle hareket ettiklerini belirterek, bu çerçevede kadrolarını da genişleteceklerini söyledi.

"İtfaiye eri" kadrosunda istihdam edilecek 330 personel alımı için, 1 hafta içinde aralarında üniversite mezunlarının da bulunduğu 3 bin adayın başvuru yaptığını bildiren Kurutuz, başvurular için bir hafta daha süre bulunduğuna dikkati çekti.

Üniversite ve yüksek okul mezunu elemanlar alacaklarını ifade eden Kurutuz, şöyle devam etti:

“İtfaiyeciler artık sadece yangın söndüren kurumlar değil. Projelerin tetkiki, onayı, binaların yangın güvenliği açısından yeterli olup olmadığının tespiti, kimyasal yangınlar için kimya mühendisi ve teknik eleman ihtiyacımız var. Çok sayıda müracaat var. Mülakat yapılacak. Seçmeler sonucunda başarılı olan arkadaşlarımız itfaiyeci olarak seçilmiş olacak.”

“Devlet işi olsun da...”

İtfaiye eri olmak için başvuranlardan Mehmet Özdemir, Balıkesir’den sabah saatlerinde geldiğini ve 6 saatir başvuru yapmak için sırada beklediğini belirterek, “özel sektörde çalışıyordum. Devlet işi olsun da ne iş olsa yaparım” dedi.

Ayhan Kale de Aksaray’dan geldiğini ve üniversite mezunu olduğunu ifade ederek, “Bu kadar izdiham yaşanacağını düşünmemiştik. Çöpcülük dahi yaparım 657’ye tabii olsun da ne olursa olsun. Daha önce özel sektörde çalıştım, işten atıldım. İdeallerim vardı. İşsizlik evlenmeye bile engel, işin varsa kız veriyorlar” diye konuştu.

Adaylardan Mehmet Özdemir, hayat şartlarının çok zor olduğunu ekonomik krizin her sektörde sıkıntı oluşturduğunu dile getirerek, “Devlet işi olsun da itfaiyede çalışayım. Erzurum’dan geldim başvurumu yaptım. Sabah 8’den beri sıra bekliyoruz, memur olalım diye. İnşallah bize de şans güler” dedi.

İbrahim Aydın da inşaat mühendisi olduğunu ifade ederek, özel sektördeki işlerin tatminkar olmadığını ve itfaiye eri olmak istediğini söyledi.

Genç kızlar da var

Üniversite mezunu adaylar arasında çok sayıda genç kız da bulunuyor.

Jeofizik mühendisi Aslı Önsoy, mesleğini itfaiye çatısı altında sürdürmek istediğini belirterek, başvurusunu yaptığını kaydetti.

Ezgi Kahraman da işsiz olduğunu, iş ilanından haberdar olduktan sonra başvuruda bulunduğunu ifade ederek, “İtfaiye eri olmak istiyorum. Biz de erkekler gibi mücadele vereceğiz. İş yok çünkü. Sonunda burası devlet dairesi, güvencem var o yüzden burayı istiyorum” dedi.

Gamze Han, başvuru koşullarını taşıdığını, kadrolu iş sahibi olabilmek için müracaatta bulunduğunu bildirdi.

Başvuruda bulunanlar, belediyenin sınav komisyonunca belirlenen KPSS taban puanlarına göre, en yüksek puandan başlamak üzere, kadro ve öğrenim durumlarına göre sözlü sınava çağrılacak.

HÜRRİYET
16 Temmuz 2009

İSTANBUL’DA SUYA YÜZDE 8.5 ZAM GELDİ

İstanbul Büyükşehir Belediye Meclisi, İSKİ’nin suya yüzde 8.5 zam teklifini oy çokluğu ile kabul etti.

Büyükşehir Belediye Meclisinin bugün gerçekleştirdiği oturumda, İSKİ’nin talep ettiği suya zam teklifi ele alındı.

Teklifin görüşülmek üzere gönderildiği Tarife Komisyonu, İSKİ’nin yüzde 15’lik zam teklifini uygun bulmayarak, bu teklifin yüzde 8.5’a çekilmesine karar verdi.

Meclis toplantısında da komisyonun önerdiği yüzde 8,5 zam oranı, oy çokluğu ile kabul edildi.

Oylamada CHP ve Saadet Partili üyelerin ret oyu kullandığı öğrenildi.

EVRENSEL
23 Temmuz 2009

YEŞİLKENT DEĞİL SUSUZ KENT

Sinan Ceviz - Erkan Sarioğlu

Belediye tarafından “Türkiye’nin Parlayan Yıldızı” olduğu söylenen Avcılar’da yolu, suyu ve altyapısı olmayan bir mahalle Yeşilkent.

Adına aldanıp da yaşayanların huzur içinde olduğuna kanmayın. Yeşilkent’e girdiğinizde sizi ilk karşılayan bozuk yollar, ıslah edilmeyen derenin kokusu, evlerde akmayan sular... Bazı sokaklarında elektrik direkleri de bulunmuyor. Yeşilkent’de tam 53 bin 300 kişi yaşıyor. Bir taraftan altyapı sorunlarıyla boğuşan mahalleli-lerin dört bir yanını işsizlik ve yoksulluk sarmış.

En büyük sorun su

Yeşilkent’eki alt yapıyı mahallelinin yaptırdığını anlatan İsa Düz, mahalle esnaflarından. “Sorunların çözümü için Avcılar Belediyesi’ne gittiğimizde sorumlunun İstanbul Büyükşehir Belediyesi olduğunu söylüyorlar. Büyükşehir Belediyesi’ne gittiğimizde de sorumlu Avcılar Belediyesi olduğunu söylüyorlar” diyen Düz, yaklaşık 20 yıl bu koşullarda yaşadıklarını ifade ediyor. “Beyannameleri veriyoruz, geçmişe dönük vergileri de cezalı alıyorlar ancak hizmete geldiğinde kimse hizmetten söz etmiyor” diyen Düz, Yeşilkent’in tapulu bir bölge olmasına rağmen imara açılmadığına dikkat çekiyor.

Mahalle sakinlerinden Aslan Güler emekli devlet memuru. İSKİ’ye, Belediyeye, Büyükşehir’e defalarca dilekçe vermesine rağmen sorunlarının çözülmediğini söylüyor Güler. “Mahalleyi pislik götürüyor. Yetkililer ilaçlama dahi yapmıyorlar. Cenazemiz vardı, oradan geldim su olmadığından banyo dahi yapamıyorum” diyen Güler, yetkilileri görevlerini yapmaya çağırıyor.

En çok kadınlar etkileniyor

Su sorunundan en çok kadınlar etkileniyor. İşte o kadınlardan biri Nergiz Terekeme. “Elektrik, su ve kanalizasyon gibi alt yapıları kendimiz yaptırarak” diyen Terekeme, su aboneliklerini cezalı olarak yaptırdıklarını vurguluyor. Akmayan sular yüzünden makinelerinin bozulduğunu belirten Terekeme, “Bazen gece 3’e kadar bekliyoruz ki suyun en az kullanıldığı zaman da su alabilelim diye. Elektrik aboneliklerimizi yaptırdık ama sokağımızda elektrik direkleri dahi yok. Mahalle karanlık içinde. Etrafımız sineklerle böceklerle doldu. Belediye böcek ilaçlamayı bile insanlara çok görüyor. Seçim sürecinde herkes kapımızı çalıyordu, seçim bitti yanımıza uğrayan kimseler olmuyor. Sorunlarımız için başvurmadığımız hiçbir yer kalmadı, bize insan muamelesi yapsınlar diyerek tepkisini dile getiriyor” dedi.

HÜRRİYET
20 Temmuz 2009

MAHKEME, ANKARA’DAKİ ULAŞIM ZAMMINI DURDURDU

ANKA

Ankara 9’uncu İdare Mahkemesi, Ankara Büyükşehir Belediyesi’nin geçen yıl Ekim ayında EGO otobüsleri, metro ve Ankaray biletlerine yaptığı zamla ilgili olarak yürütmeyi durdurma kararı aldı. İdare Mahkemesi’ne yürütmeyi durdurma ve iptal davasını açan Tüketici Dernekleri Federasyonu (TÜDEF) Genel Başkanı Ali Çetin, konuyla ilgili yaptığı açıklamada, “2008 yılının başında toplu taşıma araçlarına binmek için çoklu bilet 1 TL’den 1.20 TL’ye çıkarılarak ulaşımaya yüzde 20 zam yapılmıştı. Bu zammın ardından 15 Ekim’de bir zam daha yapıldı. Çoklu bilet ücreti 1.40 TL’ye çıkarıldı. Böylece bir yıl içinde toplu taşıma bilet fiyatlarına enflasyonun çok üzerinde, yüzde 41.6 oranında zam yapılmış oldu. Biz bu zammı haksız bulduğumuz için İdare Mahkemesi’ne yürütmeyi durdurma ve iptal davası açmıştık. İlk aşamada mahkeme yürütmeyi durdurdu. Öyle sanıyorum ki yakında zam tümüyle iptal edilecek” dedi. Çetin, “Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı Melih Gökçek’i mahkemenin verdiği kararı derhal uygulamaya ve zamları geri almaya davet ediyorum. Aksi takdirde kendisi hakkında suç duyurusunda bulunacağız” diye konuştu. TÜDEF Genel Başkanı Çetin, keyfi zamla Ankaralıların cebinden 10 ayda 1 milyar TL’nin haksız yere alındığını da sözlerine ekledi.

DEĞİŞEN MEVZUAT...

YASALAR, BAKANLAR KURULU KARARLARI, TÜZÜKLER,
YÖNETMELİKLER, TEBLİĞLER, GENELGELER

01.07.2009 - 31.07.2009

İsmail BİNGÖL
İçişleri Bakanlığı Başkontrolörü

NO	KONU	RESMÎ GAZETE	
		TARİH	SAYI
KANUNLAR			
5904	Gelir Vergisi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	03.07.2009	27277
5912	Kat Mülkiyeti Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun	07.07.2009	27281
5917	Bütçe Kanunlarında Yer Alan Bazı Hükümlerin İlgili Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelere Eklenmesi ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun	10.07.2009	27284
MİLLETLERARASI ANDLAŞMA-SÖZLEŞME			
2009/15130	Dünya Bankasından Sağlanan Krediye İlişkin Türkiye Cumhuriyeti ile Adı Geçen Banka Arasında Imzalanın İlişik Anlaşma ve Eki Mektubun, İmza Tarihinden Geçerli Olmak Üzere Yürürlüğe Girmesi Hakkında Karar	03.07.2009	27277
2009/15137	Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşmenin Onaylanması Hakkında Karar	14.07.2009	27288
2009/15272	Kalıcı Organik Kirleticilere İlişkin Stokholm Sözleşmesi'nin Onaylanması Hakkında Karar	30.07.2009	27304
TÜZÜKLER			
2009/15154	Tarım Arazilerinin Korunması, Kullanılması ve Arazi Toplulaştırmasına İlişkin Tüzük	24.07.2009	27298
BAKANLAR KURULU KARARLARI			
2009/15152	Tarihli ve 2002/3729 Sayılı Kararnamenin Eki Kararda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Karar	02.07.2009	27276
2009/15108	Savunma Sanayi Müsteşarlığı tarafından, 4734 Sayılı Kamu İhale Kanununun 3'üncü Maddesinin (b) Bendi Kapsamında Yapılacak İhalelere İlişkin Esasların Yürürlüğe Konulması Hakkında Karar	08.07.2009	27282
2009/15205	Bazı İllerde Mahalli İdare Birliklerinin Kurulması Hakkında Karar	23.07.2009	27297
2009/15233	1163 Sayılı Kooperatifler Kanununa Tabi Kooperatiflerde, Bir Ortaklık Payının Değerinin 100 (Yüz) Türk Lirasına Yükseltilmesi Hakkında Karar	23.07.2009	27297
	Bazı Düzey 2 Bölgelerinde Kalkınma Ajansları Kurulması Hakkında Karar	25.07.2009	27299
2009/15244	Yurtdışı Gündeliklerine Dair Karar	26.07.2009	27300

YÖNETMELİKLER			
	Kıyı Tesislerine İşletme İzni Verilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	01.07.2009	27275
	Numara Taşınabilirliği Yönetmeliği	02.07.2009	27276
	Mal Alımları Denetim, Muayene ve Kabul İşlemlerine Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	03.07.2009	27277
	Hizmet Alımı İhaleleri Uygulama Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	03.07.2009	27277
	Mal Alımı İhaleleri Uygulama Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	03.07.2009	27277
	Danışmanlık Hizmet Alımı İhaleleri Uygulama Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	03.07.2009	27277
	Çerçeve Anlaşma İhaleleri Uygulama Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	03.07.2009	27277
	Yapım İşleri İhaleleri Uygulama Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	03.07.2009	27277
	Muhasebe Yetkilisi Adaylarının Eğitimi, Sertifika Verilmesi ile Muhasebe Yetkililerinin Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	04.07.2009	27278
	Mahalli İdareler Personelinin Görevde Yükselme ve Unvan Değişikliği Esaslarına Dair Yönetmelik	04.07.2009	27278
	Kaymakam Adayları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	14.07.2009	27288
	Kamu İdarelerince Hazırlanacak Performans Programları Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	14.07.2009	27289
	Merkezî Yönetim Harcama Belgeleri Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	22.07.2009	27296
	İhalelere Yönelik Başvurular Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	22.07.2009	27296
	Kamu Görevlerine İlk Defa Atanacaklar İçin Yapılacak Sınavlar Hakkında Genel Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	30.07.2009	27304
	Kamu Hizmetlerinin Sunumunda Uyulacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik	31.07.2009	27305
TEBLİĞLER			
Maliye Bakanlığından			
	Damga Vergisi Kanunu Genel Tebliği (Seri No: 52)	07.07.2009	27281
	Tedavi Yardımına İlişkin Uygulama Tebliği (Sıra No: 10)	17.07.2009	27291
TEBLİĞLER			
Devlet Personel Başkanlığından			
	Kamu Personeli Genel Tebliği (Devlet Memurluğuna Alınma Seri No: 1)	28.07.2009	27302

GENELGELER			
Başbakanlıktan			
	Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları Koordinasyon Kurulu (Genelge : 2009/11)	03.07.2009	27277
	Sendikal Gelişmeler Doğrultusunda Alınacak Önlemler (Genelge: 2009/12)	03.07.2009	27277
	4207 Sayılı Kanun Hükümlerinin Uygulanması (Genelge: 2009/13)	16.07.2009	27290
	Bölünmüş Yol Yapımı (Genelge: 2009/14)	25.07.2009	27299

Kıyı Tesislerine İşletme İzni Verilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik

01.07.2009 tarih ve 27275 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan adı geçen yönetmeliğin 8. maddesi ile aynı Yönetmeliğin 15. maddesi başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Kamu, özel ve turizm amaçlı kıyı tesisleri

MADDE 15 – (1) İdare, 3621 sayılı Kıyı Kanunu kapsamında yer almakla birlikte; belediyelerce işle-

tilen kıyı tesisleri ile EK-2, EK-3, EK-4 veya EK-5’de belirtilenlerin dışında kalan, kamu, özel veya turizm amaçlı kullanıma tahsis edilmiş iskele, rıhtım, balıkçı barınakları ve benzeri kıyı tesisleri için, basitleştirilmiş uygulamalar getirebilir, bu Yönetmeliğin hükümlerinin bazılarından muaf tutabilir veya ek tedbir isteyebilir.”

İlgili Mevzuatı Uyarınca İstihdam Edilen Sözleşmeli Personelin Ücretlerinin Artırılması ve 8/2/2002 Tarihli ve 2002/3729 Sayılı Kararnamenin Eki Kararda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Karar

02.07.2009 tarih ve 27276 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 2009/15152 sayılı Bakanlar Kurulu Kararının 1. maddesi ile 01.07.2009 tarihinden geçerli olmak üzere;

a) 6/6/1978 tarihli ve 7/15754 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan “Sözleşmeli Personel Çalıştırılmasına İlişkin Esaslar”ın 3’üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan ücret tavanı, 2.603 TL’ye yükseltilmiştir.

b) 30/11/1984 tarihli ve 84/8813 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan “Başbakanlıkta Çalıştırılacak Sözleşmeli Personel Hakkında Hizmet Sözleşmesi Esasları”nın 8 inci maddesinde yer alan unvanlardan en yüksek Devlet memuru olan Başbakanlık Müsteşarının aylık sözleşme ücret tutarı 3.028 TL’ye yükseltilmiştir.

c) 29/12/1997 tarihli ve 97/10498 sayılı Bakanlar Kurulu Kararının eki listelerdeki kurum ve kuruluşların hizmet sözleşmesi esaslarında yer alan ve 5/1/2009 tarihli ve 2009/14539 sayılı Kararname ile yükseltilmiş bulunan taban ve tavan ücretleri %4,5 oranında artırılmıştır.

ç) İlgili mevzuatı uyarınca vize edilmiş sözleşmeli personel pozisyonlarının, 2009/14539 sayılı Karar-

name ile yükseltilmiş bulunan taban ve tavan ücretleri %4,5 oranında artırılmıştır.

d) Çeşitli statülerde sözleşmeli olarak çalıştırılanların mevcut brüt sözleşme ücretleri %4,5 oranında artırılmıştır.

Kararın 2. maddesi ile 08.02/002 tarihli ve 2002/3729 sayılı Bakanlar Kurulu Kararının eki Kararın 2. ve 3. maddeleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Madde 2 – Kapsama dahil tüm personel için 2009 yılının ikinci altı aylık dönemindeki ”ortalama ücret toplamı üst sınırı” 5.485 TL olarak tespit edilmiştir.”

“Madde 3 – Mevcut karar, onay veya diğer mevzuat uyarınca kapsama dahil personele yapılmakta olan aynı ve/veya nakdi ödeme unsurlarına yeni bir unsur ilave edilmemesi ve 2 nci maddede yer alan ortalama ücret toplamı üst sınırının aşılması kaydıyla 2009 yılının ikinci altı aylık döneminde kapsama dahil personelin mali ve sosyal hakları, kurum içi hiyerarşik yapıların gerektirdiği ölçüde ve mevzuatı dahilinde %4,5 oranına kadar yetkili organlar tarafından belirlenecek oranlarda artırılabilir.”

Gelir Vergisi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun

03.07.2009 tarih ve 27277 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 5904 sayılı adı geçen Kanun ile 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu, 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu, 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu, 4760 sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanunu, 488 sayılı Damga Vergisi Kanunu, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun, 5602 sayılı Şans Oyunları Hasılatından Alınan Vergi, Fon ve Payların Düzenlenmesi Hakkında Kanun, 5746 sayılı Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun, 1606 sayılı Bazı Dernek ve Kurumların Bazı Vergilerden, Bütün Harç ve Resimlerden Muaf Tutulmasına İlişkin Kanun, 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu, 7338 sayılı Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu, 6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu, 3093 sayılı Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu Gelirleri Kanunu, 3568 sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu’nda değişiklik yapılmıştır.

Bu Kanunun 27. maddesi ile 5746 sayılı Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanunun 2. maddesinin birinci fıkrasına (g) bendinden sonra gelmek üzere aşağıdaki bent eklenmiş ve mevcut (ğ) bendi (h) bendi olarak teselsül ettirilmiştir.

“ğ) Kamu personeli: 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun eki (I), (II), (III) ve (IV) sayılı cetvellerde yer alan kamu idarelerinde, il özel idareleri ve belediyeler ile bunlara bağlı kuruluşlarda; üyelerinin tamamı köylerden oluşan birlikler dışındaki mahalli idare birliklerin-

de, döner sermayeli kuruluşlarda, kanunla kurulan fonlarda, kefalet sandıklarında, kamu iktisadi teşebbüsleri ve bağlı ortaklıkları ile 5018 sayılı Kanun kapsamı dışındaki özel bütçeli kamu idarelerinde çalışan memurlar ile diğer kamu görevlilerini ve diğer personeli (Bu kamu görevlilerinin ilgili mevzuat kapsamında sahip oldukları özlük haklarına sahip olmayanlardan geçici olarak ve proje süresiyle sınırlı olarak istihdam edilenler bu Kanun uygulamasında kamu personeli sayılmaz.),”

Kanunun 32. maddesi ile 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanununun 16. maddesinde yer alan “250.000.000 lirası” ibaresi “10.000 Türk Lirası” şeklinde değiştirilmiştir.

Bu Kanunun 33. maddesi ile 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanununun 29 uncu maddesinin dördüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Vergi değerinin hesabında bin liraya, verginin hesaplanmasında ise bir liraya kadar olan kesirler dikkate alınmaz.”

Bu Kanunun 35. maddesi ile 1136 sayılı Avukatlık Kanununun 168 inci maddesinin ikinci fıkrasına, birinci cümlesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Şu kadar ki hazırlanan tarifiede; genel bütçeye, il özel idareleri, belediye ve köylere ait vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülükler ve bunların zam ve cezaları ile tarifelere ilişkin davalar ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun uygulanmasından doğan her türlü davalar için avukatlık ücreti tutarı maktu olarak belirlenir.”

Mal Alımları Denetim, Muayene ve Kabul İşlemlerine Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik

03.07.2009 tarih ve 27277 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan adı geçen yönetmeliğin 1. maddesi ile Mal Alımları Denetim, Muayene ve Kabul İşlemlerine Dair Yönetmeliğin 19. maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“İdare tarafından malın son teslim tarihinden önce teslim edilmesinin uygun görülmesi veya 4734 sayılı Kanunun 21 inci maddesinin (b), (c) ve (f) bentlerine göre yapılan ihalelerde ihale dokümanında son teslim tarihinden önce malın teslim edilebileceğine yönelik düzenleme bulunması halinde, son

teslim tarihinden önce teslim edilen malın sözleşme ve eklerine uygun olmadığının tespit edilmesi durumunda, yüklenici sözleşmede öngörülen teslim süresi içinde malını alıp yenisi getirmekte veya itiraz muayenesi istemekte serbesttir. İdare, son teslim tarihinden önce teslim edilen malın sözleşme ve eklerine uygun olmaması halinde teslim süresi içerisinde yüklenici tarafından sözleşme ve eklerine uygun mal teslim edebilme sayısını sözleşmenin ilgili maddesinde düzenler.”

Hizmet Alımı İhaleleri Uygulama Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik

03.07.2009 tarih ve 27277 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan adı geçen yönetmelik ile 04.03.2009 tarihli ve 27159 sayılı mükerrer Resmî Gazete’de yayımlanan Hizmet Alımı İhaleleri Uygulama

Yönetmeliğinde çok detaylı değişiklikler yapılmış olup, uygulamacıların bu değişiklikleri incelemeleri ve göz önünde bulundurmaları gerekmektedir.

Mal Alımı İhaleleri Uygulama Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik

03.07.2009 tarih ve 27277 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan adı geçen yönetmelik ile 04.03.2009 tarihli ve 27159 sayılı mükerrer Resmî Gazete’de yayımlanan Mal Alımı İhaleleri Uygulama Yönet-

meliğinde çok detaylı değişiklikler yapılmış olup, uygulamacıların bu değişiklikleri incelemeleri ve göz önünde bulundurmaları gerekmektedir.

Danışmanlık Hizmet Alımı İhaleleri Uygulama Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik

03.07.2009 tarih ve 27277 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan adı geçen yönetmelik ile 04.03.2009 tarihli ve 27159 sayılı mükerrer Resmî Gazete’de yayımlanan Danışmanlık Hizmet Alımı İhaleleri

Uygulama Yönetmeliğinde çok detaylı değişiklikler yapılmış olup, uygulamacıların bu değişiklikleri incelemeleri ve göz önünde bulundurmaları gerekmektedir.

Çerçeve Anlaşma İhaleleri Uygulama Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik

03.07.2009 tarih ve 27277 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan adı geçen yönetmelik ile 04.03.2009 tarihli ve 27159 sayılı mükerrer Resmî Gazete’de yayımlanan Çerçeve Anlaşma İhaleleri Uygulama

Yönetmeliğinde çok detaylı değişiklikler yapılmış olup, uygulamacıların bu değişiklikleri incelemeleri ve göz önünde bulundurmaları gerekmektedir.

Yapım İşleri İhaleleri Uygulama Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik

03.07.2009 tarih ve 27277 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan adı geçen yönetmelik ile 04.03.2009 tarihli ve 27159 sayılı mükerrer Resmî Gazete’de yayımlanan Yapım İşleri İhaleleri Uygulama Yönet-

meliğinde çok detaylı değişiklikler yapılmış olup, uygulamacıların bu değişiklikleri incelemeleri ve göz önünde bulundurmaları gerekmektedir.

Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları Koordinasyon Kurulu (Genelge: 2009/11)

03.07.2009 tarih ve 27277 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan adı geçen Başbakanlık Genelgesi aynen aşağıya alınmıştır.

“Fikri ve sınai mülkiyet hakları konusunda kısa, orta ve uzun vadeli stratejileri oluşturmak, ilgili kurumlar arasında koordinasyonu ve işbirliğini geliştirerek uygulamalarda etkinliği sağlamak üzere, 2008/7

sayılı genelge ile kurulmuş bulunan Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları Koordinasyon Kurulu’na Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğinden (TOBB) en az Genel Sekreter düzeyinde bir temsilcinin de üye olarak katılması uygun görülmüştür.

Bilgilerini ve gereğini rica ederim.”

4207 Sayılı Kanun Hükümlerinin Uygulanması (Genelge: 2009/13)

16.07.2009 tarih ve 27290 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan söz konusu Başbakanlık Genelgesi’nde; Kahvehane, kafeterya, birahane gibi eğlence hizmeti verilen işletmelerde ve lokantalarda tütün ürünlerinin tüketilmesine ilişkin olarak 5727 sayılı Kanunla

gerçekleştirilen düzenlemelerin 19 Temmuz 2009 tarihi itibarıyla yürürlüğe girecek olması sebebiyle, uygulama birliğinin sağlanması ve herhangi bir aksaklık yaşanmaması bakımından uyulması gereken hususlar açıklanmaktadır.

Sendikal Gelişmeler Doğrultusunda Alınacak Önlemler (Genelge: 2009/12)

03.07.2009 tarih ve 27277 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Başbakanlık Genelgesi’nin önemli kısımları aşağıya alınmıştır.

“... ”

2008 Yılı Toplu Görüşme sürecinde Kamu İşveren Kurulu ile yetkili kamu görevlileri sendikaları ve bunların bağlı bulunduğu Konfederasyonlar arasında mutabakata varılan konularla ilgili olarak kamu kurum ve kuruluşları, aşağıda belirtilen hususlara riayet edeceklerdir:

1) Görev mahalli dışında bir ortaöğretim kurumunu merkezi sınavla kazanan çocuğu bulunan memurun, söz konusu yerde çocuğunun yatılı öğrenim görme imkanı yoksa bu yerde memurun çalıştığı kuruma ait boş bulunan kadroya, hizmetine ihtiyaç bulunması ve o bölgeye atanabilme konusunda gerekli nitelikleri taşıyor olması şartıyla öncelikle atanması sağlanacaktır.

2) Hizmet gerekleri, personel ve kadro planlaması ile liyakat ve kariyer ilkeleri çerçevesinde kurumların görevde yükselme yönetmelikleri kapsamına giren kadrolara atama ihtiyacının doğması halinde, gereken en kısa sürede görevde yükselme mahiyetinde atama prosedürü uygulanacaktır.

3) Kurumlarca hizmetin yürütülmesinde verimliliği artırma amacına dönük olarak hizmet içi eğitimler düzenlenecek, ihtiyaç bulunması halinde bu konuda kurumun bulunduğu hizmet kolunda faaliyette bulunan sendikalarla işbirliği içinde çalışmalarda bulunulacaktır.

4) Engelli kamu çalışanlarına yönelik olarak;

- Engelli personel istihdam eden kurum ve kuruluşlar, mahalli idareler ve ilgili kurumlarla koordinasyon temin edilmek suretiyle kamu kurum ve kuruluşu yönüyle ayırım yapılmaksızın engelli kamu görevlilerinin kamuya ait servis araçlarından yararlandırılmaları,
- Engelli kamu çalışanlarının atama ve yer değiştirmelerinde engelleri açısından sıkıntı oluşturmaya-
cak hizmet alanlarında ve birimlerinde görev yapmalarını sağlayacak tedbirlerin alınması,
- Kamu hizmet binalarının engelli kamu çalışanlarının çalışma şartlarını kolaylaştıracak şekilde düzenlenmesi,

hususlarına azami özen gösterilecektir.

5) 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 25 inci maddesinin uygulanması ile ilgili olarak; yürütülen soruşturma ve yargılamanın tabi olduğu kanuni işlem sonucunda memur hakkındaki şikayet ve ihbarın sabit görülmemesi durumunda, memurun garaz, soyut hakaret veya uydurma bir suç maksadıyla maruz kaldığı bu isnat ve iftiralara karşı korunması için kamu davası açılması konusunda yetkili amirlere yüklediği sorumluluğun yerine getirilmesinde titizlik gösterilecektir.

6) 657 sayılı Kanunun 178 inci maddesinin (B) bendinde yer alan, personele yaptırılan ve ücretle karşılanamayan her sekiz saatlik fazla çalışma için bir gün izin verilmesi konusunda Kanunun amir hükmüne titizlikle uyulacaktır.

7) 399 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye tabi olarak istihdam edilen sözleşmeli personelin yıllık izinlerini yıl içerisinde kullanmaları sağlanacaktır.”

Muhasebe Yetkilisi Adaylarının Eğitimi, Sertifika Verilmesi ile Muhasebe Yetkililerinin Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik

04.07.2009 tarih ve 27278 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan adı geçen yönetmeliğin 2. maddesi ile aynı Yönetmeliğin 5. maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Ancak belde ve nüfusu 25 binin altında olan ilçe belediyeleri ile mahalli idare birliklerinde muhasebe yetkilisi görevini yapmak için düzenlenecek sertifika eğitim programına genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde görev yapan adaylar da katılabilir.”

Bu yönetmeliğin 11. maddesi ile aynı Yönetmeliğe aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 3- Mahalli idarelerde sayman ve muhasep kadrosunda bulunan veya daha önce bu görevde bulunmuş olanlar, Yönetmeliğin 5 inci maddesinin ikinci fıkrasının (b) bendinde yer alan süre şartı ile aynı fıkranın (a), (c) ve (ç) bentlerinde sayılan şartları taşımaları kaydıyla açılan ilgili sertifika eğitim programına başvurabilir.”

Uygulamacıların ve yakından ilgili olanların yapılan tüm değişiklikleri incelemelerinde yarar bulunmaktadır.

Mahalli İdareler Personelinin Görevde Yükselme ve Unvan Değişikliği Esaslarına Dair Yönetmelik

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu, 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, 5393 sayılı Belediye Kanunu ile Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Görevde Yükselme ve Unvan Değişikliği Esaslarına Dair Genel Yönetmelik hükümlerine dayanılarak hazırlanan bu yönetmelik 04.07.2009 tarih ve 27278 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe koyulmuştur.

Bu yönetmelik, liyakat ve kariyer ilkeleri çerçevesinde, hizmet gerekleri ve personel planlaması esas alınarak, mahalli idarelerde görev yapan Devlet memurlarının görevde yükselme ve unvan değişikliklerine ilişkin usul ve esasları düzenlemek ama-

cıyla çıkarılmış ve il özel idareleri, belediyeler ve bu idarelerin bağlı kuruluşları ile bunların kurdukları birlik, müessese, işletme ve bunlara bağlı döner sermayeli kuruluşlarda, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu hükümlerine tabi olarak görev yapan personelden, görevde yükselme suretiyle atanacaklar ile en az ortaöğretim düzeyinde mesleki ve teknik eğitim sonucu ihraz edilen unvanlara, unvan değişikliği suretiyle atanacakları kapsamaktadır.

Yönetmeliğin tüm hükümleri mahalli idareleri ilgilendirdiğinden uygulamacıların incelemeleri ve sürekli el altında bulundurmaları gerekmektedir.

Bütçe Kanunlarında Yer Alan Bazı Hükümlerin İlgili Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelere Ekleneşmesi ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelere Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun

10.07.2009 tarih ve 27284 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 5917 sayılı adı geçen Kanun ile aşağıda Kanun numaraları ve adları belirtilen kanunlar değiştirilmiş, bu kanunlara bazı ek ve geçici maddeler eklenmiştir.

1700 sayılı Dahiliye Memurları Kanunu, 2489 sayılı Kefalet Kanunu, 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu, 4759 sayılı İller Bankası Kanunu, 5584 sayılı Posta Kanunu, 6245 sayılı Harcırah Kanunu, 205 sayılı Ordu Yardımlaşma Kurumu Kanunu, 209 sayılı Sağlık Bakanlığına Bağlı Sağlık Kurumları ile Esenlendirme (Rehabilitasyon) Tesislerine Verilecek Döner Sermaye Hakkında Kanun, 351 sayılı Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Kanunu, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu, 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2575 sayılı Danıştay Kanunu, 2813 sayılı Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunun Kuruluşuna İlişkin Kanun, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, 178 sayılı Maliye Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 3007 sayılı Gümrük Mevzuatına Göre Tasfiye Edilecek Eşya Hakkında Döner Sermaye Kanunu, 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname, 3797 sayılı Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, 4652 sayılı Polis Yüksek Öğretim Kanunu, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu, 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun, 4925

sayılı Karayolu Taşıma Kanunu, 5072 sayılı Dernek ve Vakıfların Kamu Kurum ve Kuruluşları ile İlişkilerine Dair Kanun, 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, 5449 sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun, 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, 5668 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Besleme Kanunu, 5811 sayılı Bazı Varlıkların Milli Ekonomiye Kazandırılması Hakkında Kanun, 195 sayılı Basın İlan Kurumu Teşkiline Dair Kanun, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu, 237 sayılı Taşıt Kanunu, 2155 sayılı Bazı Kamu Personeline Tayin Bedeli Verilmesi Hakkında Kanun, 2813 sayılı Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunun Kuruluşuna İlişkin Kanun, 2876 sayılı Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Kanunu, 497 sayılı Türkiye Bilimler Akademisinin Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 4207 sayılı Tütün Ürünlerinin Zararlarının Önlenmesi ve Kontrolü Hakkında Kanun, 4341 sayılı Muhtaç Erbaş ve Er Ailelerinin Ücretsiz Tedavisi Hakkında Kanun, 4706 sayılı Hazineye Ait Taşınmaz Malların Değerlendirilmesi ve Katma Değer Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, 5664 sayılı Konut Edindirme Yardımı Hak Sahiplerine Ödeme Yapılmasına Dair Kanun.

Kanunun 9. maddesi ile 4759 sayılı İller Bankası Kanununun 19. maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“MADDE 19 – Genel Kurul tarafından onanan bilançoya göre ortaya çıkan safi kazancın;

a) % 10’u adi ihtiyat akçesine,

b) % 30’u köy sermayesi payı olarak sermaye hesabına,

c) % 60’ı köyler ve nüfusu 10.000’in altında olan belediyelerin içmesuyu, atıksu, katı atık ve benzeri kentsel alt yapı tesislerinin yapımının finansmanı ile köyler ve nüfusu 100.000’e kadar olan belediyelerin harita, imar planı, içmesuyu, atıksu, katı atık, kent bilgi sistemi ve benzeri kentsel altyapı projelendirme hizmetlerinin finansmanına,

ayrılır.”

Kanunun 18. maddesi ile 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanununa aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 6- 31/12/2009 tarihine kadar tahakkuk eden elektrik ve havagazı tüketim vergileri için; bu Kanunun 35 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “ilgili belediyeye” ibaresi “kurumlar vergisi yönünden bağlı bulundukları vergi dairesine” şeklinde, 39 uncu maddesinde yer alan “belediyeye bir beyanname ile bildirmeye ve vergiyi aynı sürede ödemeye mecburdurlar.” ibaresi “kurumlar vergisi yönünden bağlı bulundukları vergi dairesine, Maliye Bakanlığınca belirlenen usul ve esaslara göre bir beyannameyle bildirmeye ve vergiyi aynı sürede, genel bütçenin (B) işaretli cetveline gelir kaydedilmek üzere ödemeye mecburdurlar; verginin tarh, tahakkuk ve tahsiline ilgili vergi daireleri yetkilidir.” şeklinde uygulanır.”

Kanunun 34. maddesi ile 4925 sayılı Karayolu Taşıma Kanunun 27. maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“MADDE 27 – Bu Kanunda yazılı idari para cezalarını uygulamaya Ulaştırma Bakanının yetkilendirdiği Bakanlık personeli, trafik polisi ve zabıtası, trafik polisinin görev alanı dışında kalan yerlerde rütbeli jandarma personeli, sınır kapılarında görev yapan gümrük muhafaza ve gümrük muayene memurları ile bunların amirleri, terminallerde görevli belediye zabıtası yetkilidir.

Bu Kanun kapsamında faaliyet gösterenlere hangi hallerde uyarma, geçici durdurma ve iptal şeklinde idari müeyyideler uygulanacağına ilişkin hususlar yönetmelikle düzenlenir.

Bu Kanuna göre verilen idari para cezaları, yönetmelikte düzenlenen uyarma, geçici durdurma ve iptal şeklindeki idari müeyyidelerin uygulanmasına engel teşkil etmez.”

Bu Kanunun 36. maddesi ile 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanununa aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE – 4 Bu Kanunun 28 inci ve 63 üncü maddeleri gereğince, 4/3/2005 tarihinden bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihe kadar ilgililere yapılan ödemeler hakkında borç çıkarılmaz, çıkarılmış olan borç tutarlarının tahsilinden vazgeçilerek borç takibi işlemine son verilir.”

Kanunun 47.maddesinin 16. bendi ile 5615 sayılı Gelir Vergisi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 22 nci maddesinde yer alan “10/7/2004 tarihli ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununun 23 üncü maddesinin (b) bendi gereğince” ibaresi “2/7/2008 tarihli ve 5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanunun 2 nci maddesinin üçüncü fıkrası gereğince” şeklinde değiştirilmiştir.

Kamu İdarelerince Hazırlanacak Performans Programları Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik

15.07.2009 tarih ve 27289 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan adı geçen yönetmeliğin 1. maddesi ile Kamu İdarelerince Hazırlanacak Performans Programları Hakkında Yönetmeliğin 1. maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“(2) Stratejik plan hazırlamakla yükümlü olmayan idarelerin performans programı hazırlaması zorunlu değildir.”

Bu yönetmelik ile ayrıca 3, 4, 6, 7, ve 8 maddelerinde değişiklik yapılmış, 5. maddesi ile 6. maddesinin birinci fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

Tedavi Yardımına İlişkin Uygulama Tebliği (Sıra No: 10)

17.07.2009 tarih ve 27291 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan adı geçen Tebliğ ile 23.10.2008 tarihli ve 27033 sayılı Resmi Gazete’de yayım (6) Sıra No’lu Tedavi Yardımına İlişkin Uygulama Tebliği’nde aşağıdaki değişiklikler yapılmıştır.

1. Tebliğin 14 üncü maddesinin “Geri ödeme açısından eşdeğer (Benzer) ilaç uygulaması” başlıklı (2) numaralı fıkrasının; birinci paragrafının birinci cümlesi ile üçüncü paragrafında ve yedinci paragrafının (d) bendinde yer alan “%22” ibaresi, “%15” şeklinde değiştirilmiştir.

2. Tebliğin eki (EK-2/D) “Bedeli Ödenecek İlaçlar Listesi”nin “G” sütununda yer alan “Yüzde 22 barajı için 5 aylık sürenin başlatılacağı satış izni tarihi” ifadesi, “Yüzde 15 barajı için 5 aylık sürenin başlatılacağı satış izni tarihi” olarak değiştirilmiştir.

3. Tebliğin 12 nci maddesinin “Yurtdışından ilaç getirilmesi” başlıklı (9) numaralı fıkrasının sonuna aşağıdaki paragraf eklenmiştir.

“Sağlık Hizmetleri Fiyatlandırma Komisyonunca fiyatları güncellenen ve ithal ilaç provizyon sisteminde kaydı bulunmayan ilaçların onaylanan fiyatları “Yurtdışı İlaç Fiyat Listesi” (EK-2/G) Listesinde belirtilmiştir.”

4. Tebliğin 25 inci maddesinin “Tebliğin eklerine ilişkin düzenleme” başlıklı (1) numaralı fıkrasının dördüncü paragrafına “EK-2/E: Hastalığa Özel (Doğuştan Metabolik Hastalıklar, Kistik Fibrozis, İnek Sütü Alerjisi ve Çölyak Hastalığı) Diyet Ürünleri ile Tıbbi Mamalar Listesi” sırasından sonra gelmek üzere; “EK-2/G: Yurtdışı İlaç Fiyat Listesi” sırası ilave edilmiştir.

Bazı İllerde Mahalli İdare Birliklerinin Kurulması Hakkında Karar

23.07.2009 tarih ve 27297 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 2009/15205 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Erzurum İli Merkez İlçesinde Palandöken Turizm Altyapı Hizmet Birliği (PATHİB), Giresun İli Merkez İlçesinde Giresun İli Katı Atık Birliği (GİRKA-BİR), Giresun İli Dereli İlçesinde Giresun İli Dereli İlçesi Kümbet ve Uzundere Köyleri İçme

Suyu Birliği, Giresun İli Dereli İlçesinde Giresun İli Dereli İlçesi Çalca, Eğrianbar ve Güzelköy Köyleri İçme Suyu Birliği, Samsun İli Vezirköprü İlçesinde Duruçay Sulama Birliği kurulmasına, 5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanununun 4. maddesine göre karar verilmiştir.

Tarım Arazilerinin Korunması, Kullanılması ve Arazi Toplulaştırmasına İlişkin Tüzük

24.07.2009 tarih ve 27298 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan adı geçen Tüzük; toprağın korunmasını esas alan bir yaklaşımla tarım arazilerinin hangi zorunlu durumlarda amaç dışı kullanılacağına, tarımsal üretim gücü yüksek büyük ovaların belirlenerek korunmasına ve arazi toplulaştırması ve dağıtımını yapılmasına ilişkin usul ve esasları belirlemek amacıyla düzenlenmiştir.

Tüzüğün 9. maddesinin 6.bendine göre tarım arazilerinin amaç dışı kullanım talepleri için arazinin en az 1/10.000 ölçekli kadastral haritası veya krokisi, üzerinde arazinin yeri işaretli ve koordinat değerlerini gösteren 1/25.000 ölçekli haritası, mülkiyet durumunu gösteren belgeyle birlikte söz konusu arazinin mücavir alan sınırları içerisinde olması durumunda belediyelere, mücavir alan sınırları dışında olması durumunda ise il özel idarelerine veya diğer plan yapma yetkisine sahip kuruluşlara başvurulur. Bu başvurular ilgili kuruluşlar tarafından il müdürlüğüne intikal ettirilir.

Tüzüğün 17. maddesine göre; (1) İl özel idareleri, belediyeler ve köyler ile tarımsal amaçla aliyette bulunan kooperatifler, birlikler gibi tüze. kişilikler veya diğer kamu kuruluşları proje idaresi olarak özel arazi toplulaştırması ve tarla içi geliştirme hizmetlerini yapmak istemeleri durumunda toplulaştırmanın gerekçesini ve isteğe bağlı olup olmadığını belirten raporla birlikte toplulaştırmayı uygulayacak proje birimini kurula veya Bakanlığa bildirirler.

(2) İsteğin uygun görülmesi durumunda, Bakanlığın teklifi ve Bakanlar Kurulu kararı ile proje alanı kesinleşir ve Resmi Gazete’de ilan edilir.

(3) Başvuruda bulunan proje idaresi, proje alanı ile ilgili her türlü çalışma ve değerlendirmeyi içeren planlama raporunu onay için Bakanlığa iletir.

(4) Toplulaştırma kapsamında yapılan tüm faaliyetleri ve parsel planlamalarını içeren uygulama projesi Bakanlıkça onaylandıktan sonra kesinleşir.

(5) Özel arazi toplulaştırması yapmak isteyen proje

idaresi gerekli teknik personeli proje süresince istihdam etmek zorundadır.

(6) Özel arazi toplulaştırması yapan proje idaresi kamu yatırımları için ihtiyaç duyulan arazi miktarını toplulaştırma yoluyla karşılayabilir.

(7) Aynı alanda birden fazla kurum ve kuruluş tarafından toplulaştırma ve/veya tarla içi geliştirme hizmeti yapmak talebinde bulunulması halinde, toplulaştırma ve/veya tarla içi geliştirme hizmetini yapacak kuruluş Bakanlık tarafından belirlenir.

(8) Bakanlık tarafından yapılan toplulaştırma projelerinde uygulanan usul ve esaslar, özel toplulaştırma projelerinde de uygulanır.

Tüzüğün 22. maddesine göre (1) Arazi derecelendirme işlemleri arazi derecelendirme komisyonunca yapılır.

(2) Arazi derecelendirme komisyonu;

a) Proje idaresince belirlenecek başkan dahil proje biriminden üç asıl bir yedek üye,

b) Köylerde köy muhtarı veya belirleyeceği bir asıl bir yedek üye, belediyelerde, belediye başkanının belirleyeceği konusunda uzman bir asıl bir yedek üye, il özel idarelerinde valinin belirleyeceği konusunda uzman bir asıl bir yedek üye,

c) Proje alanında arazisi bulunan maliklerin kendi aralarından seçecekleri iki asıl bir yedek üye, olmak üzere altı asıl üç yedek üyeden oluşur.

Bölünmüş Yol Yapımı (Genelge: 2009/14)

25.07.2009 tarih ve 27299 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan söz konusu Başbakanlık Genelgesi il özel idareleri ile ilgili olması nedeniyle aynen aşağıya alınmıştır.

Bölünmüş yolların en seri şekilde tamamlanması ve mevcut yolların iyileştirilmesi için alınacak tedbirler 2008/3 sayılı genelge ile belirlenmiştir. Genelge çerçevesinde bu güne kadar yürütülen çalışmalarda karşılaşılan sorunların çözümü ve kamu kurum ve kuruluşları arasında üst düzeyde koordinasyon sağlanması amacıyla 2008/3 sayılı genelgenin 1 inci, 3 üncü ve 7 nci maddeleri aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir.

“1. Bölünmüş yol çalışmalarının yapılacağı kesimler Karayolları Genel Müdürlüğü, valilikler ve Ulaştırma Bakanlığının koordinasyonu ile belirlenmiştir. Bu kesimlerin dışında bölünmüş yol olarak yapımı veya tek yol iyileştirmesi düşünülen yollara ilişkin valiliklerin talepleri Karayolları Genel Müdürlüğü tarafından değerlendirilecek, Ulaştırma Bakanlığının onayının alınmasını müteakip yapım çalışmalarına başlanacaktır. Onay alınmadan başlatılan çalışmalar bu kapsamda değerlendirilmeyecektir.”

“3. Yol yapım ve iyileştirme çalışmaları nedeniyle kurulacak ve birleştirilmiş makine parkıyla oluşturulacak şantiyeler il özel idarelerinin sorumlulu-

ğunda açılacak ve bu şantiyelerce yapılacak toprak işleri ile nakliye çalışmalarında sarf malzemelerinin giderleri karşılığı olarak 1 m3 lük hafriyatın yapılması, nakledilmesi, serilmesi ve sıkıştırılması karşılığında 0,60 kg. motorin harcanacağı kabul edilecek ve buna ilişkin ödenek Ulaştırma Bakanlığının belirleyeceği usulle Karayolları Genel Müdürlüğüne il özel idarelerine aktarılacaktır. Bu işler için ödenek yetersizliği hallerinde il özel idareleri bütçelerinden yararlanılacaktır.

Yol yapım ve iyileştirme işleri, il özel idareleri tarafından köylere hizmet götürme birliklerine ödenek aktarmak suretiyle de yaptırılabilir.

Görevlendirilen personelin yemek, barınma, ulaşım, çalışma ofisi gibi ihtiyaçlarının temini ile şantiyelerin güvenliği ve makinelerin park edileceği alanların belirlenmesinde valiler yetkilidir.”

“7. Valilik koordinasyonunda yaptırılacak kesimlerdeki viyadük, tünel, köprü gibi büyük sanat yapıları Karayolları Genel Müdürlüğüne yaptırılacak ve eşzamanlı olarak tamamlanacaktır.

Valiliklerce yapılacak işlerin metraj ve keşifleri ile ihale dokümanları, Karayolları Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanarak ilgili valiliklere iş sezonu öncesinde teslim edilecektir. “

Kamu Personeli Genel Tebliği (Devlet Memurluğuna Alınma) Seri No: 1

28.07.2009 tarih ve 27302 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan ve 06.06.2000 tarihli ve 24071 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan ve “3269 sayılı Uzman Erbaş Kanununa Tabi Olarak İstihdam Edilen Uzman Erbaşların Diğer Kamu Kurum ve Kuruluşlarına Atanmalarına İlişkin Tebliğ” ile 05.06.2004 tarihli ve 25483 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan “Devlet Memurluğuna Alınma Hakkında Tebliğ”i yürürlükten kaldıran söz konusu Tebliğ’de; ilk defa devlet memurluğuna alınma, özörlöülerin devlet memurluğuna alınmaları, korunmaya muhtaç çocukların devlet memurluğuna alınmaları, terör

eylemleri nedeniyle şehit ve malöl olanların yakınlarının ve çalışabilecek durumdaki malöllerin devlet memurluğuna alınmaları, memurluktan çekilenlerin yeniden devlet memurluğuna alınmaları, diğer personel kanunlarına tabi olanların devlet memurluğuna alınmaları, bu bağlamda uzman erbaşların devlet memurluğuna alınmaları, öğretim görevlileri, okutmanlar ve öğretim yardımcılarının devlet memurluğuna alınmaları ile emeklilerin yeniden devlet memurluğuna alınmaları konularında yeni düzenlemeler ve açıklamalar yer almaktadır.

Kamu Görevlerine İlk Defa Atanacaklar İçin Yapılacak Sınavlar Hakkında Genel Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik

30.07.2009 tarih ve 27304 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan adı geçen Yönetmeliğin 1. maddesi ile Kamu Görevlerine İlk Defa Atanacaklar İçin Yapılacak Sınavlar Hakkında Genel Yönetmeliğin 16. maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve ikinci fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

“Kamu kurum ve kuruluşları, kendilerine başvuran adayların T.C. kimlik numaralarını, ad ve soyadlarını ve KPSS puanlarının doğruluğunu ÖSYM’ye ait internet sitesinden kontrol eder. Yapılan kontrol sonucunda sınav sonuç belgesinde tahrifat yaptığı belirlenen adaylar ilgili kurumlarca ÖSYM’ye bildirilir. Bu adayların KPSS sonuçları iptal edilir.”

Bu Yönetmeliğin 2. maddesi ile aynı Yönetmeliğin 28. maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Özel kanunlarla veya özel kanunların verdiği yetkiye dayanarak kurulan kamu kurum ve kuruluşlarının personel istihdamında geçerliliği devam eden KPSS sonuçları kullanılır. Bu şekilde istihdam edilecek personelden (A) grubu kadro niteliği taşıyanlar bu Yönetmelikte (A) grubu kadrolara atanacakların seçimine ilişkin hükümlere göre belirlenen adaylar arasından, (B) grubu kadro niteliği taşıyanlar ise merkezi yerleştirme işlemlerinde kullanılan KPSS sonuçları ve puanları esas alınarak belirlenen adaylar arasından bu kurumların tabi olduğu mevzuat hükümleri çerçevesinde atanır.”

Bu Yönetmeliğin 3. maddesi ile aynı Yönetmeliğin ek 1 inci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“DPB’ce, ÖSYM’nin de görüşü alınmak suretiyle her yılın Ocak ayında bir yerleştirme takvimi belirlenir ve ilan edilir.”

Kamu Hizmetlerinin Sunumunda Uyulacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik

3056 sayılı Başbakanlık Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanunun 2. ve 33. maddelerine dayanılarak hazırlanan bu Yönetmelik 31.07.2009 tarih ve 27305 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe koyulmuştur.

Yönetmeliğin amacı 1. maddesinde şöyle belirtilmiştir. “Bu Yönetmeliğin amacı; etkin, verimli, hesap verebilir, vatandaş beyanına güvenen ve şeffaf bir kamu yönetimi oluşturmak; kamu hizmetlerinin hızlı, kaliteli, basitleştirilmiş ve düşük maliyetli bir şekilde yerine getirilmesini sağlamak üzere, idarelerin uyması gereken usul ve esasları düzenlemektir.”

Yönetmelikte kamu hizmetlerinin ilk kademede ve

vatandaşa en yakın yerde sunulması, kamu hizmetlerinin elektronik ortamda sunulması, vatandaşın bilgilendirilmesi, hizmet standartları oluşturma, özörlöülerle ilgili tedbirler, başvuru sahibinden bilgi ve belge istenmesine ilişkin esaslar, gerçeğe aykırı belge verilmesi veya beyanda bulunulması, başvuru sahiplerine malî yükümlölüklerinin bildirilmesi, kurum içi ve kurum dışı yazışma, başvurunun kabulü ve sonuçlandırılması hususlarında düzenleme yapılmıştır.

Yönetmeliğin geçici 1. maddesine göre idareler, bu Yönetmelikte öngörölen hususlara ilişkin gerekli her türlü idarî, teknik ve hukukî düzenlemeleri bu Yönetmeliğin yayımı tarihinden itibaren altı ay içinde gerçekleştirir.